

PROGRAMUL OPERAȚIONAL REGIONAL 2021-2027

REGIUNEA CENTRU – ROMÂNIA

Versiunea mai 2020

Template for programmes supported from the ERDF (Investment for Jobs and growth goal), ESF+, the JTF, the Cohesion Fund and the EMFF – Article 16(3)

CCI	
Title in EN	[255 characters*]
Title in national language(s)	[255] Programul Operațional Regional – Regiunea Centru
Version	1.0
First year	[4]2021
Last year	[4]2027
Eligible from	
Eligible until	
Commission decision number	
Commission decision date	
Member State amending decision number	
Member State amending decision entry into force date	
Non substantial transfer (art. 19.5)	Yes/No
NUTS regions covered by the programme (not applicable to the EMFF)	Regiunea Centru - România
Fund concerned	☒ ERDF ☐ Cohesion Fund ☐ ESF+ ☐ JTF ☐ EMFF

* Numbers in square brackets refer to number of characters.”

1. Programme strategy: main development challenges and policy responses

Reference: Article 17(3)(a)(i)-(vii) and 17(3)(b) CPR

Text field [30 000]

Disparități economice, sociale, teritoriale, eșecuri de piață

Programul Operațional Regional al Regiunii Centru își propune continuarea viziunii strategice privind dezvoltarea regiunii, completând direcțiile, acțiunile și prioritățile din Planul de Dezvoltare Regională 2014-2020 și implementate prin POR și alte programe naționale.

Viziunea strategică a POR Regiunea Centru 2021-2027, în concordanță cu viziunea strategică din PDR Centru 2021/2027 este ca **Regiunea Centru să devină o regiune mai curată, atractivă pentru locuitorii săi și turiști, cu o economie competitivă bazată pe cunoaștere și inovare în care grija pentru mediu și utilizarea rațională și durabilă a resurselor să fie scopul fiecărui cetățean.**

Plecând de la nevoile și provocările regiunii Centru, prin intermediul POR 2021-2027 de la nivelul Regiunii Centru este vizată implementarea următoarelor priorități de dezvoltare și obiectivele specifice corespunzătoare:

1. O REGIUNE COMPETITIVĂ PRIN INOVARE, DIGITALIZARE ȘI ÎNTREPRINDERI DINAMICE

OS Dezvoltarea capacităților de cercetare și inovare și adoptarea tehnologiilor avansate și dezvoltarea competențelor pentru specializarea inteligentă

OS. Impulsionarea creșterii și competitivității IMM-urilor, inclusiv digitalizare și competențe pentru specializarea inteligentă

OS Dezvoltarea competențelor pentru specializare inteligentă, tranziție industrială și antreprenoriat

2. O REGIUNE CU ORAȘE SMART ȘI SERVICII PUBLICE DIGITALIZATE

OS. Fructificarea avantajelor digitalizării, în beneficiul cetățenilor, al companiilor și al guvernelor

3. O REGIUNE CU COMUNITĂȚI PRIETENOASE CU MEDIUL

OS Promovarea eficienței energetice și reducerea emisiilor de gaze cu efect de seră

OS Îmbunătățirea protecției naturii și a biodiversității, a infrastructurii verzi în special în mediul urban și reducerea poluării

OS Promovarea mobilității urbane multimodale sustenabile

4. O REGIUNE ACCESIBILĂ

OS Dezvoltarea mobilității regionale durabile, prin asigurarea conectivității regiunii la TEN-T

5. O REGIUNE EDUCATĂ

OS. Îmbunătățirea accesului la servicii de calitate și favorabile incluziunii în educație, formare și învățarea pe tot parcursul vieții prin dezvoltarea infrastructurii

6. O REGIUNE ATRACTIVĂ

OS Favorizarea dezvoltării integrate sociale, economice și de mediu la nivel local și a patrimoniului cultural, turismului și securității în zonele urbane;

OS Favorizarea dezvoltării integrate sociale, economice și de mediu la nivel local și a patrimoniului cultural, turismului și securității în afara zonelor urbane;

ABORDAREA INTEGRATA

Prioritățile POR Centru 2021/2027, prin obiectivele specifice selectate și tipurile de acțiuni completează și integrează o sumă de intervenții care, prin complementaritatea efectelor vor putea să producă schimbări la nivelul teritoriului prin creșterea coeziunii teritoriale intraregionale, pe de o parte, și creșterea convergenței reducerea decalajelor față de media Europeană.

Intervențiile din Prioritatea 4 au ca finalitate creșterea accesibilității teritoriului regiunii prin conectarea la TEN-T a zonelor mai puțin accesibile dar cu potențial de dezvoltare a turismului sau dezvoltare economică. Oportunitățile create de creșterea accesului și crearea unei infrastructuri de calitate în zonele traversate de aceste drumuri județene sunt completate de investițiile în creșterea competitivității întreprinderilor, crearea de noi întreprinderi și dezvoltarea turismului (prioritatea 1 și 6).

Abordarea dezvoltării urbane pleacă pe de o parte de la necesitatea de a susține centrele urbane mari ca poli de dezvoltare economică și cunoaștere la nivel regional pentru a face față provocărilor generate de extinderea zonelor metropolitane, accentuarea problemelor de mediu și sociale ia pe de altă parte de a crea oportunități de dezvoltare și menținere a populației în orașele mici și mijlocii care se confruntă cu scădere demografică, probleme economice și sociale.

Toate cele 6 priorități vor aborda, într-o manieră integrată (bazată pe viziunea integrată a dezvoltării din SIDU/PMUD elaborate de orașe) provocările actuale ale zonelor urbane din Regiunea Centru: digitalizarea și creșterea competitivă a IMM-urilor, mobilitate urbană durabilă, eficiența energetică și refacerea zonelor urbane degradate; decongestionarea traficului; creșterea accesului la servicii de îngrijire și educație și nu în ultimul rând dezvoltarea infrastructurii culturale și a patrimoniului.

Acțiunile asupra zonelor urbane vor fi completate direct sau indirect de acțiunile finanțate prin PO Sănătate, cu intervenții asupra infrastructurii de sănătate în urban, PO Dezvoltare Durabilă, PO pentru Combaterea Sărăciei, PO Capital Uman, PO Transport și PO Tranziție Echitabilă

Concentrarea finanțărilor pentru CDI asupra domeniilor de specializare inteligentă din RIS3- prin Prioritatea 1 va fi completată de acțiunile Priorității 5 prin care este susținută creșterea capacității de adaptare a sistemului de educație și formare la cerințele pieței muncii, inclusiv prin susținerea dezvoltării de noi programe de calificare/formare în domeniile cerute pe piața muncii. De asemenea, aceste intervenții vor fi complementare cu PO Capital Uman și PO Creștere Inteligentă și Digitalizare.

De asemenea vor exista intervenții complementare între Prioritatea 1 și Prioritatea 6 pentru concentrarea sprijinului în inovare, digitalizare și creșterea competitivității IMM-urile în domeniile vizate direct sau indirect de intervențiile priorității 6 (cultură, sănătate, turism ect) cu scopul de a maximiza efectele asupra obiectivelor și zonelor care beneficiază de finanțare.

Rezumatul principalelor disparități economice, sociale, teritoriale și provocări identificate în legătură cu prioritățile și obiectivele specifice din POR Centru 2021/2027 sunt prezentate mai jos:

Regiunea Centru se întinde pe 34 100 kmp, reprezentând 14,3% din teritoriul național. Regiunea este bine relaționată teritorial, realizând conexiuni cu 6 din cele 7 regiuni de dezvoltare din România, Zonele montane ocupă

circa 47% din teritoriul Regiunii Centru, impunând astfel anumite restricții de dezvoltare a infrastructurii de transport și de valorificare a potențialului economic. Rețeaua de localități este formată din 57 unități administrativ teritoriale urbane, dintre care 20 au statut de municipiu și 357 unități administrativ teritoriale rurale.

Părți însemnate din 6 arii cu statut de parc național se află pe teritoriul Regiunii Centru iar suprafața siturilor Natura 2000 ocupă 49,1% din teritoriul regiunii, însă amenințările la adresa mediului înconjurător se mențin semnificative, atât în ce privește poluarea industrială cât și cea rezultată din activitățile de transport, agricultura, exploatarea forestieră cât și în ce privește conservarea biodiversității naturale.

Numărul populației rezidente în Regiunea Centru la 1 ianuarie 2019 era de 2,3 milioane persoane. Rata de urbanizare la nivelul Regiunii Centru atinge 57,2%, fiind superioară celei înregistrate la nivel național.

Deși, după aderarea României la Uniunea Europeană, Regiunea Centru a reușit să reducă din decalajul mare care o desparte față de media Uniunii Europene, acesta este în continuare important, în termeni de P.I.B./locuitor Regiunea Centru, se află la 62% din media Uniunii Europene în anul 2018. Dezvoltarea economică este inegală, 3 dintre județele regiunii înregistrând un PIB/locuitor cu 20-30 puncte procentuale sub media regională.

Prioritatea 1. O REGIUNE COMPETITIVĂ PRIN INOVARE, DIGITALIZARE ȘI ÎNTREPRINDERI DINAMICE

- **Regiunea Centru rămâne un inovator modest** (calificativ Modest -) iar performanțele regionale în inovare au scăzut de-a lungul timpului (scădere cu 10,8% față de 2011), ceea ce ne indică faptul că **potențialul inovativ al industriei este sub-utilizat** (conform Regional Innovation Scoreboard¹).
- Potențialul de CDI al regiunii, dat de profilul industrial accentuat, este unul restrâns, majoritatea infrastructurilor publice de CDI fiind concentrate în Regiunea București-Ilfov (BI), ca o consecință a centralizării administrative. La acesta se adaugă zone de concentrare mai scăzută în Cluj Napoca, Iași, Constanța, Timișoara, aceeași cauză generând o cvasi-concentrare a centrelor de cercetare private în aceleași zone, precum și o migrație a talentelor și a start-up-urilor (vezi studiul Băncii Mondiale pe migrația interregională²).
- Sectorul regional al cercetării-dezvoltării și inovarea au în continuare o contribuție redusă la creșterea economică a regiunii. În anul 2017, totalul cheltuielilor pentru cercetare-dezvoltare (public+privat) a reprezentat doar 0,26% din produsul intern brut al regiunii, iar conform celor mai recente rapoarte statistice, ponderea la nivel regional a firmelor inovatoare a scăzut la 9,6% din totalul firmelor, sub valoarea indicatorului înregistrată la nivel național (13,7%).
- Pentru Regiunea Centru, așa cum precizează și RIS3, **IMM-urile au fost motorul dezvoltării economice regionale**, la finele anului 2017, existau 64.343 întreprinderi active, 88,2% dintre acestea încadrându-se în clasa microîntreprinderilor (0-9 salariați), 9,7% în clasa întreprinderilor mici (10-49 salariați), 1,8% în cea a întreprinderilor mijlocii (50-249 salariați) și doar 235 firme (0,36% din total) se situau în categoria întreprinderilor mari.
- Cu toate că **tehnologiile digitale** se situează pe prima linie a dezvoltării, datele Eurostat arată că 42% din firmele din România au website (cel mai mic procent din UE), față de media UE care este de 77% și că 33% dintre angajații firmelor din România folosesc computerul, ceea ce ne plasează pe penultimul loc în UE.
- Economia Regiunii Centru are o bază industrială semnificativă, evidențiat și de indicatorul privind *Specializarea angajaților* utilizat de Eurostat, conform căruia cel mai mare procent – 16,4% - este pe sectorul Industrial³, fiind întrecută doar de regiunea Vest, cu 26,4%.
- procentul de resurse umane în Știință și Tehnologie din total populație activă este la nivelul de 29,1% (Eurostat)⁴, iar în anul 2019 Regiunea Centru s-a plasat pe locul 2 la nivel național după numărul de start-up-uri inovative. Conform Raportului CE privind Semestrul European⁵, Sectoarele de ICT și Automotive

¹ https://ec.europa.eu/growth/industry/policy/innovation/regional_en

² <http://documents.worldbank.org/curated/en/448771499322731333/pdf/116400-ROMANIAN-REVISED-PUBLIC-Magnet-Cities-Migration-and-Commuting-in-Romania-RO.pdf>

³ <https://ec.europa.eu/eurostat/statistical-atlas/gis/viewer/?mids=BKGCNT,C06M03,CNTOVL,CCNCIT&o=1,1,0,7,1&ch=C14,ECF,C06,C02,C07,C09,CCN¢er=46.68521,28.21103,4&lci=C06M03&>

⁴ <https://ec.europa.eu/eurostat/statistical-atlas/gis/viewer/?mids=BKGCNT,C08M03,CNTOVL,CCNCIT&o=1,1,0,7,1&ch=C14,C06,C02,C07,SCT,C08,CCN¢er=46.68521,28.21103,4&lci=C08M03&nutsId=RO12&>

⁵ https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/2020-european-semester-country-report-romania_en.pdf

(reprezentate în RIS 3 Centru – n.n.) prezintă semne de potențial de inovare, amândouă fiind orientate spre export și integrate în lanțurile globale de valoare, fiind astfel expuse unui mediu competitiv și cu standarde tehnologice înalte.

- IMM-urile regionale nu inovează intern, inovarea de produs/ proces/ organizatională și de marketing este mult rămasă în urmă, inclusiv față de nivelul național, **cheltuielile de CDI ale sectorului de business abia se apropie de 50% din media UE, iar cele de inovare fără CDI sunt la 20% din media UE.**
- Inovarea de produs/ proces se apropie, în Regiunea Centru, de nivelul de 80% față de media națională, dar rămâne sub pragul de 10% din media europeană, identic cu plasarea în materie de inovare de marketing/ organizațională, indicator la care IMM-urile din Regiune se mențin la 60% din media națională.
- În ce privește cooperarea internațională, pornim de la premisa că integrarea ecosistemului de inovare regional în Spațiul de cercetare și inovare european este deficitară, în special la nivelul IMM-urilor, dar nu numai. Ca atare, doar 48 de entități din Regiunea Centru se regăsesc în consorții care au câștigat proiecte în cadrul Horizon 2020 (date din martie 2020), cu un buget total alocat participanților din regiune de 12.631.730,34 euro, ceea ce, raportat la numărul de locuitori, se traduce în approx. 5,42 Euro/locuitor. Dintre acestea, doar 12 IMM-uri din Regiunea Centru se regăsesc în consorții care au câștigat proiecte în programul Horizon 2020, valoarea finanțărilor atrase fiind de 3.393.104 euro.
- Una din nevoile majore ale IMM-urilor din Regiune este creșterea gradului de modernizare și extinderea inovării. Deși există un interes real pentru inovarea și modernizarea proceselor de producție, precum și a produselor și serviciilor oferite, capacitățile financiare și organizatorice ale acestor companii sunt insuficiente pentru a le asigura accesul dorit la cele mai performante tehnologii.

Abordarea provocărilor și nevoi de investiții

Regiunea Centru are nevoie să investească în structurarea ecosistemului regional de Cercetare/ Dezvoltare/ Inovare și Transfer Tehnologic, atât pentru a susține inițiativele deja apărute, cât și pentru a alimenta noi inițiative și a asigura difuzarea pe o arie cât mai largă a cunoștințelor și accesul la aceste cunoștințe. De asemenea, intervențiile sunt în concordanță cu Strategia de Specializare Inteligentă a Regiunii Centru și țin cont de nevoia de modernizare industrială, inclusiv prin digitalizare la nivel economic și social.

Intervențiile prevăzute cuprind elemente de complementaritate cu alte forme de sprijin, în special cu utilizarea instrumentelor financiare, care ar putea fi corelate cu sprijinirea start-up-urilor prin intermediul incubatoarelor și acceleratoarelor de afaceri care vor fi susținute prin POR. De asemenea, este luată în considerare alinierea unor intervenții cu resursele accesibile prin intermediul KICs ale EIT, scopul fiind și de a facilita integrarea entităților regionale în aceste comunități de cunoaștere. Un alt tip de sinergie avut în vedere este susținerea integrării în lanțurile de valoare strategice europene structurate și promovate la nivel european în baza mecanismului Integrated Project for Common European Interest⁶, readus în actualitate de Grupul de lucru Strategic Forum for Important Projects of Common European Interest, în 2019, prin intermediul unui raport privind Întărirea Lanțurilor de Valoare Strategice pentru o Industrie Europeană Pregătită pentru Viitor⁷. Complementaritatea cu alte forme de sprijin se continuă și cu susținerea participării entităților regionale în proiecte de tip Horizon Europe, Interreg. Programul va asigura și convergența cu inițiativa CE de susținere a European Digital Innovation Hub și, prin aceasta, accesul la sprijin pentru digitalizare prin intermediul rețelei europene a DIH. De altfel, este prevăzută prin Program complementarea măsurilor de tip hard cu cele de tip soft, care să contribuie la structurarea unei piețe regionale de inovare și facilitarea accesului inovatorilor la această piață (prin platformele de inovare deschise care urmează să fie structurate), la comunitățile de cunoaștere, practici și interese structurate pe platforma RIS a JRC, precum și prin achiziții de competențe interne de către entitățile regionale.

O cercetare⁸ desfășurată de ADR Centru arată că unul din driver-ele majore de inovare pentru IMM-uri este reprezentat de achiziția de noi tehnologii. Astfel, susținerea modernizării proceselor de producție și prestări servicii, în special prin accelerarea preluării tehniciilor avansate de manufacturare, nu va contribui doar la creșterea de competitivitate a IMM-urilor, ci și la creșterea inovării, la fel ca și digitalizarea. Întârzierile în adoptarea tehnologiilor digitale, mai ales la nivelul IMM-urilor, sunt evidente în toate regiunile României, iar rapoartele DESI⁹ evidențiază rămănerile în urmă și justifică intervenția publică care nu numai că va instrumentaliza accelerarea preluării noilor tehnologii de către IMM-uri a, dar va contribui și la structurarea unei piețe regionale/ naționale pentru industria de IT, un pas necesar pentru avansarea în lanțurile valorice europene și globale.

Recomandări în Raportul de țară

Conform Documentului de lucru al CE (SWD (2020) 522 final)¹⁰ care însoțește Raportul privind semestrul european din februarie 2020, alte aspecte cheie structurale care indică provocări speciale pentru economia României sunt disparitățile regionale printre cele mai mari din UE și performanța slabă în materie de cercetare și inovare care împiedică tranziția spre o economie bazată pe cunoaștere. Creșterea calității și investițiilor în

⁶ https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=uriserv:OJ.C_.2014.188.01.0004.01.ENG

⁷ <https://ec.europa.eu/docsroom/documents/37824>

⁸ http://www.adrcentru.ro/wp-content/uploads/2018/07/j784c_Anexa-2-Analiza-nevoi-de-inov-TT.pdf

⁹ <https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/scoreboard/romania>

¹⁰ https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/2020-european-semester-country-report-romania_en.pdf

cercetare/ dezvoltare și susținerea firmelor inovative rămâne o provocare importantă, l ca și accesul la finanțări pentru start-up-uri și scale-up-uri, mai ales în privința capitalului de risc, în condițiile în care, în ciuda creșterilor din ultimii ani, accesul rămâne concentrat sectorial și teritorial, în special în regiunile Vest și BI. Capacitatea inovativă scăzută a economiei este considerat un facto non-monetar care va afecta competitivitatea în viitor.

Lecții învățate

Conform Raportului de evaluare a Axei 1 POR 2014–2020 elaborat de experți independenți, modelul brevet&patent-prototipare-testare de acceptabilitate-serie zero urmată de producție de serie sau de masă este apreciat ca fiind mult prea liniar și depășit de realitățile din sfera inovării; de asemenea, a fost semnalată nevoia de etapizare în introducerea și promovarea inovării de tip deschise. De menționat și faptul că în sfera inovării au apărut forme de inovare care încearcă să valorifice la maxim cooperarea între actori în vederea accelerării intrării pe piață, cum sunt platformele de open-innovation sau abordările de tip demand driven co-creation, care construiesc pe nevoi pre-identificate de utilizatori și solicită soluții concrete, fie pentru a deveni proprietarul lor, fie pentru a le utiliza ca early adopters.

O altă **lecție importantă învățată** pe parcursul acestei perioade de programare este despre gradul de complexitate sporit al schemelor de finanțare care generează dificultăți în accesarea fondurilor. Conceptele cheie ale apelurilor de proiecte trebuie foarte bine definite și delimitate pentru a evita diferențele de înțelegere majore între promotorii de proiecte și ai intervențiilor publice. Apelurile complexe, cu mai multe etape, inclusiv de precalificare, nu garantează o preselecție eficientă a proiectelor. Astfel, în materie de inovare, este necesară asigurarea susținerii în întregime a ciclului de inovare, de la TRL 1 la TRL 9, ce poate fi mai bine realizată prin finanțări în cascadă, cu trecere în etape de finanțare distincte.

Comunicarea cu potențialii solicitanți este esențială în design-ul apelurilor. De asemenea, este necesară corelarea țințelor asumate prin intervenția publică cu necesitățile reale ale solicitanților și cu capacitatea lor reală de aplicare a măsurilor țințite.

Aplicarea mecanismului Seal of Excellence poate constitui o măsură de impulsioneare a participărilor regionale la competiții de proiecte cu concurență mare (gen Horizon Europe), prin furnizarea unei plase de siguranță care să faciliteze asumarea eforturilor de către promotori, dar și o modalitate de valorificare superioară a energiilor regionale.

Pentru etapele inițiale de dezvoltare a ideii până la TRL 5, este esențială deschiderea accesului la competiție și persoanelor fizice, care își pot asuma statutul de persoană juridică în urma selecției, ca o condiție pentru semnarea contractelor de finanțare.

De asemenea, este necesar ca anumite ipoteze de intervenție publică să fie testate în prima parte a perioadei de programare pentru a permite integrarea rezultatelor și reconfigurarea instrumentelor de intervenție.

Prioritatea 2 O REGIUNE CU ORAȘE SMART ȘI SERVICII PUBLICE DIGITALIZATE

- La nivel național nu există instrumente adaptate nevoilor comunităților locale care să fructifice avantajele digitalizării la potențialul pe care îl poate oferi.
- Conform datelor Eurostat¹¹, în Regiunea Centru doar 11% din totalul persoanelor cu vârsta între 16 și 74 ani interacționează prin internet cu autoritățile publice. Acest procent scăzut este justificat și de gradul redus de aptitudini digitale ale populației
- Conform raportului DESI 2019, digitalizarea economiei românești a rămas în urmă și datorită faptului că 21% dintre români nu au utilizat niciodată internetul și că doar 29% dintre persoanele cu vârsta între 16 și 74 de ani au competențele digitale elementare, față de 57%, media UE, ceea ce clasează țara noastră pe ultimul loc la acest indicator. Per ansamblu, România se află pe locul 27 din 28 la nivelul Uniunii Europene în cadrul Indicelui Economiei și Societății Digitale.
- România ocupă un loc modest în orice clasament al statelor membre având la bază gradul de digitalizare, sectorul administrației publice nefiind ocolit de neajunsuri. Utilizarea instrumentelor digitale de către administrațiile publice aduce îmbunătățiri consistente fluxurilor de lucru, reduce timpul de procesare a solicitărilor și crește satisfacția contribuabililor în relație cu instituțiile și autoritățile publice.

La nivelul Regiunii Centru sunt 57 de orașe (dintre care 20 municipii) și 357 de comune. Potrivit Asociației Române pentru Smart City și Mobilitate, situația proiectelor de Smart City în regiune arată în felul următor:

- Județul Alba - Beneficiar: Primăria Alba-Iulia, Companii: Orange Romania, Siemens, Microsoft România, Schreder, Direct One, Philips, Vegacomp Consulting SRL, Telekom România, Proiecte: 102. Cu acest număr impresionant de proiecte, Alba Iulia a realizat atât pionierat, cât și o bază pentru practici care pot fi replicate la nivel național.
- Județul Brașov - Beneficiari: Primăria Brașov, Primăria Predeal, Companii: Tpark, Proiecte: 6

¹¹ <https://ec.europa.eu/eurostat/statistical-atlas/gis/viewer/?mids=BKGCNT,C09M03,CNTOVL&o=1,1,0.7&ch=SCT,C09¢er=50.0958,20.00071,3&lcis=C09M03&nutsId=RO12&#>

- o Proiectul “Modernizarea integrată a sistemelor de iluminat public și creșterea siguranței publice din Municipiul Brașov”, în valoare totală de circa 10,9 milioane lei, a fost finanțat prin intermediul POR 2007-2013, Axa Prioritară 1.
- o O altă aplicație de Smart City implementată, atât de municipiul Brașov, cât și de Orașul Predeal este City App.
 - Județul Mureș - Beneficiar: Primăria Târnăveni; Primăria Târgu Mureș, Primăria Reghin, Proiecte: 4
 - Județul Sibiu - Beneficiari: Primăria Sibiu, Companii: ANRE, Tursib, Proiecte: 9

Situația relevă o stare incipientă de dezvoltare a acestui concept în regiune. În patru județe ale regiunii există șapte orașe care au implementat cel puțin câte un proiect de smart-city. În Harghita și Covasna nu a fost identificat niciun proiect.

Pentru utilizarea la scară extinsă a serviciilor digitale, este nevoie și de instruirea adecvată a publicului receptor. Chiar dacă există o plajă de manevră generoasă, ținta de utilizatori de servicii propusă pentru atingere nu va putea niciodată depăși totalul persoanelor cu abilități practice minimale în domeniul tehnicii informatice. Deși la nivel regional nu există o statistică care să reflecte gradul de alfabetizare informatică al populației, se pot considera relevante datele existente la nivel național. Marja de abatere față de estimările naționale este neglijabilă. Conform raportului DESI 2019, digitalizarea economiei românești a rămas în urmă și datorită faptului că 21% dintre români nu au utilizat niciodată internetul și că doar 29% dintre persoanele cu vârsta între 16 și 74 de ani au competențele digitale elementare, față de 57%, media UE, ceea ce clasează țara noastră pe ultimul loc la acest indicator. Per ansamblu, România se află pe locul 27 din 28 la nivelul Uniunii Europene în cadrul Indicelui Economiei și Societății Digitale.

Conectivitatea gospodăriilor și utilizarea internetului pot fi indicatori relevanți. 66% din gospodării utilizează servicii fixe de bandă largă și 68% din cetățeni sunt utilizatori de internet. Media la nivel european a utilizatorilor de internet este 83%. Surprinzător este nivelul de 82% din totalul utilizatorilor de internet care recurg la soluții de e-guvernare. Acest nivel ridică țara pe locul 7 la nivel european, în privința nevoii de depunere a formularelor. Cu toate acestea, la calcularea punctelor pe baza numărului de formulare precompletate și a serviciilor realizate integral online, țara noastră ocupă ultimele locuri, ceea ce reflectă o **interacțiune greoaie și parțială a utilizatorilor cu autoritățile publice prin intermediul soluțiilor disponibile în online.**

La data de 11 decembrie 2019 s-a semnat oficial Carta România 2030 – Program național de creare și modernizare a comunităților creativ-inteligente din România, document inițiat de Asociația Română pentru Smart City, susținut de mai multe instituții din România. Din Regiunea Centru, cel puțin două administrații publice locale și-au declarat adeziunea: Primăria Municipiului Alba Iulia și Primăria Municipiului Brașov. Participanții la acest program își propun ca până în anul 2030 să transforme comunitățile pe care le reprezintă în orașe inteligente, care integrează principiile de dezvoltare definite de CE. Conștientizarea la nivelul întregii regiuni a avantajelor oferite de digitalizare poate genera reacții și din partea celorlalte administrații.

În Strategia de Specializare Inteligentă a Regiunii Centru este susținută dezvoltarea urbană prin tehnologii noi și procese inovatoare. *Prioritatea 1.5 Susținerea orașelor smart* a acestei strategii identifică nevoi precum dezvoltarea de politici cuprinzătoare ce necesită aplicare consecventă și adaptată în funcție de dinamica evoluției societății. De asemenea, în dezvoltarea acestor direcții este necesară atragerea de investitori cu potențial de creativitate care să susțină și să îmbunătățească continuu instrumentele specifice de adresare a nevoilor administrației. Proiectele din portofoliul ADR Centru, care pot fi asociate temelor de smart-city sunt rezultatele a 18 inițiative individuale și a unei inițiative strategice, de platformă de inovare deschisă. Cu toate că nu există estimare bugetară pentru toate aceste proiecte, din datele deținute rezultă o nevoie de finanțare de cel puțin 240 milioane lei. Temele abordate în proiectele propuse au legătură cu serviciile administrative, inclusiv integrarea și armonizarea acestora, cu educația, mobilitatea urbană, iluminatul public și valorificarea patrimoniului cultural.

Prioritatea 3 O REGIUNE CU COMUNITĂȚI PRIETENOASE CU MEDIUL

- Sectorul construcțiilor rămâne unul din marii consumatori de energie. fiind responsabil de 45% din consumul final de energie , iar la nivel național¹², sectorul rezidențial are cea mai mare pondere a consumului de energie (circa 81%), în timp ce toate celelalte clădiri la un loc (birouri, școli, spitale, spații comerciale și alte clădiri nerezidențiale) reprezintă restul de 19% din consumul total de energie finală Deși la nivel regional în ultimii ani s-au făcut progrese pentru reabilitarea energetică a locuințelor, consumul final de energie a scăzut foarte puțin, cu 8,4%, de la 8,10 Mtep la 7,42 Mtep, în timp ce necesitățile și posibilitatea de economisire sunt foarte mari. În domeniul serviciilor din sectorul public și sectorul comercial, consumul final de energie a scăzut cu doar 3,7 %, de la 1,88 Mtep la 1,81 Mtep.
- Potrivit studiilor¹³, consumul de energie electrică al sistemului de iluminat public al unui oraș reprezintă, în medie, 20% din consumul total de energie al aceluși oraș. În ciuda potențialului mare de economisire în acest sector, ritmul de modernizare a infrastructurii și a serviciului de iluminat public este lent, iar gradul de acoperire cu serviciul de iluminat public la nivelul municipiilor din regiune, este relativ scăzut, inclusiv în

¹² Sursa: Strategia pentru mobilizarea investițiilor în renovarea fondului de clădiri rezidențiale și comerciale, atât publice cât și private, versiunea -2 2017

¹³ Sursa: Studiul „Monitorizarea consumului de energie electrică în iluminatul public”, Institut Național de Cercetare -Dezvoltare și Incercări pentru Electrotehnica ICMET

municipiile reședințe de județ. Extinderea/ modernizarea infrastructurii de iluminat și de servicii rămâne o prioritate pentru multe comunități locale urbane. Interesul crescut al autorităților publice pentru îmbunătățirea infrastructurii existente și dezvoltarea unor sisteme energetice inteligente, care să răspundă nevoilor populației, este demonstrat și de portofoliul regional de proiecte, ce include până în prezent 24 idei de proiecte ce vizează înființarea/modernizarea/extinderea sistemelor de iluminat public, cu o valoare totală estimată la cca. 60,5 mil euro.

- Deși, în zonele urbane aglomerate, cu densitate mare de locuire, sistemele centralizate de alimentare cu energie termică sunt mai avantajoase din punct de vedere al eficienței energetice și protecției mediului înconjurător, în România și cu precădere în Regiunea Centru, aceasta se confruntă cu o puternică criză tehnică: peste 85% din localitățile urbane ale regiunii s-au debransat de la sistemul centralizat de încălzire. În momentul de față la nivelul regiunii, există localități unde în ultima perioadă s-au făcut investiții substanțiale în reabilitarea și modernizarea punctelor termice și a rețelelor termice¹⁴ și unde încălzirea centralizată poate fi o soluție eficientă pentru anumite cartiere sau zone punctuale, însă, există și localități unde, deși termoficarea centralizată este pretabilă, starea actuală a rețelelor de transport și alimentare face imposibilă reluarea alimentării cu energie termică, chiar dacă s-ar realiza surse de alimentare centralizate competitive. În ceea ce privește sursa de alimentare, sistemele centralizate de încălzire din localitățile regiunii utilizează preponderent gaze naturale și câteva biomasa lemnoasă, rumeguș/ peleți (Miercurea Ciuc, Gheorgheni etc); în câteva din localitățile regiunii (Municipiul Brașov, Târgu Mureș, Făgăraș), pentru cartiere sau zone punctuale, energia termică pentru sistemele centralizate de încălzire este produsă în centrale de cogenerare cu funcționare pe bază de gaze naturale și cazan de apă fierbinte (CAF)/ gaze naturale și biomasă etc.
- Zonele urbane din Regiunea Centru adăpostesc peste jumătate din populația regiunii, ceea ce determină un consum crescut de energie și resurse, crescând astfel emisiile de gaze cu efect de seră, poluarea atmosferică și fonică la niveluri care deseori depășesc limitele de siguranță umană recomandate. În ultima perioadă configurarea orașelor s-a schimbat, în fiecare oraș existând zone/terenuri care sunt în stare de degradare și își pun amprenta asupra calității mediului și, implicit, asupra calității vieții în orașe. Lipsa de întreținere și modernizare a diferitelor spații din interiorul orașelor a indus probleme de mediu în orașe și au afectat într-o mare măsură comunitatea locală caracterizată, de cele mai multe ori, printr-o stare de sănătate precară, șomaj în creștere și venituri reduse.
- Deși în perioada 2010-2018 s-a observat și o creștere a suprafeței de spații verzi din mediul urban regional, totuși se înregistrează o suprafață redusă a spațiilor verzi (19 mp/locuitor față de minimul cerut de CE 26 mp/locuitor)
- Nivel ridicat de emisii de gaze cu efect de seră și poluare generate de transportul rutier la nivelul zonelor urbane. Deși numărul total de pasageri transportați în transportul public local la nivelul Regiunii Centru a crescut cu 43% în intervalul 2014-2018 (o creștere mare a acestui tip de transport s-a putut constata în municipiile mari, dar la nivelul altor municipii, inclusive municipii reședință de județ de la nivel regional se observă chiar o diminuare substanțială a acestuia) acesta este încă la un nivel foarte redus în comparație cu utilizarea autoturismelor personale în deplasarea în interiorul localităților.
- Gradul de poluare în orașe a crescut și din cauza utilizării masive a transportului auto comercial, traficul de tranzit prin zona centrală a orașelor fiind o problemă în arealele urbane mai ales care mare parte dintre acestea nu dispun de centuri ocolitoare sau by-pass
- zonele urbane și zonele funcționale și metropolitane aferente în creștere rapidă se confruntă tot mai des cu provocări de dezvoltare legate de suburbanizare, congestionarea traficului și poluare.

Prioritățile regionale în materie de dezvoltare teritorială, dezvoltare urbană sustenabilă, mediu, schimbări climatice sunt identificate prin **Planul de Dezvoltare Regional Regiunii Centru 2021-2027**¹⁵, (*D.S. 1 Dezvoltare teritorială, dezvoltare urbană durabilă și D.S.4 Mediu, energie, schimbări climatice* din PDR Centru 2021-2027) fiind în acord cu documentele de politică de la nivel european și național și contribuie la îndeplinirea obiectivului general asumat prin Pactul Ecologic European - atingerea neutralității climatice până în 2050 și asigurarea durabilității economiei Uniunii Europene, prin transformarea provocărilor legate de climă și mediu în oportunități și prin garantarea unei tranziții echitabile.

Prin direcțiile strategice 1 și 4 ale PDR Centru 2021-2027 ((*D.S. 1 Dezvoltare teritorială, dezvoltare urbană durabilă și D.S.4 Mediu, energie, schimbări climatice*) sunt identificate o serie de priorități transpuse în inițiativele incluse în portofoliul regional de proiecte¹⁶, element cheie în conturarea documentelor strategice pentru perioada 2020-2021. Aceste priorități sunt în concordanță și cu strategiile și documentele politice naționale: Planul Național Integrat de Energie și Schimbări Climatice (PNIESC), un document de referință ce stabilește obiective, și măsuri aferente celor cinci dimensiuni ale Uniunii Energetice – decarbonare, eficiență energetică, piața internă a energiei și cercetare, inovare și competitivitate, Strategia națională de renovare pe termen lung pentru sprijinirea parcului național de clădiri rezidențiale și nerezidențiale, atât publice cât și private într-un parc imobiliar cu un nivel ridicat de eficiență energetică și decarbonat până în 2050, o cerință introdusă prin Directiva UE 2018/844,

¹⁴Sursa: Potrivit anexelor la [Programul "Termoficare 2006-2020 - caldura si confort"](#), cele mai multe investiții au fost realizate în județele Bașov și Harghita;

¹⁵ Planul de Dezvoltare al Regiunii Centru 2021-2027, versiune în lucru disponibil aici: <http://www.adrcentru.ro/dezvoltare-regionala-cat/pdr-centru-2021-2027/>

¹⁶ Bază de date online ce cuprinde ideile de proiecte de la nivel regional - <http://portofoliu.adrcentru.ro/>

Politica Urbană a României, document aflat în curs de elaborare la nivelul MLPDA cu suport tehnic oferit de către Banca Mondială, precum și cu Strategia de Dezvoltare Teritorială a României (SDTR), un document programatic prin care sunt stabilite liniile directoare de dezvoltare teritorială a României și direcțiile de implementare la scara regională, interregională, națională, cu integrarea aspectelor relevante la nivel transfrontalier și transnațional (art. 14, alin. (3) din Legea nr. 350/2001 privind amenajarea teritoriului și urbanismul, cu modificările și completările ulterioare) și sunt susținute și de documentele elaborate la nivel local, județean și regional (de exemplu, Planurile de Acțiune pentru Energie Durabilă elaborate pentru cele 21 de localități din Regiunea Centru, membre în „Convenția Primarilor”¹⁷, strategiile județene în domeniul energiei și reducerilor emisiilor de CO₂, planurile regionale și locale privind sursele de energie, Strategiile Integrate de Dezvoltare Urbană și/sau Planuri de Mobilitate Urbană Durabilă, care prezintă viziunile de dezvoltare la nivel de localitate și/sau zonă metropolitană și direcțiile propuse pentru îmbunătățirea accesibilității și buna integrare a diferitelor moduri de mobilitate și transport etc).

Recomandări în Raportul de țară al CE

Totodată, prioritățile regionale răspund provocărilor prezentate în Raportul de Țară al Comisiei Europene pentru anul 2019¹⁸ ce evidențiază faptul că în România, intensitatea energetică se menține peste media UE, iar sărăcia energetică afectează o gospodărie din patru. În timp ce consumul de energie primară este, în linii mari, stabil, consumul final de energie a crescut în 2016 cu 1,8 %. Documentul arată că renovarea clădirilor și îmbunătățirea serviciilor de încălzire centralizată pot contribui în mod semnificativ la creșterea eficienței energetice și pot sprijini tranziția către o economie cu emisii scăzute de dioxid de carbon. Dezvoltarea surselor de energie regenerabile și a produselor eficiente din punct de vedere energetic sprijină crearea de locuri de muncă și creșterea economică. Calitatea scăzută a infrastructurii de transport din România afectează timpul de transport și limitează mobilitatea forței de muncă, generând costuri suplimentare pentru întreprinderi, subminând, de asemenea, deciziile de investiții ale întreprinderilor. Aceste provocări sunt semnalate și în Raportul de Țară al Comisiei Europene pentru anul 2020¹⁹ care indică progrese mici în ceea ce privește reducerea consumului de energie în clădirile publice și rezidențiale, sectoarele responsabile de 45% din consumul final de energie de la nivel național. Față de obligațiile asumate pentru perioada 2014-2020 prin Directiva Eficienței Energetice, în 2017 România atinsese doar 53% din obligațiile asumate de reducere a consumului final de energie, în timp ce consumul de energie primară și finală a continuat să crească. De asemenea, s-a constatat că investițiile în infrastructuri durabile de transport, de energie și de mediu (pentru deșeuri, ape reziduale și poluarea aerului) sunt insuficiente, iar cele în domeniul eficienței energetice se mențin la un nivel scăzut. Documentul mai arată că în pofida ponderii ridicate a surselor regenerabile de energie (mai ales biomasă), aprovizionarea cu energie rămâne sursa cea mai importantă de emisii de GES.

Abordarea provocărilor și nevoi de investiții

În ceea ce privește emisiile de GES, statisticile preconizează o creștere a acestora la nivel regional, care nu va putea fi acoperită de sistemul de comercializare a certificatelor de emisii, ceea ce ar însemna nerespectarea obiectivului fixat pentru 2030. Astfel, reducerea emisiilor generate de construcții, iluminatul public, încălzire și transporturi va fi esențială pentru atingerea acestui obiectiv, iar intervențiile punctuale asupra acestor sectoare și investițiile în soluții durabile și tehnologiile ecologice, precum și asigurarea unei finanțări adecvate vor fi contribuții semnificative la atingerea acestuia.

Iluminatul public reprezintă un sector important cu potențial mare pentru îmbunătățirea eficienței energetice. Potrivit studiilor²⁰, consumul de energie electrică al sistemului de iluminat public al unui oraș reprezintă, în medie, 20% din consumul total de energie al aceluși oraș. În ciuda potențialului mare de economisire în acest sector, ritmul de modernizare a infrastructurii și a serviciului de iluminat public este lent, iar gradul de acoperire cu serviciul de iluminat public la nivelul municipalităților din regiune, este relativ scăzut, inclusiv în municipiile reședințe de județ. Extinderea/modernizarea infrastructurii de iluminat și de servicii rămâne o prioritate pentru multe comunități locale urbane. Interesul crescut al autorităților publice pentru îmbunătățirea infrastructurii existente și dezvoltarea unor sisteme energetice inteligente, care să răspundă nevoilor populației, este demonstrat și de portofoliul regional de proiecte, ce include până în prezent 24 idei de proiecte ce vizează înființarea/modernizarea/extinderea sistemelor de iluminat public, cu o valoare totală estimată la cca. 60,5 mil euro.

La nivel regional există un potențial ridicat pentru producerea energiei prin *valorificarea surselor regenerabile*, biomasă forestieră având cel mai ridicat potențial energetic la nivel regional. În acest sens este încurajată dezvoltarea unor soluții de eficientizare a sistemelor energetice existente, prin utilizare mixurilor energetice și care să servească comunități mici și grupuri de clădiri rezidențiale/ publice. Pentru reducerea impactului asupra

¹⁷ Convenția Primarilor” este cea mai largă inițiativă europeană a autorităților locale pentru reducerea poluării (în termenii cantității de emisii de CO₂ datorate consumului/producerii de energie, Sursa: www.covenantofmayors.eu

¹⁸ Raportul de țară din 2019 privind România, SWD (2019) 1022 final, se poate consulta la adresa: https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/file_import/2019-european-semester-country-report-romania_ro.pdf

¹⁹ Raportul de țară din 2020 privind România, SWD(2020) 522 final, se poate consulta aici <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/PDF/?uri=CELEX:52020SC0522&from=EN>

²⁰ Sursa: Studiul „Monitorizarea consumului de energie electrică în iluminatul public”, Institut National de Cercetare -Dezvoltare si Incercari pentru Electrotehnica ICMET

mediului, se propune dezvoltarea la nivel regional a unei scheme pilot, care să susțină implementarea unor proiecte ce prevăd dezvoltarea unor sisteme mici de producere/distribuție a energiei termice și producerea directă de căldură de la vectori energetici regenerabili (încălzire și răcire solară termică, biomasă, biogaz, hidrogen, gaze sintetice) sau altele.

Regenerarea urbană și creșterea calității mediului înconjurător din localitățile Regiunii Centru. În cadrul POR 2021-2027 regenerarea urbană este interpretată într-o manieră holistică, în deplină convergență cu transformările de la nivelul zonelor urbane/zonelor urbane funcționale din regiune și ia în considerare diverșii factori economici, sociali și politici ce influențează orașele. Procesul regenerării urbane este unul complex, cu un rol în (re)construirea imaginii urbane. Acest obiectiv va include intervenții asupra spațiilor urbane degradate, inclusiv reintroducerea a în circuitul urban a construcțiilor și terenurilor neutilizate, măsuri și investiții ce promovează infrastructura verde și/sau infrastructura albastră din zonele urbane/ zonelor urbane funcționale din Regiunea Centru, inclusiv inovații tehnologice care susțin infrastructura verde/ infrastructura albastră, înființarea/modernizarea/ extinderea spațiilor verzi/ spațiilor publice/ spațiilor recreative spațiilor /culturale din zonele urbane/ zonelor urbane funcționale din Regiunea Centru dar și elaborarea/actualizarea strategiilor integrate de dezvoltare urbană de la nivelul zonelor urbane/ zonelor urbane funcționale din Regiunea Centru, acțiuni ce vor contribui major la creșterea atractivității orașelor din Regiunea Centru.

Pentru asigurarea regenerării urbane sustenabile, în perioada de programare 2021-2027 este nevoie de continuarea susținerii și finanțării Strategiilor Integrate de Dezvoltare Urbană cu accent pe extinderea acoperirii inclusiv pe zona urbană funcțională.

Asigurarea unei mobilități urbane durabile

În perioada 2014-2020, doar 25% din municipalitățile din Regiunea Centru au elaborat PMUD-uri. Mobilitatea urbană durabilă trebuie să devină mult mai puțin dependentă de utilizarea autoturismelor personale, punându-se accent pe un transport public eficient și ecologic, pe mobilitatea pietonală sau pe utilizarea bicicletelor ca mijloc de transport. Creșterea semnificativă a traficului în orașe (cu zonele metropolitane aferente) cauzează aglomerație/ întârzieri/ blocaje, acest lucru afectând în egală măsură toți participanții la trafic. Aglomerația are un impact negativ asupra mediului economic, social și calității mediului înconjurător, dar influențează accesibilitatea și atractivitatea unui teritoriu pentru turiști, investitori etc. În zonele metropolitane (Brașov, Tîrgu Mureș, Alba Iulia (în curs de dezvoltare), Sibiu (în curs de dezvoltare)) în creștere rapidă se confruntă tot mai des cu provocări de dezvoltare legate de suburbanizare, congestionarea traficului și poluare. La nivel regional s-a identificat necesitatea conectării și extinderii transportului public urban și periurban în corelare cu noile zone de dezvoltare urbană și cu efectele de expansiune teritorială a localităților, realizarea nodurilor intermodale pentru eficientizarea transportului public de persoane care să asigure conexiunea transportului metropolitan cu cel urban și transferul facil între diverse moduri de transport descurajând transportul individual în zonele urbane dense, dar și investițiile în infrastructuri durabile de transport, care să crească calitatea și fiabilitatea rețelelor rutiere de la nivelul zonelor urbane funcționale din regiune. În acest sens, prin măsurile/ activitățile propuse prin POR 2021-2027 se va urmări îmbunătățirea eficienței, timpilor de parcurs, accesibilității, transferului către transportul public de călători și modurile nemotorizate de transport. Spre deosebire de abordările tradiționale de planificare a transporturilor, actualul concept de planificare a mobilității urbane durabile pune accentul pe implicarea cetățenilor și a tuturor părților, pe coordonarea politicilor între sectoare (transport, utilizarea terenurilor, mediu, dezvoltare economică, politici sociale, sănătate, siguranță etc.) la toate nivelurile. La nivelul Regiunii Centru este nevoie în perioada de programare 2021-2027 de continuarea susținerii și finanțării Planurilor de Mobilitate Urbană Durabilă (PMUD) pentru municipii, orașe și zone urbane funcționale (ZUF)/zone metropolitane din regiune, aceste documente de planificare vizând crearea unui sistem de transport urban funcțional, ecologic, eficient și sustenabil. În plus, un plan sustenabil de mobilitate urbană poate contribui la atingerea țintelor europene de schimbare climatică și eficiență energetică stabilite la nivelul UE.

Lecții învățate

Analizele efectuate pe documentele de evaluare aferente perioadelor anterioare de programare arată că în perioada anterioară de programare, îmbunătățirea eficienței energetice a clădirilor a fost cea mai eficientă investiție din punctul de vedere al raportului cost/beneficiu pentru a realiza reduceri de CO₂ (cost mediu de 2.987 € și 9.267 €/tonă CO₂ echivalent pentru clădirile rezidențiale și respectiv cele publice). Iluminatul stradal și intervențiile privind mobilitatea urbană, pe de altă parte, prezintă un cost unitar mult mai ridicat pentru reducerea emisiilor de CO₂.

Perioada anterioară de programare arată că beneficiarii riscă să dedice mai mult timp pentru a rezolva probleme procedurale decât pentru a monitoriza în mod corespunzător implementarea proiectului, pentru a elabora noi propuneri și/ sau pentru a ține legătura cu utilizatorii în vederea îmbunătățirii efectelor proiectului și a durabilității lor. În perioada 2021-2027 se urmărește îmbunătățirea abilităților și competențelor beneficiarilor, în special pentru monitorizarea și supravegherea implementării și raportarea intervențiilor. Se vor continua acțiunile²¹ de la nivel regional privind susținerea formării potențialilor beneficiari, actualizarea cunoștințelor acestora și facilitarea schimbului de bune practici, inclusiv crearea unei baze de date cu bune practici și modele de succes. În ceea ce

²¹ Acțiunile implementate în cadrul proiectelor de cooperare de exemplu BIO4ECO, CHESTNUT. Pentru detalii a se consulta secțiunea Proiecte regionale din cadrul site-ului www.adrcentru.ro

privește mobilitatea, având în vedere că finanțarea proiectelor este condiționată de încadrarea într-o strategie integrată de investiții în transporturi (PMUD), numai o strategie de transport urban proiectată și implementată cu atenție poate asigura ca obiectivele stabilite prin proiect vor fi îndeplinite și eventual vor fi depășite. Este nevoie de sprijin pe întreg procesul de elaborare a PMUD, fie că este vorba de etapa procesului de planificare strategică, cea operațională sau cea de monitorizare. La nivel de UAT, este nevoie în continuare de suport pentru: maturizarea proiectelor din PMUD, inclusiv monitorizarea acestuia, adoptarea legislației Uniunii Europene în domeniul transportului public, dezvoltarea capacității beneficiarilor de a planifica și gestiona mobilitatea urbană (departamente specializate pentru transport și mobilitate), inclusiv elaborare portofoliu regional de proiecte.

Simplificarea procedurilor, creșterea clarității documentelor de aplicare și asigurarea unei mai bune coordonări sunt provocările majore ale acestei perioade de programare; până în prezent, la nivel regional au identificate o serie de recomandări pentru îmbunătățirea politicilor din domeniul energiei și eficienței energetice realizat în cadrul unui proiect interregional derulat de ADR Centru, fiind identificate principalele acțiuni ce pot contribui la și îmbunătățirea POR 2021-2027, AP3:

- acțiuni propuse pentru simplificarea condițiilor de accesare a programului și îmbunătățirea clarității informațiilor din documentele de accesare: introducerea procedurii de pre-verificare a intențiilor de proiecte din punctul de vedere al îndeplinirii criteriilor de eligibilitate, înaintea etapei de conformitate administrativă și eligibilitate a proiectelor depuse; planificarea din timp a apelurilor (cel puțin 1 an astfel încât solicitanții să poată demara elaborarea unor documentații necesare); adaptarea criteriilor de evaluare tehnică în vederea asigurării conformității acestora cu legislația în vigoare, prin întâlniri periodice cu experți și evaluatori tehnici ce ar putea semnaliza problemele și deficiențele de la nivelul grilelor și ar putea face propuneri de îmbunătățire; enumerarea, în grilele de evaluare, a normativelor tehnice ce trebuie respectate în funcție de domeniu.
- acțiuni propuse pentru creșterea capacității organizațiilor și instituțiilor publice de accesare a programelor de finanțare: activarea unor grupuri de lucru regionale (specialiști, reprezentanți ai autorităților publice, ai firmelor de proiectare, construcții, universități etc), cu rol consultativ care să ofere feedback / informații / puncte de vedere în legătură cu documentația aferentă depunerii cererilor de finanțare, să faciliteze transferul de cunoștințe etc.; acțiuni propuse pentru facilitarea accesului actorilor locali și regionali la soluții tehnice de actualitate: promovarea și diseminarea într-un cadru centralizat a unei platforme/baze de date cu informații de actualitate privind soluții tehnice de actualitate, modele de proiecte, bune practici, la care să aibă acces specialiști, potențiali aplicanți ai programelor de finanțare din domeniul energie, eficientă energetică, soluții SRE.

Contribuția preconizată la realizarea la strategiile macroregionale și la strategiile privind bazele maritime, precum și la planurile teritoriale pentru o tranziție justă prevăzute la articolul [7] din Regulamentul (UE) [Regulamentul FTJ] sprijinite de FTJ, după caz

Obiectivele indicate în axa 3 din POR 2021-2027 CENTRU vor contribui la implementarea Strategiei Uniunii Europene pentru Regiunea Dunării (SUERD), prin promovarea unor investiții în conformitate cu ariile prioritare SUERD în scopul maximizării impactului acesteia la nivel regional. Aceste operațiuni sunt în concordanță cu ariile prioritare SUERD definite în Planul de acțiune ce însoțește Comunicarea Comisiei către Parlamentul European, Consiliu, Comitetul Economic și Social European și Comitetul Regiunilor²² respectiv aria prioritară 2 „Energie Sustenabilă”, pentru P.I. 3.1 și P.I.3.2, ariile prioritare 5 „Gestionarea riscurilor de mediu” și 6. „Conservarea biodiversității, a peisajelor și a calității aerului și solurilor” (pentru P.I. 3.3) și aria prioritară 1.B „Îmbunătățirea mobilității și a multimodalității - legături rutiere, feroviare și aeriene” pentru P.I. 3.4.

Prioritatea 4. O REGIUNE ACCESIBILĂ

- Conectarea regiunii la TEN-T este inegal repartizată
- În toată această rețea de drumuri un rol important au drumurile județene care asigură conectivitatea cu drumurile naționale, europene și rețeaua TEN-T. Ele asigură accesibilitatea pentru un număr important de orașe care nu sunt conectate la rețeaua de drumuri naționale și europene, la unele zone turistice sau economice importante din Regiune. În toate județele regiunii există orașe care nu sunt traversate de drumuri naționale, drumurile județene preluând rolul acestora.
- Infrastructura de drumuri județene alături de cea de drumuri comunale reprezintă aproape 80% din lungimea rețelei rutiere a Regiunii Centru, având o importanță majoră pentru dezvoltarea locală și regională. 47% din suprafața regiunii este acoperită de zone montane, accesibilitatea spre aceste zone realizându-se în principal prin intermediul drumurilor județene.
- Deși suficient de extinsă și acoperind întreaga rețea de comune și orașe, infrastructura de drumuri județene este deficitară în ce privește calitatea și starea tehnică. Drumurile nemodernizate pot deveni greu practicabile în anumite perioade, în special în anotimpul rece, ducând la cvasi-izolarea localităților

²² Plan de acțiuni privind SUERD, publicat în Comunicarea Comisiei SWD(2020) 59 final, 2020, disponibil <https://danube-region.eu/wp-content/uploads/2020/04/EUSDR-ACTION-PLAN-SWD202059-final.pdf>

pe care le deserveșc, de asemenea, ele sunt parcurse în perioade lungi de timp din cauza condițiilor. Din totalul drumurilor județene existente la nivel regional doar 55,72% dintre acestea sunt modernizate.

- De asemenea din punct de vedere al accesibilității regionale o problemă o reprezintă dezvoltarea insuficientă a centurilor ocolitoare, mai ales la nivelul municipiilor și orașelor care sunt traversate de drumuri europene și naționale, care duce la o congestionare a traficului în cadrul acestora datorat traficului greu și de tranzit, determinând probleme de mediu și de siguranță în interiorul orașelor.
- Calitatea slabă a infrastructurii rutiere determină și un risc ridicat privind siguranța pe drumurile publice. Datele statistice înregistrează creșteri de aproape 40% în ultimii ani a numărului de accidente.
- Calitatea slabă și fiabilitatea infrastructurii de transport rutiere este subliniată și de Raportul de Țară pe anul 2019. De asemenea în cadrul Raportului de evaluare pentru Axa prioritară 6 a POR 2014-2020 se subliniază faptul că dezvoltarea și modernizarea drumurilor județene, cât și accesul la coridoarele TEN-T și, implicit la orașe și municipii, au în continuare o relevanță mare și foarte mare pentru comunități.

Abordarea provocărilor și nevoi de investiții

Având în vedere nevoile destul de mari pe acest domeniu, considerăm că prioritizarea prealabilă a investițiilor pe acest domeniu vor determina obținerea rezultatelor dorite. Astfel la nivel regional, luând în calcul nevoilor de dezvoltare, gradul de conectare al unor zone izolate la rețeaua TEN_T, nevoia de corelare a investițiilor cu investițiile deja realizate prin programele anterioare, dar și corelarea acestora cu investițiile propuse prin intermediul celorlalte priorități de dezvoltare, dar și cu investițiile de la nivel național se va realiza o prioritizare prealabilă a propunerilor de proiecte ce vor fi finanțate. În momentul de față există un portofoliu de 20 proiecte din care jumătate sunt de prioritate majoră.

Prioritatea 5 O REGIUNE EDUCATĂ

- Rata ocupării forței de muncă era de 60,8% în Regiunea Centru, în 2017, sub media națională de 63,9% și departe de ținta națională de 70% pentru anul 2020.
- Părăsirea timpurie a școlii în Regiunea Centru era de 18,8% în 2018, față de o medie națională de 16,4% –, aceste valori fiind aproape duble față de cele de la nivelul UE (10,5% în anul 2018) și departe de ținta națională de 11,3% în 2020;
- Rata de cuprindere în educația preșcolară a copiilor cu vârste între 4 ani și vârsta pentru înscrierea obligatorie la școala primară era de 89,6%²³, în anul 2017, sub media europeană de 94,5%;
- Ponderea persoanelor cu studii superioare în totalul populației din grupa de vârstă 30-34 de ani era în 2017 de 26,6% la nivel regional, valoare similară cu cea înregistrată la nivel național (26,3%), însă mult sub media Uniunii Europene de 39,9%
- Infrastructura educațională nu este adaptată și echipată pentru a oferi un mediu de învățare incluziv, atractiv, flexibil și adaptat nevoilor regionale privind calificarea și specializarea forței de muncă, la toate nivelurile. Multe din școlile din Regiunea Centru au încă nevoi de bază precum aceea de a se conforma la standardele de funcționare impuse prin legislația în vigoare (Hotărârea de Guvern nr. 21/2007) și de a oferi siguranță elevilor (alimentare cu apă, infrastructura sanitară, accesul pentru persoane cu dizabilități etc).
- Neconcordanța dintre cererea și oferta de competențe este în continuare o provocare majoră prin decalajul pe care îl generează între educație și piața muncii. Se preconizează că schimbările tehnologice vor genera o reorientare a cererii către competențe și calificări superioare, care ar putea să nu fie acoperită în totalitate de oferta actuală de forță de muncă, având în vedere timpul necesar pentru ajustarea sistemului de învățământ și formare
- Rezultatul testelor PISA pentru anul 2018 relevă faptul că 44% din elevii de vârstă de 15 ani din România au performanțe scăzute la citire, matematică și științe. Indicatorul arată o scădere a performanțelor elevilor cu 9% față de rezultatele ultimelor teste PISA realizate în 2015. În același timp există un decalaj în ceea ce privește accesul la educație între mediile de rezidență și între categorii sociale. Elevii din mediul rural și cei din familii sărace sunt mai expuși fenomenului abandonului școlar.
- Una din provocările majore ale Regiunii este oferirea de șanse egale de acces tuturor copiilor și elevilor la servicii de îngrijire, educație și formare profesională, la standarde de calitate comparabile cu cele oferite în alte regiuni din Europa.
- Capacitatea de integrare a absolvenților/tinerilor pe piața muncii este reflectată și în ponderea foarte mare a tinerilor NEET în grupa de vârstă 18-24 de ani: 28,5% în anul 2018, cea mai mare pondere a tinerilor NEET din România, cu o valoare care depășește media națională cu peste 10 procente.²⁴

²³ Ținta națională stabilită prin **Strategia Educației și Formării Profesionale în România 2016-2020 este de 95% în 2020**

²⁴ EUROSTAT [edat_ifse_22]

- Relansarea învățământului profesional și tehnic, din anul școlar 2012-2013, a dus la creșterea efectivelor de elevi înscriși în această formă de educație, însă nu la nivelul anterior desființării ÎPT. Din analiza evoluției ponderii elevilor înscriși la început de an școlar în ÎPT, din sistemul public de învățământ din Regiunea Centru, în perioada 2004/2005 - 2017/2018 se constată reduceri ale ponderilor ÎPT de la valori în jur de 60% la începutul perioadei analizate, la numai 51,3% în anul școlar 2017-2018.

Abordarea provocărilor și nevoi de investiții

Dotarea unităților de învățământ cu spații de învățare și echipamente/ instrumente necesare formării competențelor de bază și a celor socio-emoționale este esențială pentru a crea un mediu de învățare atractiv și a asigura copiilor și elevilor șanse egale în accesul la educație.

Pentru creșterea accesului la servicii de îngrijire și educație, în special în învățământul antepreșcolar și preșcolar dar și la celelalte niveluri ale învățământului sunt necesare investiții în dezvoltarea infrastructurii sau crearea de noi unități școlare care să răspundă atât cerințelor de siguranță, acces pentru toate categoriile de grupuri vulnerabile cât și celor de calitate și relevanță.

Infrastructura unităților școlare din învățământului profesional și tehnic trebuie să fie pregătită pentru a oferi servicii de formare și pregătire profesională în calificări cerute pe piața muncii și pentru a răspunde nevoilor de formare în continuă evoluție. Investițiile sunt necesare pentru dezvoltarea și modernizarea unităților școlare din ÎPT pentru a îndeplini standardele de funcționare și pentru a furniza servicii de formare adaptate noilor tehnologii și competențelor cerute pe piața muncii.

Rezultatele și performanțele sistemului de educație sunt reflectate în mod direct în capacitatea de a asigura forța de muncă necesară în economie, în concordanță cu nevoile angajatorilor din regiune. Abandonul școlar și părăsirea timpurie a școlii sunt pierderi ulterioare pentru piața muncii și necesită costuri suplimentare pentru integrarea în sistemul educațional a acestor persoane.

Universitățile din regiune trebuie să-și consolideze poziția de furnizor de forță de muncă înalt specializată pentru companiile din regiune, dar și pe cea de partener și furnizor de cunoaștere pentru comunitatea locală. Modernizarea și dotarea infrastructurii educaționale este importantă atât pentru a le oferi studenților un mediu atractiv de învățare și condiții de acces la educația terțiară – în condițiile unei scăderi a numărului de absolvenți în ultimii ani - cât și pentru a-și adapta oferta educațională la cererea din piața forței de muncă.

Provocări din raportul de țară al CE

Printre provocările identificate de CE în Raportul de țară 2020, cu referire directă la sistemul de educație și formare profesională, și prioritățile pe care trebuie să se concentreze România se regăsesc:

- Participarea redusă la educație și îngrijirea timpurie care accentuează inegalitatea și șansele egale între elevi;
- Întârzierile privind raționalizarea și modernizarea infrastructurii școlare care pot afecta calitatea educației;
- Sistemul de învățământ se confruntă în continuare cu provocări semnificative privind calitatea și caracterul incluziv. România este una dintre țările cu cea mai mare pondere a elevilor cu rezultate slabe în rândul tinerilor în vârstă de 15 ani în toate cele trei domenii testate în cadrul Programului privind evaluarea internațională a elevilor (PISA) al OCDE (34), iar rezultatele s-au înrăutățit din 2015;
- Relevanța redusă pentru piața forței de muncă a educației și formării profesionale afectează perspectivele de angajare ale absolvenților;
- Participarea la învățământul superior este redusă și rămâne insuficient aliniată la nevoile pieței forței de muncă;
- Dobândirea de competențe digitale rămâne limitată;
- Deficitul de cadre didactice, în special în zonele rurale, precum și oportunitățile limitate de dezvoltare profesională continuă (DPC) afectează calitatea și caracterul incluziv al educației.

Lecții învățate

Din experiența programelor anterioare au rezultat câteva elemente importante de care trebuie ținut cont în configurarea POR 2021-2027:

- Abordarea integrată a intervențiilor, avându-se în vedere atât scopul serviciilor educaționale, cât și actorii cu atribuții legale în domeniul educației prin crearea cadrului de colaborare comunicare (MEC, ISJ-uri, UAT-uri);
- Integrarea intervențiilor este necesară atât "orizontal" – prin corelarea, de exemplu, a intervenției în infrastructura școlară cu intervenții în domeniul ocupării, reducerii sărăciei, infrastructurii de transport și utilităților –, cât și "vertical", prin asigurarea unei succesiuni logice a intervențiilor (de exemplu, intervențiile în infrastructura de transport local și privind utilitățile, să fie anterioare construcțiilor școlare, care ar urma să beneficieze de drumurile și utilitățile respective).
- Capacitatea instituțională a beneficiarilor (existența personalului specializat și a "know-how"-ului) pentru a scrie și realiza proiecte complexe este o condiție esențială pentru succesul intervențiilor, atât la nivelul

autorităților centrale, cât și, mai ales, la nivelul autorităților locale: echipele de management care au mai conceput și realizat proiecte au cele mai mari șanse ca aceste proiecte să fie eficiente și sustenabile.

- Este necesară asigurarea unui sprijin tehnic suplimentar pentru beneficiarii UAT care nu au capacitate instituțională, nici personalul necesar pentru derularea proiectelor, cu atât mai mult cu cât preșcolarii, elevii și studenții aparținând categoriilor defavorizate sunt localizați, de regulă, în astfel de UAT-uri.
- Corelarea cu alte proiecte pare să contribuie la asigurarea premiselor pentru o durabilitate și un impact cât mai mari ale proiectului.
- Este necesară flexibilitate mai mare în privința soluțiilor constructive: impunerea anumitor soluții, în condițiile în care apar permanent tehnologii noi de construcție, mai eficiente, nu este întotdeauna de dorit. În acest sens, ar fi de dorit o orientare pe rezultate (de exemplu, un anumit nivel de iluminare sau al temperaturii ambientale), lăsând proiectantul să găsească cea mai bună și mai eficientă soluție din punct de vedere economic.

Prioritatea 6. O REGIUNE ATRACTIVĂ

- În ultimii 10 ani Regiunea Centru s-a situat pe primul loc la nivel național în ceea ce privește numărul de sosiri în structurile cu funcțiuni turistice (peste 3,14 milioane sosiri în 2019), ocupând în 2019 al doilea loc la nivel național, după Regiunea Sud-Est în ce privește capacitatea de cazare turistică existentă (peste 69 mii locuri). În ciuda acestui potențial, indicele de utilizare a capacității de cazare în funcțiune rămâne la un nivel scăzut, 28,1% în 2018, sub media națională.
- Regiunea Centru dispune de un patrimoniu cultural material și imaterial extrem de diversificat și valoros (5.243 de monumente istorice din cele 30.000 de la nivel național sunt localizate în Regiunea Centru), având și 9 monumente istorice aflate în patrimoniul UNESCO. Tot aici se regăsesc părți însemnate din suprafața a 6 din cele 28 de parcuri naționale sau naturale ale României, dar și numeroase alte arii protejate și rezervații naturale. Din lipsa finanțării lucrărilor de întreținere și conservare, multe din monumentele istorice de importanță națională se află într-o stare avansată de degradare, necesitând investiții în conservarea, restaurarea și protecția acestuia.
- Cu toate că județele Regiunii Centru au potențial în privința resursei naturale, atractivitatea turistică este influențată negativ de celelalte componente ale ofertei turistice, cum ar fi: modul defectuos de exploatare a resurselor, gradul scăzut de cunoaștere al resurselor naturale, valoarea estetică redusă a cadrului natural, gradul ridicat de uzură fizică și morală al bazelor de cazare și tratament, diversitatea redusă a structurilor de alimentație publică, densitatea mare a construcțiilor în spații publice locuibile, numărul redus, calitatea și diversitatea necorespunzătoare a structurilor de agrement din majoritatea stațiunilor, comerțul general și specific necorespunzător, calitatea improprie a dotărilor de infrastructură.

Abordarea provocărilor și nevoi de investiții

Formele de turism cu cel mai ridicat potențial de dezvoltare sunt turismul montan, turismul balnear, turismul cultural și turismul rural.

În acest context, prioritățile regionale, stabilite și identificate în Planul de Dezvoltare al Regiunii Centru pentru perioada 2021-2027, Direcția Strategică 5, vizează conservarea, restaurarea și punerea în valoare a patrimoniului cultural-istoric, valorificarea patrimoniului turistic natural și creșterea utilizării potențialului balnear, modernizarea și extinderea infrastructurii turistice pentru tineret și reabilitarea spațiilor cu destinație culturală, dezvoltarea infrastructurii culturale inovatoare, precum și îmbunătățirea accesibilității zonelor turistice.

La nivelul Regiunii, 54 de monumente încadrate în grupă valorică A (2,75% din total Regiunea Centru) și 3 monumente încadrate în grupă valorică B (0,09% din total Regiunea Centru) au fost finanțate anterior prin POR. (În perioada 2007-2013 au fost restaurate 24 monumente încadrate în grupă valorică A și un monument încadrat în grupă valorică B, iar prin intermediul POR 2014-2020 au fost restaurate 30 monumente de categoria A și 2 monumente de categoria B.) De menționat că 2 din cele 9 monumente aflate în patrimoniul UNESCO, localizate în Regiunea Centru, au beneficiat de sprijin prin intermediul POR.

În portofoliul de proiecte sunt cuprinse mai multe proiecte care au în vedere utilizarea tehnologiei, proiecte care sunt o cale de dezvoltare a calității și atractivității turismului cultural în Regiunea Centru: realizarea unui muzeu digital în Cetatea Medievală Târgu Mureș sau conservarea, restaurarea și punerea în valoare, inclusiv prin reconstituire virtuală 3D - prin proiecție laser, a primei biserici creștine din Transilvania - Basilica de sec. X (Alba Iulia). Astfel de proiecte pot reprezenta modele de bune practici și pot stimula turismul cultural din Regiune prin potențialul lor major de multiplicare.

Această axă prioritară va finanța investiții în dezvoltarea patrimoniului și turismului, atât în zonele urbane, cât și în afara acestora.

Resursele balneare plasează Regiunea Centru pe locul doi la nivel național ca număr de stațiuni balneare și balneoclimatice (6 din 33 declarate la nivel național). Într-un inventar al potențialului balnear existent, realizat pentru RIS3 Centru, au fost evidențiate peste 40 de localități, pe tot teritoriul Regiunii, cu potențial balnear. Majoritatea acestora nu sunt însă exploatare din lipsa bazelor de tratament și a infrastructurii turistice.

În ultimii ani s-au derulat mai multe proiecte vizând reabilitarea și modernizarea stațiunilor din Regiunea Centru, impactul pozitiv al acestor proiecte fiind deja vizibil. Prin intermediul priorității dedicate turismului din cadrul POR 2007-2013 au primit finanțare 4 stațiuni din Regiunea Centru (Sovata, Covasna, Harghita Băi și Borsec). De asemenea, au beneficiat de sprijin pentru îmbunătățirea infrastructurii balneare localitățile Șugaș Băi (Sfântu Gheorghe) și Biborțeni (Baraolt), localități care nu figurează în lista stațiunilor turistice sau balneare, dar care au un potențial balnear important. De asemenea, prin intermediul axei dedicate turismului din cadrul POR 2014-2020 au beneficiat de sprijin 5 stațiuni din Regiunea Centru (Tușnad, Sovata, Covasna, Ocna Sibiului și Bazna), valoarea totală solicitată de acestea fiind de 84,05 mil. lei.

Turismul balnear începe să fie reconsiderat și revalorizat în ultimii ani, acesta putând redeveni în perioada următoare una din formele preferate de turism. În acest sens, amintim faptul că România deține o treime din izvoarele de apă minerale ale Europei, multe dintre acestea fiind localizate în Regiunea Centru. Accentuarea procesului de îmbătrânire demografică va face ca numărul de turiști ce optează pentru această formă de turism să crească semnificativ. În același timp, diversificarea ofertei turismului balnear, dezvoltarea componentei de agrement și a celei de wellness și spa sunt în măsură să aducă noi categorii de turiști.

Cu toate că județele Regiunii Centru au potențial în privința resursei naturale, atractivitatea turistică este influențată negativ de celelalte componente ale ofertei turistice, cum ar fi: modul defectuos de exploatare a resurselor, gradul scăzut de cunoaștere al resurselor naturale, valoarea estetică redusă a cadrului natural, gradul ridicat de uzură fizică și morală al bazelor de cazare și tratament, diversitatea redusă a structurilor de alimentație publică, densitatea mare a construcțiilor în spații publice locuibile, numărul redus, calitatea și diversitatea necorespunzătoare a structurilor de agrement din majoritatea stațiunilor, comerțul general și specific necorespunzător, calitatea improprie a dotărilor de infrastructură.

În ceea ce privește turismul montan, acesta beneficiază în Regiunea Centru de condiții naturale excepționale, aproape jumătate din suprafața regiunii fiind ocupată de arealele montane. Diversitatea peisagistică, ariile naturale protejate, cu numeroase specii endemice de floră și faună, traseele rutiere spectaculoase, stațiunile montane situează Regiunea Centru pe primul loc la nivel național din punctul de vedere al potențialului turistic montan. În acest sens, menționăm faptul că Regiunea include părți însemnate din suprafața a 6 din cele 28 de parcuri naționale sau naturale ale României și cuprinde numeroase alte arii protejate și rezervații naturale.

Portofoliul de proiecte relevă existența unor nevoi reale de dezvoltare a turismului montan, fiind vizate investiții de înființare/ modernizare/ extindere centre de vizitare pentru situri Natural 2000 sau creare/ modernizare/ extindere de baze și adăposturi Salvamont.

Unul din domeniile care sprijină dezvoltarea locală este cultura, aceasta fiind un instrument de revitalizare socială și economică. Nivelul local sau regional joacă un rol important în protejarea și promovarea identităților culturale și în susținerea creativității.

Dacă ne raportăm la numărul de muzee și colecții publice existente la nivelul anului 2018, cele mai multe sunt localizate la nivelul Regiunii Centru (163). Numărul de vizitatori în muzee și colecții publice a cunoscut o creștere susținută în intervalul 2014-2018, de la 3.054.385 la 4.926.577 vizitatori, Regiunea Centru fiind pe primul loc la nivel național.

Situația e similară în ceea ce privește numărul de instituții și companii de spectacole sau concerte pe regiuni de dezvoltare la nivelul anului 2015, cele mai multe se regăsesc tot la nivelul Regiunii Centru – 64 din totalul de 254. De asemenea, având în vedere numărul de locuri în sălile de spectacole și concerte la nivelul anului 2015, Regiunea Centru se situează pe poziția a doua la nivel național, cu 9.315 de locuri, după București.

Cu toate acestea, una dintre provocările orașelor mici este infrastructura culturală deficitară, ceea ce contribuie la o atractivitate scăzută pentru acestea, conform răspunsurilor oferite de unele dintre primăriile de municipii și orașe din Regiunea Centru (Sursa: Studiul Analiza disparităților intraregionale și dezvoltarea urbană la nivelul Regiunii Centru).

Majoritatea clădirilor și spațiilor destinate activităților culturale din Regiunea Centru, fie că este vorba de muzee, galerii de artă, săli de spectacol sau cinematografe, au o vechime considerabilă, unele aparținând patrimoniului național sau local, însă puține au reușit să fie reabilite, modernizate și dotate corespunzător (instalații și echipamente moderne necesare desfășurării activităților culturale și cele care țin de siguranța și confortul participanților). Având în vedere tendința de creștere rapidă și de diversificare a activităților culturale, pe lângă reabilitarea/ modernizarea/ dotarea spațiilor actuale cu destinație culturală, va fi nevoie în unele centre urbane mari și mijlocii din regiune de crearea și dotarea de noi spații/ clădiri multifuncționale care să servească adecvat nevoile de dezvoltare a sectorului cultural.

Plecând de la aceste domenii de investiții prioritare care să susțină dezvoltarea turismului regional, prin intermediul acestui program, pe lângă investițiile publice finanțate prin intermediul OP 5, sunt avute în vedere și investiții complementare în domeniul turismului și prin intermediul celorlalte OP-uri. Astfel, investițiile în conservarea, reabilitarea și punerea în valoare a obiectivelor de patrimoniu istoric și cultural vor putea fi completate cu investiții în dezvoltarea industriilor culturale și creative, finanțate din OP 1 (ICC domeniu de specializare inteligentă în RIS3 Centru), precum și cu investiții în digitalizarea obiectivelor culturale și istorice, inclusiv de tip smart city.

Complementar investițiilor în infrastructura publică din stațiunile balneare este importantă dezvoltarea serviciilor de sănătate, a cercetării-dezvoltării-inovării și transferului tehnologic pentru dezvoltarea de noi produse și servicii

în domeniul sănătății în stațiunile balneare dar și îmbunătățirea serviciilor turistice și a celor conexe prin dezvoltarea de noi afaceri.

Digitalizarea serviciilor turistice este o altă componentă insuficient acoperită care poate susține în mod sustenabil creșterea turismului intern și extern.

Centrele de agrement pentru copii și tineri – tabere școlare

Centrele de agrement sunt structuri fără personalitate juridică care fac parte din patrimoniul destinat activității de tineret conform art. 30 alin (1) al Legii Tinerilor nr. 350/2006 cu modificările și completările în vigoare. Indiferent de modul în care proprietatea asupra centrelor de agrement este administrată, ele trebuie să își păstreze destinația pentru organizarea activităților de tabere pentru copii și tineri (turism pentru tineret).

Activitățile care se desfășoară în centrele de agrement au ca scop integrarea socio-profesională a copiilor și elevilor și fac parte din conceptul de învățare pe tot parcursul vieții, reglementat de art. 328 din Legea educației naționale. Patrimoniul destinat activităților de tineret trebuie să servească scopurilor și obiectivelor de asigurare a condițiilor adecvate integrării socio-profesionale a tinerilor, conform necesităților și aspirațiilor acestora.

În centrele de agrement din structura MTS se desfășoară anual taberele școlare, tabere tematice, tabere naționale, tabere sociale, taberele pentru preșcolari, elevi și studenți cu handicap, dar și alte tipuri de tabere. Prin intermediul acestor acțiuni se oferă copiilor și tinerilor din categorii sociale vulnerabile sau copiilor cu dizabilități posibilitatea desfășurării unor activități cu caracter educativ pentru sprijinirea integrării sociale a acestora.

Centrele de Agrement reprezintă totodată principalul element de infrastructură pe care MTS îl are la dispoziție pentru dezvoltarea și implementarea politicii naționale de tineret, inclusiv organizarea de proiecte de tineret (învățare nonformală pentru organizații de tineret și pentru tineri) și organizarea de tabere (ca formă de organizare a activităților complexe de învățare nonformală și agrement pentru tineri).

Tinerii și copiii reprezintă categorii sociale vulnerabile, iar serviciile oferite în centrele MTS, atât cele de agrement/tabără, cât și acelea care promovează educația nonformală au avantajul accesibilității financiare. Totodată, este esențial ca aceste servicii să se furnizeze în condiții de siguranță deplină, dar și să respecte standarde de calitate, în special având în vedere sutele de mii de copii și tineri care le sunt beneficiari în fiecare an. În acest context, reabilitarea și/ sau reamenajarea centrelor de agrement ale MTS va crește considerabil impactul calitativ al serviciilor oferite și implicit numărul potențialilor beneficiari.

Dintr-un număr total de 65 de Centre de Agrement/ Baze turistice pentru tineret funcționale la nivel național (din 147 existente), la nivelul Regiunii Centru se regăsesc 14 centre, ceea ce reprezintă un procent de 21,5% din numărul total.

Infrastructura centrelor de agrement necesită investiții pentru creșterea calității serviciilor de cazare și masă oferite copiilor și tinerilor, beneficiari ai taberelor școlare, dar și pentru creșterea calității serviciilor oferite prin diversificarea paletelor de activități educaționale și recreative pe care le oferă copiilor și tinerilor.

Sustinerea dezvoltării urbane integrate la nivelul municipiilor și orașelor din Regiunea Centru

Considerate **motoare ale economiei**, orașele sunt catalizatori pentru creativitate și inovare. Diversele dimensiuni ale vieții urbane - economică, socială, culturală și de mediu - sunt strâns legate între ele, iar succesul în materie de dezvoltare urbană poate fi atins numai prin intermediul unei **abordări integrate**, care să vizeze atât dimensiunile sustenabilității urbane, cât și provocările și noile tendințe privind progresul societății.

O provocare o reprezintă dezvoltarea **orașelor mari ca poli de atracție** pentru zonele învecinate și motoare ale creșterii economice inteligente atât prin extinderea și dezvoltarea infrastructurii, cât și planificarea expansiunii urbane dirijate/ controlate. Studii precum cel al Băncii Mondiale, "Orașe magnet, migrație și navetism în România", au arătat că un oraș se dezvoltă accelerat dacă există o infrastructură de calitate, un mediu care sprijină dezvoltarea afacerilor, în special a celor cu valoare adăugată mare, o administrație eficientă și o colaborare între mediul privat și un mediu universitar performant.

Rețeaua urbană de localități din Regiunea Centru este formată din 57 de orașe (dintre care 20 sunt municipii). Dinamica și configurația rețelei de localități sunt factori care au influențat în mod direct nivelul de dezvoltare socială și economică a Regiunii.

Amintim că **rețeaua urbană la nivelul Regiunii Centru** cuprinde un oraș peste 200.000 locuitori (Brașov), două orașe cu o populație între 100.000-200.000 locuitori (Sibiu și Târgu Mureș), trei orașe cu o populație între 50.000-100.000 locuitori (Alba Iulia, Mediaș și Sfântu Gheorghe), 16 orașe cu o populație între 20.000-50.000 locuitori (Miercurea Ciuc, Făgăraș, Odorheiu Secuiesc, Reghin, Săcele, Sighișoara, Sebeș, Zărnești, Cugir, Târnăveni, Codlea, Aiud, Cislădie, Blaj, Târgu Secuiesc și Gheorgheni), și 35 de orașe cu o populație mai mică de 20.000 locuitori.

Regiunea Centru ocupa în 2019 locul 3 la nivel național privind ponderea populației rezidente din mediul urban (57,2%), după Regiunile BI (88,5%) și Vest (60,7%), iar din punct de vedere a zonelor urbane, județul Brașov are cea mai mare suprafață a zonei urbane (22,3%), la polul opus cu mai puțin de 15% fiind județele Mureș, Covasna și Harghita.

Pentru perioada de programare 2014-2020, România a avut una dintre cele mai mari alocări din UE pentru dezvoltare urbană sustenabilă, cât și una dintre cele mai mari ponderi FEDR pentru aceste tipuri de intervenții – 11% din fondurile FEDR, spre deosebire de minimum 5% impuse prin Politica de Coeziune. Acesta este un lucru bun și o abordare care ar trebui continuată pentru perioada 2021-2027. Pe de altă parte, abordarea României pentru 2014-2020 a avut și o serie de deficiențe, precum: finanțarea s-a dus în principal către UAT-uri individuale, nu către zone urbane funcționale; alocarea medie pe municipiu a fost relativ mică în comparație cu alte țări – aproximativ 30 de milioane Euro, administrațiile locale eligibile au putut accesa intervenții numai sub 4 arii tematice și au trebuit să concureze cu sute de orașe mici și chiar comune pentru restul priorităților de intervenție ale POR. Totodată, sarcina birocratică pentru accesarea fondurilor pe dezvoltare urbană sustenabilă a fost disproporționată în comparație cu fondurile care au putut fi accesate efectiv. Timp de 2 – 3 ani, orașele au lucrat la elaborarea SIDU, PMUD, înființarea și acreditarea Autorității Urbane.

De asemenea la nivelul POR 2014-2020, abordarea pentru restul municipiilor și orașelor nu a propus alocări specifice, fiind pe principiul primul venit-primul servit. Ca urmare a nevoilor identificate în acest sens, a fost integrată mai târziu la nivelul POR 2014-2020 Axa prioritară 13 care sprijină în formă integrată nevoile de dezvoltare ale acestor orașe. În cadrul AP 13, la nivelul Regiunii Centru au fost depuse 45 de proiecte cu o valoare totală a sumei solicitate de aproape 152 mil. euro. Din aceste aspecte rezultă nevoia de finanțare de investiții și la nivelul acestor orașe și municipii.

În implementarea politicii de dezvoltare urbană la nivelul Regiunii Centru se propune o abordare integrată care să ia în calcul următoarele aspecte: continuitate, simplificare, flexibilitate, implicare locală. Dezvoltarea urbană ar trebui abordată similar cu perioada actuală de programare, menținând aspectele funcționale. Astfel, dezvoltarea urbană ar trebui să aibă la bază dezvoltarea Strategiilor Integrate de Dezvoltare Urbană (SIDU) care să fie completată de Planurile de Mobilitate Urbană Durabilă și alte documente strategice care să susțină dezvoltarea.

Dezvoltarea urbană va fi tratată separat pentru municipiile reședință de județ și pentru restul municipiilor și orașelor. Municipiile reședință de județ vor avea alocări predefinite. Municipiile și orașele sau, după caz, împreună cu localitățile din zona urbană funcțională vor elabora strategii integrate de dezvoltare urbană, condiția principală pentru selectarea la finanțare a proiectelor individuale. Până în prezent, la nivelul Regiunii Centru, toate municipiile reședință de județ au elaborat și aprobat SIDU, fiind analizată necesitatea actualizării, unele municipalități demarând deja acest proces. Se recomandă elaborarea SIDU la nivelul zonei funcționale urbane (zonă metropolitană/ ADI). Prin această abordare autorităților locale și partenerilor locali de la nivelul acestor zone au o libertate mai mare în identificarea proiectelor prioritare de la nivel de ZUF, acestea putând să accedă finanțare prin liniile de finanțare puse la dispoziție de program. SIDU și PMUD vor fi actualizate/dezvoltate de autoritățile locale împreună cu partenerii locali. La nivel local se vor selecta din portofoliile de proiecte aferente documentelor strategice proiectele prioritare în baza unor criterii standard propuse în Documentul Cadru și criterii specifice propuse conform strategiei. Decizia privind proiectele prioritare propuse spre finanțare va aparține forului decizional local: ex. Consiliul Local sau forul decizional ADI, dacă se aplică la zona funcțională sau metropolitană sau altă structură decizională a parteneriatului.

Analizând portofoliul de proiecte regional actual, în proces de dezvoltare, multe orașe și municipii lucrează acum la elaborarea/ actualizarea documentelor strategice. Alocările dedicate dezvoltării vor fi stabilite în urma unui proces de consultare care va avea loc în perioada următoare, ținând cont inclusiv de stadiul actual al proiectelor contractate și în implementare pe POR 2014-2020, nevoile identificate în strategiile locale și portofoliul de proiecte regional.

Provocările în materie de capacitate administrativă și guvernantă:

- Capacitate redusă a beneficiarilor de proiecte de a dezvolta proiecte mai ales în domeniile de specializare inteligentă și de eficient energetică și dezvoltare integrate
- Nevoia de consolidare a capacității autorităților publice locale în vederea dezvoltării strategiilor integrate și a prioritizării nevoilor de investiții
- Nevoia de simplificare a procedurilor de accesare a fondurilor disponibile. Trebuie accentuat sprijinul în ce privește pregătirea proiectelor și întărită capacitatea celor care pregătesc proiectele. Este necesară simplificarea procedurilor de accesare a fondurilor în așa fel încât să se reducă birocrăția excesivă, reducerea numărului de documente necesare și să se înțeleagă mai bine cerințele finanțatorului.
- Nevoia de coordonare și corelare a acțiunilor derulate de autoritatea de management a POR și a altor finanțatori este necesară pentru a facilita accesul coordonat la finanțare și dezvoltare a promotorilor de proiecte.
- Consolidarea capacității partenerilor regionali de participare la dezvoltarea, punerea în aplicare, monitorizarea și evaluarea politicilor de dezvoltare, în special în ce privește sprijinirea structurilor de coordonare și rețea

For the Investment for Jobs and Growth goal:

Table 1		
Policy objective	Specific objective	Justification (summary)
<p>1. O</p> <p>Europă mai inteligentă</p>	<p>a (i) Dezvoltarea capacităților de cercetare și inovare și adoptarea tehnologiilor avansate</p>	<p>[2 000 per specific objective or dedicated priority]</p> <p>Structurarea unui ecosistem de inovare regional se poate realiza doar cu susținerea creării și dezvoltării de entități care să compună acest ecosistem, precum și prin realizarea de conexiuni între aceste entități. Trebuie să avem în vedere faptul că, în conformitate cu platforma ERRIS, doar 5% din totalul infrastructurilor de CDI susținute din fonduri publice sunt pe teritoriul Regiunii Centru, aceste infrastructuri totalizând 4% din totalul echipamentelor înregistrate pe platformă. De asemenea, este activ în regiune doar un singur incubator de afaceri (din totalul de 11 la nivel național), 3 Hub-uri (din totalul de 25 la nivel național) și nici o structură de accelerare (din cele 14 identificate la nivel național). Prin operațiunile selectate am ales să intervenim exact în punctele cheie la nivel teritorial. Vom susține investiții în infrastructurile proprii de CDI ale organizațiilor de CDI / IMM-uri pentru a facilita crearea de noi elemente de infrastructură de CDI și Transfer Tehnologic care să populeze ecosistemul regional, vom sprijini componenta antreprenorială a inovării pentru a impulsiona cercetarea orientată spre valorificarea în piață a rezultatelor, favorizând crearea și maturizarea de start-up-uri și spin-off-uri în domeniile de specializare inteligentă, vom sprijini cluster-ele pentru a favoriza concentrarea sectorială și teritorială a energiilor și orientarea lor spre inovare. În aceeași direcție va acționa și susținerea programată pentru înființarea, dezvoltarea și operaționalizarea incubatoarelor și acceleratoarelor de afaceri, parcurilor tehnologice și științifice, inclusiv parcuri smart cu impact la nivel regional. Aceste măsuri au ca scop complimentarea profilului industrial accentuat al Regiunii Centru (Specializarea angajaților - cel mai mare procent – 16,4% - este pe sectorul Industrial; 126% față de media națională și la 92% față de media europeană angajați în sectoare de producție mediu sau înalt tehnologizate), astfel încât cele două elemente, acționând împreună, să catalizeze inovarea regională. Perspectiva teritorială, care încearcă să răspundă nevoii de proximitate exprimată de IMM-urile regionale în cadrul unui studiu desfășurat de ADR Centru, dar și nevoii de a construi un cadru propice pentru atragerea și menținerea talentelor, nu înseamnă, însă, o închidere ci crearea unei baze pentru o mai buna deschidere către ecosistemul național și european. Astfel, prin Program, este asigurată capacitatea de participare rețele de inovare europene pentru IMM sau alte organizații, aliniere la KIC-urile (Knowledge Innovation Community) în relație cu sectoarele / ariile de specializare inteligentă regionale, inclusiv prin sinergii cu programe similare din alte State Membre sau State Asociate. Cooperarea interregională este dublată de cooperare intraregională, susținerea ei fiind necesară pentru a facilita trecerea de la elemente disparate la conjugarea lor și formarea ecosistemului regional, prin participarea IMM-urilor și organizațiilor CDI în structuri, parteneriate și programe de colaborare, sprijinirea transferului tehnologic la nivel de companii și alte organizații. Toate aceste elemente și legături formate între ele și cu alte organizații de gen la nivel național și european vor instrumentaliza tehnic sprijinul pe care îl prevedem prin Program pentru specializare inteligentă la nivel regional și inovare de produs, serviciu, de proces, organizațională și de model de afaceri în IMM-uri, inclusiv brevetare (abordare integrată pe lanțul valoric al inovării - activități CDI, valorizare produse/servicii). Tot în cadrul acestui obiectiv am ales să susținem inovarea la nivel de IMM, atât prin inițiative de tip Sprijin pentru trecerea de la concept până la produs dezvoltarea unui prototip minim viabil cât și prin experimentarea conceptului de Inovare deschisă. Aceste intervenții completează intervențiile de la Obiectivul specific 1 și vor ajuta IMM să introducă noi produse pe piață și să coopereze cu alte companii, în paradigme de co-creare, care să accelereze ciclul inițial de dezvoltare al noilor produse sau servicii și să reducă riscurile. Am ajuns la această necesitate datorită poziționării IMM din Regiunea</p>

		<p>Centru la mai puțin de 30% din media europeană în ce privește volumul din venituri ocupat de vânzările de produse noi pentru piață sau noi pentru firmă, chiar dacă depășește cu aproximativ 10 puncte procentuale media națională (conform ultimului raport Regional Innovation Scoreboard). În această privință, Regiunea Centru este treimea de jos a performerilor slabi.</p>
	<p>a (ii) Fructificarea avantajelor digitalizării, în beneficiul cetățenilor, al companiilor și al guvernelor</p>	<p>Abordarea privind digitalizarea este segmentată, urmărind nevoile companiilor, pe de o parte, și ale cetățenilor și administrației, pe de altă parte.</p> <p>Intervenția privind creșterea nivelului de digitalizare (Fructificarea avantajelor digitalizării în beneficiul companiilor), destinată a corecta acel Knowledge Gap conform căruia, de cele mai multe ori, IMM-urile nu sunt conștiente de beneficiile digitalizării și nu știu cum să adopte tehnologiile digitale în afacerile lor. În această privință, susținerea investițiilor în digitalizare va fi dublată prin măsuri de facilitare a accesului la cunoaștere prin intermediul Hub-urilor Inovative Digitale, valorificând inclusiv inițiativele regionale care au generat constituirea a 3 asemenea entități în Regiunea Centru sau rezultate ale unor proiecte H2020 de tipul "Digitalise SMEs" în care au fost implicate entități din Regiune. România se situează pe locul 27 din cele 28 de state membre ale UE în cadrul Indicelui economiei și societății digitale (DESI) pentru 2019 al CE. Cu toate că România înregistrează o ușoară îmbunătățire a performanței în aproape toate dimensiunile DESI măsurate, locul ocupat în clasament a rămas relativ stabil, având în vedere că progresul general a fost lent. România înregistrează cele mai bune rezultate la dimensiunea „Conectivitate”, dar digitalizarea economiei a rămas în urmă. Întreprinderile din România profită de posibilitățile oferite de big data (11 % față de media UE de 12 %); la acest capitol România se situează pe locul 14 dar doar 9 % utilizează rețelele de socializare (comparativ cu media UE de 21 %). S-a înregistrat o ușoară îmbunătățire a utilizării serviciilor de cloud, de la 6 % în 2017 la 7 % în 2018, însă România rămâne cu mult sub media UE de 18 %. Doar 8 % din totalul IMM-urilor fac vânzări online (față de media UE de 17 %), în timp ce 2 % dintre acestea efectuează vânzări online transfrontaliere (comparativ cu media UE de 8 %). La nivel teritorial, spre exemplu, dacă 53% din IMM-urile daneze au un grad înalt de digitalizare, doar 8% din IMM-urile din Bulgaria și România sunt digitalizate. DG Connect identifică drept provocare cheie în procesul de digitalizare al IMM-urilor golul de cunoaștere (Knowledge Gap): de cele mai multe ori IMM-urile nu sunt conștiente de beneficiile digitalizării și nu știu cum să adopte tehnologiile digitale în afacerile lor. Programele de digitalizare de succes ar trebui să se concentreze pe furnizarea de produse și servicii integrate pentru IMM-uri, incluzând activități de conștientizare, programe de alfabetizare digitală, transfer de cunoaștere servicii de consultanță și investiții în tehnologii digitale. Succesul acestor servicii este condiționat și de proximitatea teritorială a DIH față de piața pe care o țintește, pentru a-i permite o bună cunoaștere a specificului și accesibilitate față de fiecare client în parte. Conform Digital Transformation Scoreboard, ediția 2017, România se află pe ultimul loc în indexul EU Digital Transformation Enablers. Cererea de competențe digitale în afara industriei de profil este evaluată la zero, iar în ce privește investițiile și accesul la finanțare pentru transformare digitală, România este pe antepenultimul loc, la fel și în ceea ce privește infrastructura digitală pentru transformare digitală. În lipsa unor date în profil regional, putem se poate presupune că o eventuală variație marginală a acestor date nu influențează tabloul general și acesta tablou se aplică în foarte mare măsură și Regiunii Centru, fiind, astfel, utilizabil pentru fundamentarea acestor intervenții. Pentru segmentul destinat cetățenilor și administrației, am luat în considerare faptul că utilizarea instrumentelor digitale de către reprezentanții administrației publice aduce îmbunătățiri consistente a fluxurilor de lucru, reducerea timpului de procesare a solicitărilor și creșterea satisfacției cetățenilor în relația cu instituțiile și autoritățile publice. Reducerea consumului de hârtie, a amprentei energetice a administrației publice, îmbunătățirea performanței profesionale, interacțiunea la distanță cu contribuabilii și reducerea timpilor de așteptare la ghișeu, sunt avantaje de necontestat pe care digitalizarea le aduce la nivelul instituțiilor și autorităților publice. Digitalizarea informațiilor și a documentelor, completată cu creșterea interoperabilității datelor și sistemelor informatice, va duce, de asemenea, la optimizarea semnificativă a fluxurilor de documente și la creșterea satisfacției</p>

		<p>cetățenilor și mediului de afaceri în relația cu structurile publice. Simplificarea administrativă, reducerea birocrăției și transparența în relația cu contribuabilii, tranziția către administrații suplă și inteligente, sunt dezideratele care modelează transformarea administrației publice în revoluția digitală globală. Componenta de digitalizare destinată cetățenilor și administrației este asociată intervențiilor care susțin inițiativele de smart city pentru a fi plasată într-un context coerent și pentru a sublinia relația dintre informatizarea administrației și modernizarea modului de locuire a spațiului urban în beneficiul cetățenilor. Nevoia de digitalizare la nivel de administrație este consistentă și este nevoie de asigurarea că acțiunile de digitalizare vor fi orientate nu doar spre exterior, într-o mentalitate de tip siloz, ci având ca obiectiv facilitarea interacțiunii cu alte entități de gen, în beneficiul cetățeanului, precum și facilitarea interacțiunii cu cetățenii.</p>
	<p>a (iii) Impulsionarea creșterii și competitivității IMM-urilor</p>	<p>Având în vedere orientarea industrială a Regiunii Centru, precum și faptul că aproape 90% din companiile din regiune sunt IMM, creșterea competitivității acestui segment economic este esențială. Nevoile IMM țin, mai ales, de accesul la resurse pentru investiții, ele fiind într-o poziție de inferioritate față de întreprinderile mari. În special în sectorul industrial, dar nu numai, adoptarea noilor tehnologii este, pentru IMM, singurul răspuns pe care îl au la tensionarea pieței muncii din Regiune (șomaj foarte scăzut) și singurul instrument cu care pot contracara absorbția forței de muncă din piață de către companiile mari, cu care nu pot concura în termeni de salarizare la aceeași intensitate a utilizării forței de muncă pe unitatea de produs. Pentru a sprijini IMM am introdus în Program intervenția privind Modernizarea industrială a IMM, respectiv accelerarea preluării tehnicilor avansate de manufacturare, prin orientarea resurselor spre tehnologii avansate care să le asigure capacitatea de a scădea intensitatea utilizării forței de muncă / unitatea de produs, precum și resurse suplimentare de creștere atât la nivel de volume cât și, mai ales la nivel de productivitate, scopul final fiind catalizarea unui ciclu de sustenabilitate care să permită IMM să își crească intern capacitatea de a genera noi resurse de dezvoltare. Pentru Economia circulară am luat în considerare o abordare mai largă, incluzând aici design responsabil al produselor, soluții de economie colaborativă în IMM și alte organizații susținerea proceselor de re- și de-manufacturing și crearea de lanțuri de valoare locale, și separată. Scopul este de a valorifica inițiativele regionale rezultate în urma procesului de EDP din 2016-2019 și de a da posibilitatea acestei componente a economiei regionale să crească în condiții de acces echitabil la resurse. Protejarea față de concurența cu celelalte ramuri ale economiei regionale ar trebuie să aibă ca efect posibilitatea de a se adresa mai confortabil provocărilor societale, de a valorifica mai bine energiile regionale, de a pilota modele și de a-și crea capacitatea de spill-over spre celelalte ramuri economice, în final.</p> <p>Intervențiile se vor adresa, în special, ariilor de specializare inteligentă, atât pentru partea de producție cât și pentru partea de servicii.</p>
	<p>a (iv) Dezvoltarea competențelor pentru specializare inteligentă, tranziție industrială și antreprenoriat</p>	<p>Competențele și inovarea constituie o problemă stringentă a țării, aceasta clasându-se pe ultimul loc la abilitățile dorite de piața forței de muncă. După cum specifică și Raportul de Țară, competențele nu evoluează în concordanță cu necesitățile sectoarelor economice în curs de expansiune. Se recomandă, astfel, dezvoltarea cu prioritate a acelor competențe care asigură o dezvoltare durabilă a afacerilor și economiei, precum: creativitatea, spiritul inovator, competențe aferente noilor tehnologii, IT și competențele antreprenoriale.</p> <p>Se vizează astfel dezvoltarea unor competențe profesionale adecvate cerințelor mediului de afaceri în contextul unei economii bazate pe cunoaștere, cuplarea centrelor educaționale și vocaționale la ecosistemul național și regional de inovare și la sistemul de reskilling. De asemenea, aceste intervenții trebuie corelate mai ales cu susținerea inovării și de adaptare la noile paradigme tehnologice. Trebuie ținut cont și de faptul că, în conformitate cu o analiză a World Economic Forum, desfășurată în 2018, 59% din companii (cel mai mare procent) au identificat lipsa abilităților în piața locală drept principală barieră în adoptarea noilor tehnologii. De asemenea, introducerea de noi modele de inovare sau de business (ex.: inovarea deschisă, digitalizarea, robotizarea, direct manufacturing) presupun adaptări la nivel de entități care se traduc, în final, în</p>

		<p>achiziția de noi competențe individuale ale angajaților. Pe de altă parte, proporția adulților în vârstă de muncă (25-64 ani) care participă în procesul de educație continuă (formală sau non-formală) a crescut în UE, în ultimii 10 ani, de la 32,5% (2007) la 45,1% (2016). România are a doua cea mai mică rată de participare a adulților la educația formală (1,7%) din UE, după Slovacia (1,5%), față de o medie la nivel de UE de 5,8%, cele mai mari rate de participare fiind în Finlanda (14,2%), Suedia (13,8%) și Danemarca (13,5%). În cazul educației non-formale, dacă în România rata de participare a adulților este de 5,6%, a doua cea mai mică valoare este înregistrată în Grecia, cu 14%, ceea ce oricum înseamnă o rată de participare mai mult decât dublă. Cele mai mari rate de participare sunt în Olanda (61,5%), Austria (58,4%) și Suedia (56,5%). Dacă se compară rata de participare din România cu cea mai înaltă rată din UE se poate observa că în Olanda rata de participare este de aproape 11 ori mai mare. Evoluția, în cazul României, este divergența față de media UE. În cazul României, după o ușoară creștere de 0,6 pp între 2007 și 2011, tendința este acum de scădere puțin mai accelerată (1 pp în perioada 2011-2016). Cea mai dramatică scădere, pentru România, este înregistrată de rata de participare a adulților la învățământul formal (de la 3,3% până la 1,7%) în timp ce rata de participarea la învățământul non-formal a crescut de la 4,7% în 2007 la 5,6% în 2016, cu un vârf de 6,9% în 2011. Aceste realități, care se exprimă egal și la nivel regional, demonstrează necesitatea susținerii entităților IMM, organizații de CDI, alte organizații implicate, de a dubla achiziția de competențe prin recrutare cu achiziția de competențe prin învățare. Bazinul de recrutare pentru talente este oricum limitat și, de cele mai multe ori, IMM pierd în competiția pentru această resursă în fața companiilor mari, cu care nu pot concura în materie de salarizare și alte beneficii pentru angajați.</p>
<p>2. O Europa mai verde</p>	<p>b (i) Promovarea eficienței energetice și reducerea emisiilor de gaze cu efect de seră</p>	<p>Sectorul construcțiilor joacă un rol central în atingerea obiectivelor în materie de eficiență energetică și de climă pentru 2030. Consumul de energie acest sector reprezintă 45% din totalul consumului final de energie, sectorul rezidențial având cea mai mare pondere a consumului de energie (circa 81%), în timp ce toate celelalte clădiri la un loc (birouri, școli, spitale, spații comerciale și alte clădiri nerezidențiale) reprezintă restul de 19% din consumul total de energie finală. Deși în ultimii ani la nivel regional s-au înregistrat progrese pentru reabilitarea energetică a locuințelor, consumul final de energie a scăzut foarte puțin, în timp ce necesitățile și posibilitatea de economisire sunt foarte mari; în cazul clădirilor publice, consumul final de energie a scăzut cu numai 4%. În ceea ce privește sectorul rezidențial, statisticile regionale indică faptul că, în intervalul 2011-2018, numărul locuințelor a crescut cu 3,98% în Regiunea Centru, astfel că la nivelul anului 2018, erau cca 10,51 milioane locuințe, din care cca 98 % erau în proprietate privată și peste 59,5% dintre acestea se aflau în mediul urban; la nivel de gospodărie, totalul cheltuielilor lunare cu încălzirea au crescut în 2018 cu 16% față de cheltuielile de nivelul anului 2015, în vreme ce veniturile totale ale unei gospodării nu au avut creșteri semnificative. Recensământul populației și locuințelor 2011, arată că din totalul locuințelor recensate, 89,3% fuseseră construite înainte de anul 2000 și aproximativ 53% din acestea au fost construite înainte de 1970 și peste 90% înainte de 1989, toate având o performanță energetică slabă. În ceea ce privește clădirile publice, administrate de autoritățile locale, analiza regională relevă faptul că peste 60% din acestea sunt construite înainte de anul 1990, având un grad scăzut de măsuri privind EE (fără izolare termică sau cu izolare termică minimă, ferestre duble cu standarde reduse), au deficiențe structurale și puține (sau deloc) lucrări de întreținere după zeci de ani de utilizare. Din inventarul clădirilor ocupate și deținute de administrația publică centrală²⁵ încălzite sau răcite, rezultă faptul că pe teritoriul Regiunii Centru se află 18% din clădirile administrației centrale cu suprafețe cuprinse între 250 și 500 mp (40.032mp) și aproape 10% din suprafața clădirilor administrației centrale cu suprafețe de peste 500 mp (94970 mp), majoritatea acestor clădiri fiind construite înainte de 1990, nefiind reabilite termic. Acest tablou demonstrează că, pentru a</p>

²⁵ Sursa: <https://www.mdrap.ro/inventarul-cladirilor-incalzite-si-sau-racite>

		<p>aborda în mod eficient performanța energetică a clădirilor de la nivel regional, este nevoie de investiții și sprijin suplimentar.</p> <p>În ceea ce privește iluminat public, datele statistice²⁶, indică o creștere cu circa 10% a consumul de energie electrică pentru asigurarea acestui serviciu în anul 2018, comparativ cu anul 2014, ce se poate justifica prin creșterea lungimii rețelelor de iluminat de la nivel regional. Cu toate acestea, gradul de acoperire a municipalităților cu serviciul de iluminat public este relativ scăzut, inclusiv în municipiile reședințe de județ, iar extinderea/ modernizarea și eficientizarea infrastructurii de iluminat și de servicii rămâne o prioritate pentru multe comunități locale urbane. Interesul crescut al autorităților publice pentru îmbunătățirea infrastructurii existente și dezvoltarea unor sisteme energetice inteligente, care să răspundă nevoilor populației, este demonstrat pe de-o de proiectele implementate în ultimii ani (Municipiul Brașov, unde s-a investit într-un sistem de telegestiune a iluminatului public, Municipiul Sibiu, Municipiul Alba Iulia, Municipiului Gheorgheni, Orașul Luduș, Orașul Cugir, Orașul Teiuș etc.), de gradul de acoperire de 242,6% din alocarea regională acordată prin POR 2014-2020, AP 3, Prioritatea de investiții 3.1.C – Iluminat public dar și de ideile de proiecte propuse pentru perioada de programare 2021-2027 (24 idei de proiecte ce vizează înființarea/modernizarea/extinderea sistemelor de iluminat public, cu o valoare totală estimată la cca. 60,5 mil euro).</p> <p>Dezvoltarea unor soluții de încălzire durabile și eficiente din punct de vedere a costurilor reprezintă un alt sector important cu potențial pentru îmbunătățirea eficienței energetice, fiind totodată o prioritate identificată prin domeniul mediu construit sustenabil din RIS3 Centru. Deși studiile arată că pentru zonele urbane, aglomerate, furnizarea energiei termice în sistem centralizat este cea mai avantajoasă soluție realitatea din teren arată că la nivel regional trebuie identificate soluții complementare, inovative care să răspundă nevoilor existente: o radiografie a sistemelor centralizată de încălzire de la nivel regional indica faptul că până în prezent, peste 85% din localitățile urbane ale regiunii s-au debransat de la sistemul centralizat de încălzire, iar cantitatea de energie termică distribuită la nivel regional a scăzut în perioada 1993-2018 cu circa 97%, de la 4.382.867 Gcal în 1993 la 122.927 Gcal în 2018. Conform datelor²⁷ publicate de Autoritatea Națională de Reglementare în Domeniul Energiei (A.N.R.E), în semestrul II al anului 2018, la nivelul regiunii existau 1.659 bransamente funcționale cu un grad de contorizare de 98% pentru încălzire și 97,9% pentru apă caldă de consum. Din cele 1.147.696 apartamente, racordate la SACET la nivel național, în Regiunea Centru erau conectate numai 11.271 apartamente (0.98% din totalul de la nivel național), raportându-se totodată și debransarea de la sistem a 553 de apartamente până la sfârșitul semestrului II a anului 2018. În momentul de față la nivelul regiunii, există localități unde este pretabilă încălzirea centralizată în zone punctuale, dar și localități unde starea actuală a rețelelor de transport și alimentare face imposibilă reluarea alimentării cu energie termică. Analizele²⁸ efectuate la nivel regional, arată că există potențial ridicat pentru producerea energiei prin <i>valorificarea surselor regenerabile</i>, biomasa forestieră având cel mai ridicat potențial energetic la nivel regional (studiul elaborat de Institutul de Cercetări și Modernizări Energetice ICEMENERG SA arată că potențialul energetic al biomasei forestiere în Regiunea Centru este de 4559 TJ (22,5% - pondere ridicată comparativ cu nivelul național), iar județele Mureș și Alba au cel mai mare potențial energetic al biomasei, având împreună aproape 60% din potențialul exploatabil al Regiunii. Biomasa forestieră deține o pondere de 71% din totalul potențialului biomasei în județul Harghita și ponderi semnificative în județele Covasna și Brașov (37% respectiv 30%), Regiunea Centru situându-se pe locul doi după Nord Est în ceea ce privește resursele de biomasă vegetală (forestieră și culturi agricole). Valorificarea sustenabilă a resurselor regenerabile de energie locală are beneficii economici (costuri mai mici pentru producția de energie, venituri din vânzarea materiei prime pentru cazane tocătură, așchii, peleți etc.), sociale (protejarea și crearea de locuri de muncă din regiune) și de mediu (reducerea deșeurilor organice, diversifică sursele de aprovizionare cu energie și contribuie la reducerea emisiilor de CO₂), fiind încurajate soluțiile de eficientizare a sistemelor energetice prin utilizarea</p>
--	--	--

²⁶ Sursa: Institutul Național de Statistică, 2018

²⁷ Sursa: [Serviciul public de alimentare cu energie termică](#), Autoritatea Națională de Reglementare în Domeniul Energiei – A.N.R.E.

²⁸ [Analiza situației privind resursele de biomasă din regiune precum și a politicilor din domeniul producției de energie din surse regenerabile de la nivel regional, național și european](#)

		<p>mixurilor energetice în care sursele de energie regenerabilă să dețină o pondere mai mare decât în perioada anterioară de programare, astfel încât comunitățile locale să-și poată asigura într-o măsură cât mai ridicată siguranța și independența energetică.</p> <p>Neperformanța tehnică a fondului construit, lipsa unor sisteme de încălzire eficiente/adevate și lipsa accesului la servicii ieftine, face din Regiunea Centru o regiune vulnerabilă energetic. Această vulnerabilitate este accentuată de cheltuielile mari pentru încălzire și mobilitate ale populației și de veniturile reduse de la nivelul gospodăriilor, conducând la creșterea disparităților dintre orașele mai mici/ zonele în declin industrial(cu locuințe slab izolate, infrastructură edilitară redusă și acces greoi la piața forței de muncă, educație, sistemul de sănătate și alte servicii sociale) și zonele urbane (locuințe mai noi, acces la mobilitatea alternativă la mașină etc.). În acest context, la nivel regional, sunt necesare măsuri și investiții care să reducă expunerea populației la riscurile de vulnerabilitate energetică.</p>
	<p>b (vii) Îmbunătățirea protecției naturii și a biodiversității, a infrastructurii verzi în special în mediul urban și reducerea poluării</p>	<p>Zonele urbane din Regiunea Centru adăpostesc peste jumătate din populația regiunii, ceea ce determină un consum crescut de energie și resurse, crescând astfel emisiile de gaze cu efect de seră, poluarea atmosferică și fonică la niveluri care deseori depășesc limitele de siguranță umană recomandate. Proiectele de regenerare urbană din interiorul orașelor/zonelor urbane funcționale de la nivel regional vor avea o abordare holistică, integrând factorii sociali economici și politici și vor contribui la creșterea atractivității acestor zone, inclusiv la atragerea investițiilor și crearea unor noi oportunități. La nivelul Regiunii Centru există localități unde există potențial de revitalizare a mediului construit existent, inclusiv a terenurilor degradate (de exemplu Sfântu Gheorghe), activități impact pozitiv asupra ecologiei, economiei (prin promovarea de noi investiții) și asupra contextului social (prin angajarea forței de muncă), iar acțiunile privind regenerarea urbană vor avea în vedere și revitalizarea acestor zone.</p> <p>Calitatea vieții în mediul urban și sănătatea locuitorilor depind în mod considerabil și de suprafața zonelor verzi, iar dezvoltarea orașelor din Regiunea Centru a ținut cont într-o măsură redusă de exigența extinderii zonelor verzi. În fapt, suprafața spațiilor verzi în municipii și orașe a scăzut la nivelul regiunii cu 2,1% în 2018 comparativ cu 2014, ajungând la un total de 2560 hectare. Indicatorul suprafața spațiilor verzi/locuitor în municipii și orașe s-a menținut la 19,2 m², sensibil mai mică față de standardul minim la nivelul Uniunii Europene de 26 m²/locuitor sau față de cei 50 m²/locuitor recomandați de Organizația Mondială a Sănătății. Totodată, prin acest obiectiv specific se are în vedere adoptarea unor soluții care să permită reducerea amprente ecologice a componentei antropice.</p> <p>Investițiile privind modernizarea, reutilizarea și refuncționalizarea diferitelor zone din interiorul orașelor ocupă un loc important în strategiile de dezvoltare durabilă a orașelor, contribuind la reducerea expansiunii urbane necontrolate și la creștere urbană sustenabilă.</p> <p>Dezvoltarea sustenabilă a zonelor urbane din regiune poate fi realizată doar printr-o abordare integrată, respectiv prin elaborarea și implementarea unor strategii integrate, dezvoltate la nivel de zone urbane funcționale (SIDU). O dată cu dezvoltarea ZUF, este nevoie de o corelare a investițiilor de la acest nivel.</p>
	<p>b (viii) Promovarea mobilității urbane multimodale sustenabile</p>	<p>La nivelul Regiunii Centru, doar 25% din municipalități au elaborat un PMUD, existând însă interes pentru adoptarea acestui relativ nou concept de planificare urbană determinat de nevoia creșterii calității vieții prin optimizarea organizării traficului și a funcționalității sistemelor de transport pentru persoane și bunuri.</p> <p>Creșterea semnificativă a traficului în orașe (cu zonele metropolitane aferente) cauzează aglomerație/ întâzieri/ blocaje, acest lucru afectând toți participanții la trafic. Aglomerația are un impact negativ asupra mediului economic, social și asupra calității mediului înconjurător. De asemenea, ea influențează accesibilitatea, dar și atractivitatea unui teritoriu pentru turiști, investitori, etc.</p> <p>O caracteristică a Regiunii Centru este dezvoltarea transportului urban specific asigurării de servicii pentru transportul pasagerilor pe distanțe scurte și cu o capacitate medie de transport. La nivelul regional transportul urban este asigurat în principal de autobuze și microbuze la care se adaugă în mediul urban și troleibuze, și taxi (transport urban prin troleibuze este doar în Brașov și Sibiu). Se pune din ce în ce mai mare accent și pe <i>dezvoltarea rețelilor metropolitane de transport</i>, în special în zonele metropolitane Brașov și Târgu Mureș.</p>

		<p>Deși s-au făcut investiții importante în mijloace de transport public noi în perioada 2014-2020, necesarul de material rulant ecologic este crescut în continuare la nivelul multor municipalități din Regiune.</p> <p>În Regiunea Centru există proiecte de bună practică privind mobilitatea urbană, dar sunt și foarte multe situații în care infrastructura de transport local este insuficient dezvoltată și modernizată. În plus, s-a observat o accentuare a problemelor privind mobilitatea urbană durabilă, cum ar fi: aglomerație și lipsa unui sistem de prioritizare a mijloacelor de transport în comun pe anumite artere, lipsa sistemului de semaforizare inteligentă, piste pentru biciclete insuficiente, rute pietonale insuficient amenajate, centuri rutiere insuficiente, stații și terminale de transport public nemodernizate etc.)</p> <p>În ce privește infrastructura de transport la nivel urban/ metropolitan este nevoie de construirea de centuri rutiere ocolitoare, extinderea, reconstruirea sau modernizarea liniilor de troleibuz, modernizarea de material rulant ecologic (autobuze, troleibuze, tren urban), reabilitarea/ modernizarea depourilor societăților de transport public local.</p> <p>O dată cu creșterea transportului ecologic și utilizarea mijloacelor de transport electrice sau pe bază de biocombustibili, sunt necesare investiții semnificative în infrastructuri pentru combustibili alternativi, în special puncte de realimentare sau reîncărcare. Conform datelor colectate, la nivelul Regiunii Centru există doar 49 de stații de încărcare pentru mașinile electrice.</p> <p>De asemenea, este nevoie de extinderea, reconstruirea sau modernizarea pistelor ciclabile, preconizându-se o creștere a numărului anual de utilizatori ai acestor tipuri de piste.</p> <p>Realizarea sistemelor de tip Park and Ride (parcări la intrarea în marile municipii care permit parcarea autoturismului și continuarea călătoriei cu mijloacele de transport public) va avea rolul de a facilita transferurile de la autoturismul personal la transportul public și intermodalitatea.</p> <p>Este nevoie de un sistem de măsurare și monitorizare a calității aerului și reducerea zgomotului la nivel local, județean și regional care să permită ulterior luarea celor mai potrivite măsuri privind creșterea calității aerului și reducerea poluării acustice (care mai este denumită și poluare fonică sau poluare sonoră).</p> <p>Este nevoie la nivel regional de o creștere semnificativă a numărului de orașe și localități cu sisteme de transport urban digitalizate noi sau modernizate. Pe termen mediu și lung, acest aspect se poate reflecta într-o creștere vizibilă de la an la an a numărului de pasageri ai transporturilor publice, precum și în reducerea emisiilor poluante.</p> <p>În acest sens, prin măsurile/ activitățile propuse se va urmări îmbunătățirea eficienței, timpilor de parcurs, accesibilității, transferului către transportul public de călători și modurile nemotorizate de transport, atât la nivelul municipiilor reședință de județ, cât și la nivelul celorlalte municipii și orașe.</p>
<p>3. O Europă mai conectată</p>	<p><i>c (iii)</i> <i>Dezvoltarea unei mobilități naționale, regionale și locale durabile, reziliente în fața schimbărilor climatice, inteligente și intermodale, inclusiv îmbunătățirea accesului la TEN-T și a mobilității transfrontaliere</i></p>	<p>Cu excepția tronsoanelor de autostradă care traversează Regiunea, precum și a porțiunilor din drumurile europene, unde există 3 benzi de circulație, majoritatea drumurilor de la nivel regional sunt pe două benzi de circulație, unul pe sens, acest fapt îngreunând foarte mult deplasarea și timpi de deplasare. De asemenea, mare parte din aceste drumuri, fie europene, naționale sau județene traversează orașele și municipiile, generând congestiunea traficului în aceste localități și făcând dificilă implementarea măsurilor de mobilitate urbană durabilă.</p> <p>Deși au existat investiții în construcția și modernizarea de drumuri, totuși 51% din rețeaua rutieră de la nivel regional este nemodernizată, iar partea de autostrăzi reprezintă doar 2,2% din totalul drumurilor modernizate de la nivel regional.</p> <p>În elaborarea PDR Centru pentru perioada 2021-2027 au fost identificate la nivel regional, pentru perioada următoare o listă de proiecte prioritare de infrastructură de transport care propune dezvoltarea și modernizarea a 697 km de drumuri județene din care 465 km prioritare, lista fiind deschisă în continuare pentru prioritizarea și modul de implementare a proiectelor.</p> <p>Din perspectiva priorităților de dezvoltare regionale și locale, dar și datorită faptului că o mare parte din aceste drumuri județene traversează localitățile, în principal cele urbane, au fost identificate o serie de investiții prioritare la nivel regional care să asigure conexiunea localităților din extremitățile Regiunii, în special din zonele montane și turistice către centrele urbane principale și rețele principale de transport. În plus, ținând cont de necesitatea de a decongestiona și</p>

		fluidiza traficul din orașe și de exigența devierii, pe cât posibil, în afara localităților a traficului greu și a traficului de tranzit, se propune sprijinirea investițiile în centuri ocolitoare și noi drumuri locale care să deservească zonele urbane, cele metropolitane și zonele urbane funcționale.
4. O Europă mai socială	<i>d (ii)</i> <i>îmbunătățirea</i> <i>accesului la</i> <i>servicii de</i> <i>calitate și</i> <i>favorabile</i> <i>incluziunii în</i> <i>educație,</i> <i>formare și</i> <i>învățarea pe tot</i> <i>parcursul vieții</i> <i>prin dezvoltarea</i> <i>infrastructurii;</i>	<p>Rețeaua școlară din Regiunea Centru cuprindea în anul 2018: 904 unități școlare de toate nivelurile, dintre care 530 erau situate în mediul urban. Din totalul populației școlare, la nivelul anului 2017, 72.1% era concentrată în mediul urban în timp ce doar 27,9 în mediul rural. Ponderi însemnate ale populației școlare în mediul rural (față de media regională de 27,9%) se înregistrează în trei dintre județele Regiunii Centru: Harghita, Covasna și Mureș (între 32% și 43%).</p> <p>Infrastructura pentru învățământul antepreșcolar este insuficientă în orașe și în municipiile mari și aproape inexistentă în mediul rural accentuând diferențele deja existente în ceea ce privește accesul la educație atât între localitățile urbane cât și între mediile de rezidență. De asemenea, infrastructura pentru învățământul preșcolar este insuficientă în special în orașele care au avut o creștere demografică și atrag forță de muncă din afara localității.</p> <p>Conform Strategiei privind reducerea părăsirii timpurii a școlii²⁹ doar 2% dintre copiii cu vârste între 0-3 ani sunt înscriși în creșe sau în alte servicii de educație timpurie ante preșcolară și 82% dintre copiii cu vârste între 3-6 ani în învățământul preșcolar.³⁰</p> <p>O problemă majoră a unităților de învățământ este asigurarea condițiilor minime de funcționare conform standardelor de autorizare de funcționare provizorie a unităților de învățământ preuniversitar, și a Standardelor de acreditare și de evaluare periodică a unităților de învățământ preuniversitar, stabilite prin Hotărârea de Guvern nr. 21/2007.</p> <p>Fenomenele precum repetenția, abandonul școlar, rata părăsirii timpurii a școlii (ultimii doi indicatori având valori peste media națională în Regiunea Centru) sunt legate direct de condițiile oferite în unitățile școlare. Lipsa dotării spațiilor educaționale sau dotări depășite din punct de vedere tehnic și al metodelor actuale de predare duc la lipsa de atractivitate a sistemului de educație și afectează în mod direct performanțele educaționale, fiind vizate în primul rând categoriile vulnerabile de elevi.</p> <p>Conform analizei SMIE două din zece școli din mediul urban și șase din zece școli din mediul rural nu sunt dotate cu bibliotecă. Diferențele dintre județe sunt semnificative. De exemplu în județele Alba, și Mureș, sub 40% dintre unitățile de învățământ primar și secundar au bibliotecă. 72% dintre unitățile de învățământ secundar din mediul rural nu sunt dotate cu laborator, comparativ cu 30% dintre unitățile din mediul urban</p> <p>În perioada 2006/2007 – 2016/2017, la nivel regional se constată o tendință îngrijorătoare de creștere a abandonului în învățământul primar și gimnazial (mai ales în mediul rural și în cazul băieților). Rata abandonului școlar era de 2,6% în anul școlar 2016-2017, cu valori peste media regională în trei județe (Covasna: 3,7%, Brașov 3,2%, Mureș 2,9%).</p> <p>Învățământul profesional și tehnic, prin obiectivele sale, este subsumat dublului rol al educației: economic și social, el trebuie să asigure absolvenților șansa ocupării unui loc de muncă, văzută ca o etapă, imediată sau ulterioară, în procesul învățării pe parcursul întregii vieți, care include și învățarea la locul de muncă în vederea adaptării la cerințele acestuia. 12,7% dintre unitățile școlare din ÎPT sunt concentrate în Regiunea Centru, ocupând a 4-a poziție la nivel național. În mediul rural sunt concentrate 12,9% dintre unitățile ÎPT din regiune, 40% dintre acestea fiind înregistrate în județul Harghita. Conform PRAI³¹ la nivelul Regiunii Centru, solicitările operatorilor economici pentru școlarizarea prin învățământul profesional pentru anul școlar 2018-2019 au fost satisfăcute în procent de 68,8%, în ușoară creștere față de anul școlar anterior (68,4%). Printre motivele care au determinat această situație se află și: capacitatea limitată de școlarizare a unităților de învățământ, lipsa autorizării acestora pentru calificările solicitate de operatorii</p>

²⁹ <https://edu.ro/strategia-privind-reducerea-p%C4%83r%C4%83sirii-timpurii-%C8%99colii-%C3%AEn-rom%C3%A2nia>

³⁰ <https://edu.ro/strategia-privind-reducerea-p%C4%83r%C4%83sirii-timpurii-%C8%99colii-%C3%AEn-rom%C3%A2nia>

³¹ Planul Regional de Acțiune pentru Învățământ 2017/2025

		<p>economici, imposibilitatea constituirii formațiunilor de studiu pentru anumite calificări, conform legii. Există încă o nevoie majoră de adaptare a ÎPT la nevoile pieței muncii atât din punct de vedere a calificărilor cerute pe piața muncii, a competențelor, cât și a infrastructurii educaționale.</p> <p>În anul 2017 în Regiunea Centru funcționau 11 instituții de învățământ superior (8 în proprietate publică și 3 în proprietate privată) cu 56.803 de studenți³² înscriși (10,5% din numărul total de studenți la nivel național).</p> <p>În ultimii 5 ani se constată o scădere a interesului pentru instituțiile de educație terțiară din Regiunea Centru, numărul anual de absolvenți scăzând cu aproape 3000, iar numărul de studenți înscriși cu cca 1000. Această evoluție este în distonanță cu evoluția la nivel european, aici menținându-se un interes ridicat pentru învățământul superior.</p> <p>Învățământul universitar este un pilon esențial al creșterii inteligente, educația superioară joacă un rol important în societate, contribuind la accelerarea inovării, creșterea economică și prosperitatea societății. Odată cu evoluția tehnologică, digitalizarea proceselor de producție, a apărut necesitatea de noi competențe, universitățile fiind în prima linie în generarea evoluției tehnologice și crearea competențelor necesare utilizării acestora. Subfinanțarea educației și întârzierea modernizării infrastructurii educaționale și a actului de predare-învățare au avut efecte în lanț asupra calității și relevanței educației și formării pentru piața muncii. O parte importantă a absolvenților din învățământul secundar superior cu rezultate deosebite sunt preluați de universități de prestigiu iar o altă pondere foarte mare a absolvenților din învățământul superior sunt absorbiți pe piața muncii din statele membre ale uniunii Europene sau din afară.</p>
<p>5. O Europă mai aproape de cetățeni</p>	<p><i>e (i) favorizarea dezvoltării integrate sociale, economice și de mediu la nivel local și a patrimoniului cultural, turismului și securității în <u>zonele urbane</u>;</i></p>	<p>Dezvoltarea patrimoniului cultural, natural și a infrastructurilor de turism din zonele cu potențial turistic ridicat</p> <p>Regiunea Centru dispune de un potențial turistic ridicat și diversificat, atât natural cât și antropic. Formele de turism cu cel mai ridicat potențial de dezvoltare sunt turismul montan, turismul balnear, turismul cultural și turismul rural.</p> <p>Conform Planului de amenajare a teritoriului național Secțiunea a VIII-a Zone cu resurse turistice, în Regiunea Centru există 288 de unități administrativ-teritoriale care beneficiază de resurse naturale și antropice mari și foarte mari, dar 199 dintre acestea se confruntă cu probleme ale infrastructurii turistice și 120 cu probleme ale infrastructurii tehnice.</p> <p>O mulțime de obiective de patrimoniu valoroase împânzesc teritoriul regiunii: ansamblul bisericilor fortificate, castelul Bran, cetatea Sighișoara, Sibiu, Brașov, Alba Iulia etc. Distanța relativ mică dintre obiectivele turistice culturale favorizează integrarea acestora în diferite circuite tematice.</p> <p>Potrivit Strategiei Naționale pentru Cultură și Patrimoniu 2016-2022, doar 16% din totalul monumentelor se află în condiție medie, bună sau foarte bună, în timp ce 38% se află în stare proastă, 3% s-au prăbușit (sau sunt aproape deteriorate), iar cel mai mare procent rămâne în continuare neinventariat, din punctul de vedere al stării de conservare (43%).</p> <p>Pentru a fi menținut interesul turiștilor români și străini pentru patrimoniul cultural istoric al regiunii este nevoie de continuarea sprijinului financiar pentru reabilitarea/ conservarea obiectivelor importante de patrimoniu care nu au beneficiat până acum de astfel de investiții.</p> <p>La nivelul Regiunii Centru în anul 2018, comparativ cu anul de referință 2013, numărul turiștilor cazați a crescut cu aproape două treimi (64,2%, similar și a nivel național, 62,5%). Dezvoltarea inegală a turismului în interiorul regiunii, în condițiile în care avem un potențial turistic ridicat în toate cele șase județe ale regiunii, este edificatoare pentru a arăta importanța aplicării unor strategii de stimulare a turismului care includ toate aspectele ce concură la dezvoltarea acestui domeniu.</p> <p>În Regiunea Centru doar 6 stațiuni balneoclimatice au fost acreditate prin H.G. 1016/2011, un număr mic în comparație cu cele 40 localități în care există resurse balneare atestate. Investițiile realizate prin POR 2014-2020 au fost limitate</p>

³²Studenți și cursanți înscriși în învățământul superior (licență, master, cursuri postuniversitare, doctorat și programe postdoctorale)

		<p>teritorial la localitățile cu statut de stațiune balneară/ balneoclimatică, fiind astfel excluse finanțările din fonduri europene în celelalte localități cu potențial balnear. Dintr-un număr total de 65 de Centre de Agreement/ Baze turistice pentru tineret funcționale la nivel național, la nivelul Regiunii regăsim un număr de 14 centre, ceea ce reprezintă un procent de 21,5% din numărul total.</p> <p>Infrastructura centrelor de agreement necesită investiții pentru creșterea calității serviciilor de cazare și masă oferite copiilor și tinerilor, beneficiari ai taberelor școlare dar și pentru creșterea calității serviciilor oferite prin diversificarea paletei de activități educaționale și recreative pe care le oferă copiilor și tinerilor.</p> <p>Unul din domeniile care sprijină dezvoltarea locală este cultura, aceasta fiind un instrument de revitalizare socială și economică. Nivelul local sau regional joacă un rol important în protejarea și promovarea identităților culturale și în susținerea creativității.</p> <p>Dacă ne raportăm la numărul de muzee și colecții publice existente la nivelul anului 2018, cele mai multe sunt localizate la nivelul Regiunii Centru (163). Numărul de vizitatori în muzee și colecții publice a cunoscut o creștere susținută în intervalul 2014-2018, de la 3.054.385 la 4.926.577 vizitatori, Regiunea Centru fiind pe primul loc la nivel național.</p> <p>Situația e similară în ceea ce privește numărul de instituții și companii de spectacole sau concerte pe regiuni de dezvoltare la nivelul anului 2015, cele mai multe se regăsesc tot la nivelul Regiunii Centru – 64 din totalul de 254. De asemenea, având în vedere numărul de locuri în sălile de spectacole și concerte la nivelul anului 2015, Regiunea Centru se situează pe poziția a doua la nivel național, cu 9.315 de locuri, după București.</p> <p>Majoritatea clădirilor și spațiilor destinate activităților culturale din Regiunea Centru, fie că este vorba de muzee, galerii de artă, săli de spectacol sau cinematografe, au o vechime considerabilă, însă puține au reușit să fie reabilitate, modernizate și dotate corespunzător (instalații și echipamente moderne necesare desfășurării activităților culturale și cele care țin de siguranța și confortul participanților).</p> <p>Având în vedere tendința de creștere rapidă și de diversificare a activităților culturale, pe lângă reabilitarea spațiilor actuale cu destinație culturală, va fi nevoie în unele centre urbane mari și mijlocii din regiunea noastră de crearea de noi spații/ clădiri multifuncționale care să servească mai bine noile nevoi de dezvoltare a sectorului cultural.</p> <p>Dezvoltarea mediul urban prin implementarea de investiții rezultate din Strategii Integrate de Dezvoltare Urbană</p> <p>În 2018 rata de urbanizare a Regiunii Centru era de 59,7%, fiind superioară celei înregistrate la nivel național (56,4%). Rețeaua localităților urbane cuprinde 20 municipii și 37 orașe.</p> <p>La capitolul de dezvoltarea urbană a Regiunii, se observă o creștere a disparităților între centrele urbane mari care au beneficiat de finanțări și orașele mici și mijlocii care au avut un acces redus la finanțare nerambursabilă (în special orașele monoindustriale, cu funcții urbane diminuate, etc.).</p> <p>În implementarea politicii de dezvoltare urbană se propune o abordare integrată care să ia în calcul următoarele aspecte: continuitate, simplificare, flexibilitate, implicare locală.</p> <p>În cadrul acestei Priorități se propune dezvoltarea cadrului dezvoltării urbane, inclusiv finanțarea elaborării/ actualizării documentelor strategice, în principal SIDU și PMUD. În acest sens se va dezvolta un Document Cadru care va include linia directoare atât pentru municipii reședință de județ, cât și pentru celelalte orașe și municipii.</p> <p>Existența unei strategii integrate de dezvoltare urbană la nivel local constituie condiția de bază pentru acordarea finanțării prin această axă prioritară. Prin intermediul acestei priorități se dorește finanțarea de proiecte prioritare ce rezultă din SIDU și care nu pot fi finanțate pe celelalte Axe prioritare, dar care sunt necesare pentru implementarea SIDU la nivel local.</p>
	<p><i>e (i) favorizarea dezvoltării</i></p>	<p>Majoritatea obiectivelor de patrimoniu de importanță UNESCO sau națională sunt situate în mediul rural.</p>

	<i>integrate sociale, economice și de mediu la nivel local și a patrimoniului cultural, turismului și securității</i> înafara zonelor urbane	De asemenea, în mediul rural se găsesc importante resurse balneare, iar zona montană de la nivel regional este situată în mare parte în mediul rural.
--	---	---

2. Priorities

Reference: Article 17(2) and 17(3)(c) CPR

ID	Title [300]	TA	Basis for calculation	Fund	Category of region supported	Specific Objective selected
1	Priority 1 O regiune competitivă prin inovare, digitalizare și întreprinderi dinamice	No		ERDF	Less developed	SO 1
						SO 2
						SO 3
2	Priority 2 O regiune cu orașe Smart și servicii publice digitalizate	No		ERDF	Less developed	
3	Priority 3 O regiune cu comunități prietenoase cu mediul	No		ERDF	Less developed	
4	Priority 4 O regiune accesibilă	No		ERDF	Less developed	
5	Priority 5 O regiune educată	No		ERDF	Less developed	
6	Priority 6 O regiune atractivă	No		ERDF	Less developed	
8	Priority technical assistance	Yes		ERDF ESF+		NA

2.A Priorities other than technical assistance

2.A.1 Title of the priority [300] (repeated for each priority)*

Prioritatea 1 - O regiune competitivă prin inovare, digitalizare și întreprinderi dinamice

2.A.2 Indicative breakdown of the programmed resources (EU) by type of intervention (not applicable to the EMFF) [This was point 2.1.1.3 in the Commission proposal and has been moved up following changes in Article 17(3)(c) CPR]

Reference: Article 17(3)(c) CPR

Table 4: Dimension 1 – intervention field				
Priority No	Fund	Category of region ³³	Code	Amount (EUR)

³³ Not relevant for CF

1.1 – OS a (i) și OS a (iv)	FEDR	Mai puțin dezvoltată	001, 002, 002 bis, 003, 004, 005, 005 bis, 006, 007, 008, 008 bis, 009, 014,016,017,018,019, 020, 021, 022, 023	
1.2 – OS a (iii), a (ii) și a (iv)	FEDR	Mai puțin dezvoltată	001, 002, 004, 005, 010, 010 bis, 011, 012, 015, 022, 023	

Table 5: Dimension 2 – form of support				
Priority No	Fund	Category of region ³⁴	Code	Amount (EUR)
1.0	FEDR	Mai puțin dezvoltată	01	

Table 6: Dimension 3 – territorial delivery mechanism and territorial focus				
Priority No	Fund	Category of region ³⁵	Code	Amount (EUR)
1.0	FEDR	Mai puțin dezvoltată	48	

Table 7: Dimension 6 – ESF+ secondary themes				
Priority No	Fund	Category of region	Code	Amount (EUR)

2.A.3 Specific objective³⁶ (Investment for Jobs and Growth goal) repeated for each selected specific objective for priorities other than technical assistance

a (i) Dezvoltarea capacităților de cercetare și inovare și adoptarea tehnologiilor avansate

³⁴ Not relevant for CF

³⁵ Not relevant for CF

³⁶ Except for a specific objective set out in Article 4(1)(c)(xi) of the ESF+ Regulation.

2.A.3.1 Interventions of the Funds

Reference: Article 17(3)(d)(i),(iii),(iv),(v),(vi);

The related types of actions – Article 17(3)(d)(i) CPR; Article 6(2) ESF+

Text field [8 000]

Acțiunile prevăzute ca intervenții pentru acest obiectiv specific sunt:

- participarea IMM-urilor și organizațiilor CDI în structuri, parteneriate și programe de colaborare;(inclusiv aderarea, afilierea, apartenența la rețele de inovare europene pentru IMM sau alte organizații)
- sinergii cu programe similare din alte State Membre sau State Asociate (inclusiv intervenții aliniate la KIC-urile (Knowledge Innovation Community) în relație cu sectoarele/ ariile de specializare inteligentă regionale);
- specializare inteligentă la nivel regional și inovare de produs, serviciu, de proces, organizațională și de model de afaceri în IMM-uri, inclusiv brevetare(abordare integrată pe lanțul valoric al inovării - activități CDI, valorizare produse/ servicii, inclusiv Sprijin pentru trecerea de la concept până la produs, dezvoltarea unui prototip minim viabil (MVP) (finanțare de tip proof of concept, inclusiv pentru inovatori persoane fizice care sunt obligați să își înființeze firme dacă se califică pentru finanțare – start-up-uri inovative)sprrijinirea transferului tehnologic prin crearea/ dezvoltarea structurilor de transfer tehnologic și serviciilor și prin facilitarea proceselor de transfer tehnologic la nivel de companii și alte organizații
- Dezvoltarea infrastructurilor proprii de CDI ale organizațiilor de CDI si companiilor;
- sprijinirea ecosistemului antreprenorial de inovare care favorizează crearea și maturizarea start-up/ spin-off în domenii de specializare inteligentă, inclusiv clustere de inovare, incubatoare și acceleratoare de afaceri;
- Susținerea inovării deschise (Open innovation) - platforme de inovare deschisă;
- Dezvoltarea parcurilor științifice și tehnologice
- Dezvoltarea competențelor la nivelul IMM-urilor/ organizațiilor de CDI/ entităților active în sectoarele/ ariile de specializare inteligentă

Raționalitatea acestor intervenții este de a acționa pe două paliere esențiale în mod egal: structurarea unui ecosistem regional de cercetare dezvoltare inovare și susținerea cooperării internaționale a actorilor de CDI implicați.

Pentru primul palier, intervenția se adresează actorilor de CDI și organizațiilor suport din domeniul CDI și transfer tehnologic și nevoilor acestora de a investi în structuri de cercetare / dezvoltare / inovare și transfer tehnologic. Facilitarea acestor investiții răspunde, de asemenea, unei nevoi regionale de a crea și dezvolta mediul fizic necesar generării de cunoaștere și inovare și de a valorifica potențialul regional dat de profilul industrial accentuat. Această acțiune este necesară pentru a compensa tendința de concentrare teritorială a infrastructurilor de CDI, care poate fi considerată un eșec de piață și care contribuie semnificativ la starea de lucruri actuală. O altă provocare de piață spre care se îndreaptă intervențiile este structurarea unei piețe regionale a cunoașterii. Această piață trebuie să orienteze oferta de cunoaștere spre cerere, concomitent cu instrumentalizarea cererii de cunoaștere prin facilitarea parteneriatelor, acces la finanțare (pentru achiziția de cunoaștere, achiziția de servicii de intermediere,), acces la laboratoare și infrastructuri de testare precum și la orice alte tipuri de facilități necesare pentru susținerea inovării.

Componenta de cooperare între actori este încurajată atât ca interacțiune directă și nemijlocită, subordonată unor scopuri concrete definite ca proiecte de inovare, cât și prin utilizarea unor instrumente de intermediere a interacțiunilor, cum sunt entitățile punte de tip Centre de Transfer Tehnologic, caz în care, adițional investițiilor, este esențială intervenția publică în susținerea prestării serviciilor de transfer tehnologic în beneficiul generatorilor de cunoaștere (sprijin pentru valorificarea stocului de IPR) și în beneficiul consumatorilor de cunoaștere. Acest palier de intervenție va susține, de asemenea, accelerarea inovării, în special în IMM, precum și deschiderea spre colaborare a IMM-urilor inovative. Un alt aspect esențial în sprijinul inovării este susținerea directă și indirectă a start-up-urilor și spin-off-urilor inovative prin acces la resurse financiare și la servicii specializate în cadrul unor structuri de suport dedicate.

Pentru a facilita structurarea unui ecosistem regional de inovare, este necesar ca programul să se adreseze pilonului de organizații de sprijin cum sunt incubatoarele, acceleratoarele, clusterelor de inovare și parcurile științifice și tehnologice. Aceste structuri au vocația de a complimenta finanțările directe adresate actorilor de

inovare prin servicii pe care le oferă. Pe de o parte, start-up-urile inovative și spin-off-urile au nevoie de servicii de sprijin profesionale și de un mediu controlat în care să se consolideze pentru a-și maximiza șansele de a rezista în piață, așa cum există și necesitatea de a deschide accesul acestora la servicii de accelerare care să le faciliteze scalarea. Disponibilitatea acestor servicii este menită să contribuie la nevoia regională de creștere a numărului de start-up-uri și de companii cu creștere rapidă. De asemenea, este necesar ca facilitățile de mai sus să fie circumscrie teritorial pentru a acorda o mai mare șansă inițiativelor provenite din regiune și a îi pregăti pe inovatorii antreprenori să se confrunte cu concurența mult mai puternică la nivel național sau european.

Parcurile științifice și tehnologice constituie structuri complexe care reunesc universități, companii, centre de cercetare, cărora li se pot alătura administrația locală, cluster-e și ale instituții publice. Aceste structuri au o capacitate sporită de a valorifica cooperarea dintre mediul de cercetare și mediul industrial, ceea ce reprezintă o necesitate acută pentru regiune. În lipsa susținerii publice, nici o asemenea structură nu a fost constituită în Regiune, chiar dacă interesul este manifest. Pornind de la realitatea că parcurile științifice și tehnologice sunt structuri cu un necesar bugetar consistent pentru înființare, susținerea publică prin program se va concretiza în această etapă pentru a se adașa altor surse de finanțare private și pentru a complimenta eforturile de asociere și agregare de energii la nivel regional. În regiune există deja nuclee de inițiative în această direcție (ex tehnologii medicale, ITC și IoT orientate spre automotive) care vor putea fi susținute.

Transferul unei idei în piață, prin parcurgerea tuturor etapelor de la TRL 1 la TRL 9 necesită o abordare conjugată a întregului ciclu de inovare. De asemenea, această abordare conjugată este necesar să fie suficient de flexibilă pentru a se mula pe nevoile individuale, pentru a permite experimentarea, explorarea de posibilități, adaptarea. Programul va putea adresa aceste necesități prin două tipuri de abordări: o abordare integrată, care va susține cooperarea dintre mediul de CDI și mediul antreprenorial pentru a transfera spre piață idei sau pentru a susține, prin mecanisme de CDI specifice transformarea unor idei din piață în produse sau servicii, precum și o abordare în etape, care va permite inovatorilor să parcurgă treptat acest proces de inovare și de transfer spre piață, inclusiv să acceseze sprijin în oricare dintre etape, eventual conjugat cu sprijinul antreprenorial accesibil prin incubatoare, acceleratoare și cu sprijinul tehnic accesibil prin structuri de CDI, entități de transfer tehnologic. În această privință, abordarea are în vedere prezența scăzută în ecosistemul național și regional a finanțărilor inovative (de tip venture, seed capital, acceleratoare), precum și faptul că acest tip de finanțări este potrivit pentru start-up-uri și mai puțin pentru IMM-urile mature. De asemenea, conform unei cercetări a Băncii Mondiale în pregătirea schemei de Proof of Concept în cadrul AP 1 POR 2014-2020, unul din motivele pentru care rezultatele cercetărilor nu sunt comercializate de echipele de cercetare este și faptul că nu există finanțare dedicată pentru atingerea nivelului de proof of concept sau produs minim viabil (MVP), care reprezintă partea cea mai riscantă din ciclul de inovare însă nu poate fi evitată deoarece face trecerea de la cercetarea fundamentală spre produsul comercializabil. Aceași cercetare mai evidențiază faptul că noile firme nu vin în piață cu soluții disruptive pentru că nu au acces la finanțare în stadiile incipiente, inovațiile fiind considerate mult prea riscante. De asemenea, IMM-urile mature ezită să inoveze în sensul tare deoarece piața este dominată de companiile mari și administrație, care nu sunt orientate spre inovare deschisă (ceea ce ar duce la diminuarea riscurilor) și preferă să inoveze incremental, la solicitarea clienților (inovare de produs, la nivel de întreprindere, ca urmare a punerii în producție de noi produse cu pregătire de fabricație susținută de client, care se și angajează să preia producția) sau ca urmare a achizițiilor de tehnologie modernă (de cele mai multe ori inovare de proces, tot la nivel de întreprindere, prin identificarea experimentală de noi funcții la care noua tehnologie poate fi utilizată).

Conform Raportului de evaluare a AP 1 POR 2014 – 2020 elaborat de experți independenți, modelul brevet&patent-prototipare-testare de acceptabilitate-serie zero, urmată de producție de serie sau de masă este apreciat ca fiind mult prea liniar și depășit de realitățile din sfera inovării; de asemenea, a fost semnalată nevoia de etapizare în introducerea și promovarea inovării de tip deschise. De menționat faptul că în sfera inovării au apărut și forme inovare care încearcă să valorifice la maxim cooperarea între actori în vederea unui accelerări a intrării pe piață, cum sunt platformele de open-innovation sau abordările de tip demand driven co-creation, care construiesc pe nevoi pre-identificate de utilizatori și solicită soluții concrete, fie pentru a deveni proprietarul lor, fie pentru a le utiliza ca early adopters. Susținerea acestui nou tip de abordare este necesară și va fi realizată prin program prin operaționalizarea de platforme de inovare deschisă care să faciliteze cooperarea directă între clienții de inovare și furnizorii de inovare.

Cel de al doilea palier de intervenție este susținerea cooperării internaționale între actorii de CDI, necesitate care rezultă din participarea scăzută a entităților din regiune în programele europene de tip Horizon, în platformele de cooperare internațională, precum și din nivelul de cooperare scăzut înregistrat mai ales la nivel de IMM. Regiunea Centru este plasată în treimea medie a categoriei de performeri modești în ce privește numărul de publicații științifice care au cel puțin un co-autor din afara granițelor, la 80% din media națională și aproximativ 38% din media europeană (RIS2019). Cooperarea internațională va fi susținută prin crearea de sinergii cu programe similare din alte state membre, susținerea participării entităților regionale în parteneriate și comunități de cunoaștere europene, inclusiv prin susținerea înrolării ca parteneri fără finanțare în proiecte de CDI

internaționale, scopul fiind acumularea de capital social și deschiderea spre zonele de vârf ale cercetării europene.

Dezvoltarea competențelor la nivelul IMM-urilor/ organizațiilor de CDI/ entităților active în sectoarele/ ariile de specializare inteligentă este o prioritate orizontală care se adresează nevoilor de achiziție de competențe pentru toți actorii implicați, la nivel de proiecte. Susținerea achiziției de competențe în relație cu Obiectivul specific a (i) Dezvoltarea capacităților de cercetare și inovare și adoptarea tehnologiilor avansate este o condiție esențială pentru valorificarea la maxim a oportunităților. Trebuie avut în vedere că la nivel național, implicarea adulților în procesul de învățare de-a lungul vieții este mult diminuat față de media europeană (și față de nevoile reale de re-skilling și pregătire pentru noile paradigme tehnologice), competențele digitale ale capitalului uman plasează România pe ultimul loc în UE (conform DESI 2019), ceea ce contribuie la menținerea în minoritate a integrării tehnologiilor digitale (conform aceluiași raport DESI 2019), antreprenoriatul este și el la minim, iar una din barierele majore a inovării este tocmai lipsa de resursă umană disponibilă să opereze cu acestea (conform unui raport al World Economic Forum). Prin integrarea la nivel de proiect a acestor priorități ca temă orizontală, se deschide pentru promotorii de proiecte posibilitatea ca resursele umane existente sau necesare pentru punerea în practică a proiectelor să fie înrolate în programe de pregătire specifice în strânsă legătură cu profilul proiectului, inclusiv în ce privește operarea tehnologiilor achiziționate.

Domeniile vizate sunt domeniile cuprinse în Strategia de Specializare Inteligentă a Regiunii Centru.

Tipurile de intervenții vizate sunt:

- 001 Investiții în active fixe în microîntreprinderi legate direct de activități de cercetare și inovare;
- 002 Investiții în active fixe în întreprinderi mici și mijlocii (inclusiv centre de cercetare private) legate direct de activități de cercetare și inovare;
- 002 bis Investiții în active fixe în întreprinderi mari, în legătură directă cu activitățile de cercetare și inovare;
- 003 Investiții în active fixe în centre publice de cercetare și de învățământ superior legate direct de activități de cercetare și inovare;
- 004 Investiții în active necorporale în microîntreprinderi legate direct de activități de cercetare și inovare;
- 005 Investiții în active necorporale în întreprinderi mici și mijlocii (inclusiv centre de cercetare private) legate direct de activități de cercetare și inovare;
- 005 bis Investiții în active necorporale în întreprinderi mari legate direct de activități de cercetare și inovare;
- 006 Investiții în active necorporale în centre publice de cercetare și de învățământ superior legate direct de activități de cercetare și inovare;
- 007 Activități de cercetare și inovare în microîntreprinderi, inclusiv colaborarea în rețea (cercetare industrială, dezvoltare experimentală, studii de fezabilitate);
- 008 Activități de cercetare și inovare în întreprinderi mici și mijlocii, inclusiv colaborarea în rețea;
- 008 bis Activități de cercetare și inovare în întreprinderi mari, inclusiv colaborarea în rețea;
- 009 Activități de cercetare și inovare în centre publice de cercetare, de învățământ superior și de competență, inclusiv colaborarea în rețea (cercetare industrială, dezvoltare experimentală, studii de fezabilitate);
- 014 Infrastructuri comerciale pentru IMM-uri (inclusiv parcuri și situri industriale);
- 016 Dezvoltarea competențelor pentru specializare inteligentă, tranziție industrială și antreprenoriat;
- 017 Servicii de sprijin avansate pentru IMM-uri și grupuri de IMM-uri (inclusiv servicii de management, marketing și proiectare);
- 018 Incubare, sprijinirea societăților spin off și spin-out și a start-upurilor;
- 019 Suport pentru clustere inovare și rețelele de afaceri de care beneficiază în principal IMM-urile;
- 020 Procese inovative în IMM-uri (proces, organizațional, marketing, co-creare, inovare bazată pe cerere și oferta);
- 021 Transfer tehnologic și cooperare între întreprinderi, centre de cercetare și sectorul învățământului superior;
- 022 Procese de cercetare și inovare, transfer de tehnologie și cooperare între întreprinderi, centre de cercetare și universități cu accent pe economia cu emisii scăzute de carbon, rezistența și adaptarea la schimbările climatice;
- 023 Procese de cercetare și inovare, transfer de tehnologie și cooperare între întreprinderi cu accent pe economia circulară.

Mecanismele de intervenție cuprind ajutoare regionale, de stat și de minimis, care vor putea fi accesate direct sau indirect (sub forma de vouchere de inovare sau acces la servicii de sprijin). Accesul este condiționat de participarea la competiții de proiecte pentru care se va utiliza fie mecanismul de apel competitiv cu termen limită,

fie apel deschis cu depunere continuă până la epuizarea fondurilor (în special pentru măsurile orientate preponderent către sinergii cu alte programe).

- *În cazul inovării deschise este prevăzută o abordare strategică prin care programul va finanța crearea și gestiunea unui platforme la nivel regional.*

The main target groups - Article 17(3)(d)(iii):

Text field [1 000]

Centre de cercetare dezvoltare inovare publice și private

Universități

Centre de transfer tehnologic

Administrație publică locală

Companii

ONG

Cluster-e

Angajații din entitățile enumerate mai sus, activi în sectoarele / ariile de specializare inteligentă

Specific territories targeted, including the planned use of territorial tools – Article 17(3)(d)(iv)

Text field [2 000]

Regiunea Centru, spațiul urban și rural

The interregional and transnational actions – Article – 17(3)(d)(v)

Text field [2 000]

A acțiunile și intervențiile prevăzute la acest obiectiv specific ating parțial și componența interregională și transnațională.

Componența interregională - participarea IMM-urilor și organizațiilor CDI în structuri, parteneriate și programe de colaborare

Componența transnațională:

- *participarea IMM-urilor și organizațiilor CDI în structuri, parteneriate și programe de colaborare;*
- *sinergii cu programe similare din alte State Membre sau State Asociate;*
- *intervenții aliniate la KIC-urile (Knowledge Innovation Community) în relație cu sectoarele/ ariile de specializare inteligentă regionale;*
- *aderarea, afilierea, apartenența la rețele de inovare europene pentru IMM-uri sau alte organizații.*

Penetrarea rețelelor de inovare constituite în timp, mai ales pentru a concura pentru grant-urile de cercetare și inovare oferite în cadrul programelor de profil ale UE (în special Horizon 2020) este dificilă, mai ales pentru noii actori în special pentru cei proveniți din noile state membre. Pentru a contracara acest deficit, a cărui sursă o identificăm în lipsa unui capital de încredere al noilor actori (capital care nici nu poate fi acumulat fără integrarea în aceste rețele, creându-se, astfel un cerc vicios) considerăm că este necesară facilitarea și susținerea asocierii actorilor locali la aceste rețele, printr-un program pilot care să finanțeze înrolarea ca testeri, third party sau alte forme de participare în proiecte de tip Horizon.

The planned use of financial instruments – Article – 17(3)(d)(vi)

Text field [1 000]

2.A.3 Specific objective³⁷ (Investment for Jobs and Growth goal) repeated for each selected specific objective for priorities other than technical assistance

OS a (iii) Impulsionarea creșterii și competitivității IMM-urilor

OS - a (ii) Fructificarea avantajelor digitalizării, în beneficiul cetățenilor, al companiilor și al guvernelor

2.A.3.1 Interventions of the Funds

Reference: Article 17(3)(d)(i),(iii),(iv),(v),(vi);

The related types of actions – Article 17(3)(d)(i) CPR; Article 6(2) ESF+

Text field [8 000]

Creșterea competitivității economiei regionale prin susținerea modernizării și digitalizării întreprinderilor

Acțiunile prevăzute ca intervenții pentru acest obiectiv specific sunt:

Operațiune 1 Investiții în întreprinderi, inclusiv digitalizare

- Facilitarea investițiilor tehnologice în IMM-uri, inclusiv tehnologii IT&C, IoT, automatizare, robotică, inteligență artificială, customizare de masă, linii pilot, testare prototipuri, certificare produse/ servicii, instruire pentru angajați – în sectoarele de specializare inteligentă;
- Tehnici avansate de manufacturare - investiții în active corporale și necorporale în legătură cu modernizarea industrială pentru sectoarele de specializare inteligentă;
- Investiții în active corporale și necorporale în microîntreprinderi și IMM-uri, inclusiv scale-up;
- Sprijinirea digitalizării IMM-urilor.

Operațiunea 2 O economie regională sustenabilă

- Investiții în economia circulară;
- Design responsabil al produselor; inclusiv susținerea proceselor de re- și de-manufacturing
- Soluții de economie colaborativă pentru IMM și alte organizații
- Crearea de lanțuri de valoare locale.

Operațiunea 3 Măsuri complementare de sprijin

- Sprijin pentru dezvoltarea Hub-urilor Inovative Digitale (DIH).
- Sprijin pentru dezvoltarea parcurilor industriale în domenii de specializare inteligentă regionale (parcuri smart)

Vor fi favorizate, la nivel de proiecte, intervențiile destinate activităților cuprinse în sectoarele / domeniile / ariile de specializare inteligentă la nivel regional.

Prin intervențiile prevăzute sunt vizate următoarele efecte în economia regională:

- Modernizarea industrială a IMM-urilor, respectiv accelerarea preluării tehnicilor avansate de manufacturare;
- Creșterea nivelului de digitalizare al companiilor;
- Favorizarea valorificării resurselor prin măsuri de economie circulară;
- Creșterea inovării în întreprinderi.

³⁷ Except for a specific objective set out in Article 4(1)(c)(xi) of the ESF+ Regulation.

Modernizarea industrială a IMM-urilor, respectiv accelerarea preluării tehnicilor avansate de manufacturare

Necesitatea intervenției destinate modernizării industriale a IMM este demonstrată de interesul manifestat de microîntreprinderi și IMM-uri pentru AP 2 POR 2014-2020 în Regiunea Centru (716 proiecte au solicitat ajutor nerambursabil de aproape 970 milioane lei) ceea ce arată un interes sporit din partea companiilor de a investi în tehnologie. Prin orientarea acestui interes spre cele mai noi tehnologii efectul în economia regională se va maximiza. În raportul „Analiza a catalizatorilor, barierelor și indicatorilor de pregătire a companiilor europene pentru adoptarea tehnologiilor și produselor avansat manufacturate” (An analysis of drivers, barriers and readiness factors of EU companies for adopting advanced manufacturing products and technologies), un grup de lucru condus de Institutul Fraunhofer a conceput o listă a principalelor tehnologii cu următoarele tehnologii: Tehnologii de Manufacturare de Înaltă Performanță, Tehnologii cu suport IT, Tehnologii de manufacturare sustenabilă. Este evident faptul că orientarea investițiilor în modernizarea industrială a IMM-urilor din Regiune nu se poate referi doar la aceste tehnologii, însă țintirea celor mai avansate echipamente și tehnologii este un obiectiv legitim, fără a exclude de la finanțare tehnologiile mature, dar care au capacitatea de a susține progresul tehnologic al utilizatorilor. Trebuie ținut cont și de faptul că în Regiunea Centru, conform Eurostat, specializarea angajaților – cel mai mare procent, 16,4% - este pe sectorul industrial, fiind întrecută doar de regiunea Vest, cu 26,4%. În celelalte regiuni, cu excepția BI, cel mai mare procent este alocat activităților de agricultură, exploatarea lemnului și pescuit. Sunt vizate aici facilitarea investițiilor tehnologice în IMM-uri, inclusiv tehnologii IT&C, IoT, automatizare, robotică, inteligență artificială, customizare de masă, linii pilot, testare prototipuri, certificare produse/servicii, instruire pentru angajați – în sectoarele de specializare inteligentă, Tehnici avansate de manufacturare - investiții în active corporale și necorporale în legătură cu modernizarea industrială pentru sectoarele de specializare inteligentă, investiții în active corporale și necorporale în microîntreprinderi și IMM-uri, inclusiv scale-up.

Facilitarea modernizării industriale a IMM este prevăzută a fi realizată și prin susținerea dezvoltării parcurilor industriale de tip smart (în domeniile de specializare inteligentă). Aceste structuri favorizează o concentrare economică sectorială în care companii mari colaborează pe lanțurile de furnizori cu IMM, intermediind inclusiv un transfer de cunoaștere pe lanțul valoric.

Creșterea nivelului de digitalizare al companiilor

Suștinerea digitalizării în companii este justificată de poziționarea României în clasamentele europene de profil (cel mai cunoscut fiind DESI). România se situează pe locul 27 din cele 28 de state membre ale UE în cadrul Indicelui economiei și societății digitale (DESI) pentru 2019 al CE. Cu toate că România înregistrează o ușoară îmbunătățire a performanței în aproape toate dimensiunile DESI măsurate, locul ocupat în clasament a rămas relativ stabil, având în vedere că progresul general a fost lent. România înregistrează cele mai bune rezultate la dimensiunea „Conectivitate”, dar digitalizarea economiei a rămas în urmă. Întreprinderile din România profită de posibilitățile oferite de big data (11 % față de media UE de 12 %); la acest capitol România se situează pe locul 14 dar doar 9 % utilizează rețelele de socializare (comparativ cu media UE de 21 %). S-a înregistrat o ușoară îmbunătățire a utilizării serviciilor de cloud, de la 6 % în 2017 la 7 % în 2018, însă România rămâne cu mult sub media UE de 18 %. Doar 8 % din totalul IMM-urilor fac vânzări online (față de media UE de 17 %), în timp ce 2 % dintre acestea efectuează vânzări online transfrontaliere (comparativ cu media UE de 8 %). La nivel teritorial, spre exemplu, dacă 53% din IMM-urile daneze au un grad înalt de digitalizare, doar 8% din IMM-urile din Bulgaria și România sunt digitalizate. DG Connect identifică drept provocare cheie în procesul de digitalizare al IMM-urilor golul de cunoaștere (Knowledge Gap): de cele mai multe ori IMM-urile nu sunt conștiente de beneficiile digitalizării și nu știu cum să adopte tehnologiile digitale în afacerile lor. Programele de digitalizare de succes ar trebui să se concentreze pe furnizarea de produse și servicii integrate pentru IMM-uri, incluzând activități de conștientizare, programe de alfabetizare digitală, transfer de cunoaștere servicii de consultanță și investiții în tehnologii digitale. Succesul acestor servicii este condiționat și de proximitatea teritorială a DIH față de piața pe care o țintește, pentru a-i permite

o bună cunoaștere a specificului și accesibilitate față de fiecare client în parte. Conform Digital Transformation Scoreboard, ediția 2017, România se află pe ultimul loc în indexul EU Digital Transformation Enablers. Cererea de competențe digitale în afara industriei de profil este evaluată la zero, iar în ce privește investițiile și accesul la finanțare pentru transformare digitală, România este pe antepenultimul loc, la fel și în ceea ce privește infrastructura digitală pentru transformare digitală. În lipsa unor date în profil regional, se poate presupune că o eventuală variație marginală a acestor date nu influențează tabloul general și acesta se aplică în foarte mare măsură și Regiunii Centru, fiind, astfel, utilizabil pentru fundamentarea acestor intervenții.

Dincolo de susținerea digitalizării IMM-urilor, un alt efect al intervenției, urmărit, este structurarea unei piețe regionale de soluții de digitalizare pentru companii. În lipsa unei piețe locale, dezvoltarea ofertei de soluții este mult încetinită, companiile regionale de ITC se mențin în poziții inferioare în lanțul valoric sectorial, în lipsa unor clienți locali pentru care să furnizeze soluții. În schimb, catalizarea cererii de soluții de digitalizare din partea companiilor va avea ca efect o creștere a ofertei de produse și de servicii, iar furnizorii locali vor fi stimulați să dezvolte soluții adaptate acestor nevoi, de la sisteme de business intelligence până la magazine online, soluții de cloud. Tipuri de operațiuni susținute: investiții pentru servicii și echipamente necesare pentru transformarea digitală a microîntreprinderilor și IMM-urilor, adoptarea tehnologiilor și a instrumentelor digitale care conduc la inovarea modelului de afaceri, suport pentru dezvoltarea și implementarea de noi modele de afaceri pentru IMM-uri, în special pentru internaționalizare (accesoriu)

Accentul va cădea pe componenta de software, cu componenta de hardware ca accesoriu acolo unde este necesar. De asemenea, pentru partea de servicii asociate digitalizării, este important ca IMM-urile să fie sprijinite în identificarea soluțiilor potrivite, adaptate nevoilor și capacităților tehnice și financiare, inclusiv în etapa post-intervenție. Această componentă ar putea fi susținută prin voucher-e acordate IMM-urilor și utilizate pentru accesarea de servicii, inclusiv prin intermediul Hub-urilor Inovative Digitale. De asemenea, o altă orientare a intervenției poate fi asamblarea de pachete de produse și servicii de digitalizare care să fie accesate de IMM-uri cu susținerea de la POR, sub forma unor intervenții de tipul SMEs Go Digital Programme, cu soluții de tipul Productivity Solution Grant sau Start Digital Pack, cu finanțări între 50.000 și 150.000 euro, care pot include achiziții de licențe software, dar și utilizarea pe bază de subscripție a serviciilor de tip software-as-a-service (SaaS), soluții care pot fi reunite într-un Tech Depot virtual gestionat de un Digital Innovation Hub.

Dimensiunea actuală a pieței de servicii pe care le poate presta un hub digital, cum rezultă din date și din discuții cu actorii regionali este mică, de aceea șansele de supraviețuire a DIH după epuizarea sprijinului public sunt destul de reduse, mai ales dacă sunt finanțate mai multe care se vor concura între ele. Astfel, este nevoie de o strategie pentru aceste hub-uri, prin care săse finanțeze unul sau maximum două la nivel de regiune, care să fie sprijinite să intre în rețele europene, la care să se atașeze o rețea de centre de competențe agregate ca un hub, și care să reunească toate universitățile din regiune, cele 2 cluster-re de profil și actori privați interesați, pe principii de proximitate geografică și neutralitate tehnologică

Favorizarea valorificării resurselor prin măsuri de economie circulară

Intervențiile privind economia circulară trebuie detașate de alte intervenții pentru a permite actorilor economici interesați să concureze pentru resursele disponibile într-un mediu echitabil. Stadiul actual de dezvoltare a pieței defavorizează aceste abordări atât prin prisma unor indicatori economici clasici (ex. rentabilitatea capitalului, rata profitului), cât și prin prisma unor pre-rechizite necesare în ecosistemul de consum, mai ales (utilizatori ai produselor re-manufacturate, reprezentarea teritorială a elementelor de lanț de valoare). Temele de economie circulară s-au generat din analiza rezultatelor întâlnirilor de descoperire antreprenorială (EDP) desfășurate în 2016 în pregătirea celei de a doua versiuni a RIS 3 Centru și a Concept Note și au fost validate în seria de întâlniri de descoperire antreprenorială desfășurate în 2018-2019. În portofoliul de proiecte regionale se regăsesc momentan 15 proiecte care se pot încadra în tematica Economie circulară, Economie colaborativă, Lanțuri de

valoare locale. Sunt vizate aici Investiții în economia circulară, Design responsabil al produselor, Soluții de economie colaborativă în IMM*-uri și alte organizații, susținerea proceselor de re- și de-manufacturing, crearea de lanțuri de valoare locale.

Creșterea inovării în întreprinderi

Susținerea întreprinderilor în achiziția de tehnologii noi se constituie ca un driver de inovare, așa cum rezultă dintr-un studiu realizat de ADR Centru în 2016 (Analiza nevoilor de inovare ale IMM). Ca atare, intervențiile prevăzute în cadrul acestei priorități vor complimenta intervențiile dedicate susținerii inovării, amplificând efectul în piață al fondurilor alocate. Este de așteptat ca noile investiții să instrumenteze cel puțin inovarea la nivel de întreprindere, prin perfecționarea proceselor de producție și prestări servicii, prin introducerea de noi produse în portofoliul companiilor. Pentru aceste companii, un alt efect așteptat este catalizarea de noi cicluri de inovare, care se vor structura pe infrastructura industrială nouă sau îmbunătățită. Efectul de catalizare se va manifesta și în afara companiilor direct sprijinite. Susținerea modernizării tehnologice va contribui la creșterea dimensiunii pițelor de profil regionale, ceea ce va acționa ca un sprijin pentru furnizorii de noi tehnologii, inclusiv în ceea ce privește inovarea și introducerea în piață, amplificând și accelerând ciclul de adoptare a inovării. Același efect îl va avea și susținerea digitalizării, fiind de așteptat ca o creștere a cererii de soluții de digitalizare destinate companiilor să genereze o creștere a ofertelor de asemenea soluții, provenite inclusiv din partea producătorilor locali. Un alt efect asociat inovării este creșterea cooperării între furnizorii de soluții tehnologice și clienți ceea ce va contribui la o deschidere mai mare a IMM, în special, spre colaborare în identificarea de soluții.

a (iv) Dezvoltarea competențelor pentru specializare inteligentă, tranziție industrială și antreprenoriat

- Dezvoltarea competențelor la nivelul IMM-urilor/ organizațiilor de CDI/ entităților active în sectoarele/ ariile de specializare inteligentă

Această prioritate este una orizontală care se adresează nevoilor de achiziție de competențe pentru toți actorii implicați, la nivel de proiecte. Susținerea achiziției de competențe în relație cu Obiectivul specific a (ii) Fructificarea avantajelor digitalizării, în beneficiul cetățenilor, al companiilor și al guvernelor și a (iii) Impulsionarea creșterii și competitivității IMM-urilor este o condiție esențială pentru valorificarea la maxim a oportunităților. De remarcat că, la nivel național, implicarea adulților în procesul de învățare de-a lungul vieții este mult diminuat față de media europeană (și față de nevoile reale de re-skilling și pregătire pentru noile paradigme tehnologice), competențele digitale ale capitalului uman plasează România pe ultimul loc în UE (conform DESI 2019), ceea ce contribuie la menținerea în minoritate a integrării tehnologiilor digitale (conform aceluiași raport DESI 2019), antreprenoriatul este și el la minim, iar una din barierele majore în difuzarea inovării este tocmai lipsa de resursă umană disponibilă să opereze cu aceste inovări (conform unui raport al World Economic Forum). Prin integrarea la nivel de proiect a acestei priorități ca temă orizontală, se deschide pentru promotorii de proiecte posibilitatea ca resursele umane existente sau necesare pentru punerea în practică a proiectelor să fie înrolate în programe de pregătire specifice în strânsă legătură cu profilul proiectului, inclusiv în ce privește operarea tehnologiilor achiziționate.

Mecanismele de intervenție cuprind ajutoare regionale, de stat și de minimis, care vor putea fi accesate direct sau indirect (sub forma de vouchere de digitalizare sau acces la servicii de sprijin). Accesul este condiționat de participarea la competiții de proiecte pentru care se va utiliza mecansimul de apel competitiv cu termen limită. Pentru voucher-e este permisă utilizarea mecansimului de delegare a gestionării.

În cazul Hub-urilor inovative digitale este prevăzută o abordare strategică prin care programul va finanța crearea și gestiunea unei asemenea platforme la nivel regional, care să integreze inițiativele existente cu centre de competențe și care să se alinieze cu inițiativa CE privind EDIH. În anumite domenii

/sectoare /arii /nișe de Specializare Inteligentă la nivel regional este prevăzută posibilitatea de a lansa apeluri de proiecte dedicate sau utilizarea mecanismului de identificare a fondurilor alocate în apeluri de proiecte comune.

The main target groups - Article 17(3)(d)(iii):

Text field [1 000]

Principalul grup țintă este reprezentat de companii din Regiunea Centru – microîntreprinderi, întreprinderi mici, întreprinderi mijlocii, la care se pot adăuga, în anumite cazuri, și întreprinderi mari (pentru operațiuni selectate sau în parteneriat cu IMM-uri). La acestea se adaugă cluster-e și ONG-uru (în special pentru componenta de economie circulară)

În subsidiar, un grup țintă suplimentar este reprezentat de angajații companiilor susținute, în cazul în care proiectele sau operațiunile prevăd instruire pentru angajați în noile tehnologii.

Specific territories targeted, including the planned use of territorial tools – Article 17(3)(d)(iv)

Text field [2 000]

Regiunea Centru, spațiul urban și rural.

Pentru spațiul rural va trebui avută în vedere evitarea suprapunerii cu obiectivele, acțiunile, măsurile, tipurile de beneficiari eligibili, activitățile și sectoarele eligibile care vor fi incluse în viitorul program finanțat din FEADR.

The interregional and transnational actions –Article – 17(3)(d)(v)

Text field [2 000]

Componenta transnațională este vizibilă în acțiunea de susținere a internaționalizării întreprinderilor, în susținerea inovării deschise, precum și în componenta de digitalizare. Este de așteptat ca, pentru accesarea celei din urmă componente, cel puțin o parte din întreprinderi să apeleze la serviciile unui Hub Inovativ Digital (ceea ce va fi, de altfel, încurajat). Aceste Hub-uri, pentru a putea îndeplini rolul de facilitator al difuzării tehnologiilor digitale, vor fi nevoite să coopereze cu structuri similare din alte state membre, în special cu cele reunite în I4MS, Smart Anything Everywhere (SAE), Data Pitch Innovation Programme, ODINE, ECHORD++, ROBOT-NET, RODINE, ACTPHAST 4.0, EPRISE, SESAME.NET, EIT Digital, MIDIH, coordonate inclusiv prin dihnet.eu.

The planned use of financial instruments – Article – 17(3)(d)(vi)

Text field [1 000]

2.A.3.2 Indicators

Reference: Article 17(3)(d)(ii) CPR

Table 2: Output indicators

Priority	Specific objective (Investment for Jobs and Growth goal or EMFF)	Fund	Category of region	ID [5]	Indicator [255]	Measurement unit	Milestone (2024)	Target (2029)
O regiune competitivă prin inovare, digitalizare și întreprinderi dinamice	<i>a (i) Dezvoltarea capacităților de cercetare și inovare și adoptarea tehnologiilor avansate</i>	<i>ERDF</i>	<i>Less developed</i>	<i>ROI 2</i>	13RCO ³⁸ 01 - Enterprises supported (of which: micro, small, medium, large)*	<i>Întreprinderi</i>		
					13 RCO 02 - Enterprises supported by grants*	<i>Întreprinderi</i>		
					13 RCO 04 - Enterprises with non-financial support*	<i>Întreprinderi</i>		
					13 RCO 06 - Researchers working in supported research facilities	<i>Numar de angajati norma intreaga echivalent anual</i>		
					13 RCO 07 - Research institutions participating in joint research projects	<i>Entitati de cercetare</i>		
					13 RCO 08 - Nominal value of research and innovation equipment	<i>Euro</i>		
					13 RCO 10 - Enterprises cooperating with research institutions	<i>Întreprinderi</i>		
					13 RCO 96 – Interregional investments for innovation in EU projects	<i>Euro</i>		
	<i>a (iv) Dezvoltarea competențelor pentru specializare inteligentă, tranziție industrială și antreprenoria</i>				13 RCO 101 – SMEs investing in skills for smart specialisation <u>2</u> <u>for industrial transition and entrepreneurship</u>	<i>Întreprinderi</i>		

³⁸ RCO: REGIO Common Output Indicator.

	3. a (iii) <i>Impulsionare a creșterii și competitivității IMM-urilor</i>	ERD F	Less developed	ROI 2	13 RCO 01 - Întreprinderi care beneficiază de sprijin (din care: micro, mici, medii, mari	Întreprinderi		
					13 RCO 02 - Întreprinderi care beneficiază de sprijin prin granturi	Întreprinderi		
					13 RCO 04 - Întreprinderi care beneficiază de sprijin nefinanciar	Întreprinderi		
	a (ii) <i>Fructificarea avantajelor digitalizării, în beneficiul cetățenilor, al companiilor și al guvernelor</i>				13 RCO 05 - Întreprinderi nou înființate care beneficiază de sprijin	Întreprinderi		
					13 RCO 13 – Valoarea servicii și produse digitale dezvoltate pentru întreprinderi	Euro		
					13 RCO 14 - Instituții publice care beneficiază de sprijin pentru a dezvolta servicii și aplicații digitale	Instituții publice		
					13 RCO 15 - Capacități create pentru pepinierele de afaceri	Întreprinderi		
					13 RCO 103 - High growth enterprises supported*	Întreprinderi		
	a (iv) <i>Dezvoltarea competențelor pentru specializare inteligentă, tranziție industrială și antreprenoria</i>				13 RCO 101 – SMEs investing in skills for smart specialisation <u>for industrial transition and entrepreneurship</u>	Întreprinderi		

Table 3: Result indicators

Priority	Specific objective (Investment for Jobs and Growth goal or EMFF)	Fund	Category of region	ID [5]	Indicator [255]	Measurement unit	Baseline or reference value	Reference year	Target (2029)	Source of data [200]	Comments [200]
O regiune competitivă prin inovare, digitalizare și întreprinderi dinamice	a (i) Dezvoltarea capacităților de cercetare și inovare și adoptarea tehnologiilor avansate	FE DR	Less developed	RO 12	13 RCR 01 - Locuri de muncă create în entitățile care beneficiază de sprijin	Număr de angajați normă întreagă echivalent anual				Situațiile anuale ale entităților sprijinite	La un an de la finalizarea sprijinului
					13 RCR 02 - Investiții private care completează sprijinul public (din care: granturi, instrumente financiare)	Euro				Execuția bugetară a proiectelor finanțate	Contribuție privată la costuri eligibile + costuri neeligibile +TVA
					13 RCR 03 - IMM-uri care introduc inovații în materie de produse sau procese	Întreprinderi				Proiecte finanțate + furnizori de CDI susținuți	
					13 RCR 04 - IMM-uri care introduc inovații în materie de comercializare sau organizare	Întreprinderi				Proiecte finanțate + furnizori de CDI susținuți	
					RCR 05 - IMM-uri care introduc inovații	Întreprinderi				Proiecte susținute	

					la nivel intern						
					13 RCR 06 - Cereri de brevete depuse la Oficiul European de Brevete	<i>Cereri de brevete</i>					<i>Proiecte susținute, + informații de la EITT susținute pentru servicii de IPR</i>
					13 RCR 07 - Cereri de înregistrare a mărcilor și desenelor	<i>Cereri de înregistrare a mărcilor și designului</i>					<i>Proiecte susținute, + informații de la EITT susținute pentru servicii de IPR</i>
					13 RCR 08 – Publicații din proiectele susținute	<i>Nr. de publicații</i>					<i>Proiectele sprijinite</i> <i>La un an după finalizarea a sprijinului</i>
					13 RCR 98 – Angajați din IMM-uri care finalizează programe de educație și formare profesională continuă (CVET)	<i>Persoane</i>					<i>Proiecte susținute</i> <i>La finalizarea activităților de instruire și formare profesională</i>
					13 RCR 102 – Research jobs created in supported entities	<i>Număr de angajați cercetători ormai întreagă echivalent anual</i>					<i>Proiectele sprijinite</i> <i>La un an după finalizarea a sprijinului</i>
	3 a (iii) Impulsivitatea creșterii și competitivității IMM-urilor	ER DF	Less developed	RO 12	13 RCR 02 - Investiții private care completează sprijinul public (din care: granturi, instrumente	<i>Euro</i>					<i>Execuția bugetară a proiectelor finanțate</i> <i>Contribuție privată la costuri eligibile + costurile neeligibile +TVA</i>

					financiare)							
					13 RCR 03 - IMM-uri care introduc inovații în materie de produse sau procese	Întreprinderi					Proiecte finanțate + furnizori de CDI susținuți	
					13 RCR 04 - IMM-uri care introduc inovații în materie de comercializare sau organizarea	Întreprinderi					Proiecte finanțate + furnizori de CDI susținuți	
					13. RCR 12 - Utilizatori de noi produse, servicii și aplicații digitale dezvoltate de întreprinderi	Utilizatori anuali					Proiecte susținute, doar pentru aplicații noi	Pentru upgrade de aplicații, este dificil de stabilit baseline (care este obligatoriu)
					RCR 13 - Întreprinderi care ating un nivel ridicat de intensitate digitală	Întreprinderi					Proiecte susținute	Doar pentru proiectele cu componentă de digitalizare
					RCR 17 - Întreprinderi înființate cu 3 ani în urmă aflate încă pe piață	Întreprinderi					Proiecte susținute	La finalul următorului an după finalizarea a sprijinului
					RCR 18 - IMM-uri care utilizează servicii pentru pepinierele de afaceri la un an de la crearea pepinierii	Întreprinderi					Proiecte susținute	La un an de la finalizarea a capacității de incubare. Pentru proiectele de dezvoltare de incubatoare

											existente vom lua în considerare doar sporul de capacitate după finalizarea proiectului
					RCR 19 - Întreprinderi cu cifră de afaceri mare	Întreprinderi				Situațiile financiare ale proiectelor sprijinite	La finalul anului următor după finalizarea sprijinului
					RCR 25 – IMM cu o mai mare valoare adaugată / angajat	Întreprinderi				Situațiile financiare ale proiectelor sprijinite	IMM cu minim 2% creștere a valorii adăugate / angajat, la finalul anului următor după finalizarea sprijinului față de anul anterior demarării proiectului
					13 RCR 98 – Angajați din IMM-uri care finalizează programe de educație și formare profesională continuă (CVET)	Persoane				Proiecte susținute	La finalizarea activităților de instruire și formare profesională

[Point 2.1.1.3 in the Commission proposal has been moved up following changes in Article 17(3)(c) CPR and it is now point 2.1.1.bis]

Prioritatea 2 - O regiune cu orașe Smart și servicii publice digitalizate

2.A.2 Indicative breakdown of the programmed resources (EU) by type of intervention (not applicable to the EMFF) [This was point 2.1.1.3 in the Commission proposal and has been moved up following changes in Article 17(3)(c) CPR]

Table 4: Dimension 1 – intervention field				
Priority No	Fund	Category of region³⁹	Code	Amount (EUR)
2.0	FEDR	Mai puțin dezvoltate	011, 012	

Table 5: Dimension 2 – form of support				
Priority No	Fund	Category of region⁴⁰	Code	Amount (EUR)
2.0	FEDR	Mai puțin dezvoltate	01	

Table 6: Dimension 3 – territorial delivery mechanism and territorial focus				
Priority No	Fund	Category of region⁴¹	Code	Amount (EUR)
2.0	FEDR	Mai puțin dezvoltate	48	

Table 7: Dimension 6 – ESF+ secondary themes				
Priority No	Fund	Category of region	Code	Amount (EUR)

2.A.3 Specific objective⁴² (Investment for Jobs and Growth goal) repeated for each selected specific objective for priorities other than technical assistance

OS - a (ii) Fructificarea avantajelor digitalizării, în beneficiul cetățenilor, al companiilor și al guvernelor

³⁹ Not relevant for CF

⁴⁰ Not relevant for CF

⁴¹ Not relevant for CF

⁴² Except for a specific objective set out in Article 4(1)(c)(xi) of the ESF+ Regulation.

2.A.3.1 Interventions of the Funds

Reference: Article 17(3)(d)(i),(iii),(iv),(v),(vi);

The related types of actions – Article 17(3)(d)(i) CPR; Article 6(2) ESF+

În Strategia de Specializare Inteligentă a Regiunii Centru este susținută dezvoltarea urbană prin tehnologii noi și procese inovatoare. Prioritatea 1.5 Susținerea orașelor smart a acestei strategii identifică nevoi precum dezvoltarea de politici cuprinzătoare ce necesită a fi aplicate consecvent și adaptate în funcție de dinamica evoluției societății. De asemenea, în dezvoltarea acestor direcții este necesară atragerea de investitori cu potențial de creativitate care să susțină și să îmbunătățească continuu instrumentele specifice de adresare a nevoilor administrației. Din cele 57 de orașe din Regiune, au fost identificate doar 7 care au implementat soluții de smart-city. Beneficiile orașelor smart nu sunt încă bine cunoscute și popularizate, cele mai invocate beneficii fiind cele economice, cele legate de standardele de locuire, siguranță și securitate, creștere economică și protecția mediului. Alte beneficii pot fi generate în timp, în formă circulară. Inovarea promovată de entități tehnologice sau non-tehnologice, atât companii, cât și administrații publice, conduce la dezvoltarea de noi produse și servicii cu componentă digitală.

La nivel regional se vizează următoarele acțiuni în domeniul smart city:

- sprijin pentru intervenții de tip smart-city (siguranța publică, servicii și utilități publice, monitorizare energie, rețele de trafic și transport public, iluminat public, sisteme GIS etc.) aplicabile în zone funcționale urbane și orașe;
- susținerea digitalizării serviciilor publice la nivel local, inclusiv securitate cibernetică, interoperabilitate pentru proiectele de digitalizare ale serviciilor publice la nivel local;
- Platformă regională pilot de open innovation în domeniul smart-city – proiect strategic regional.

Tipuri de intervenții conform Regulamentului comun:

012 Servicii și aplicații TIC dedicate competențelor digitale și incluziunii digitale;

011 Soluții TIC, servicii electronice și aplicații guvernamentale.

The main target groups - Article 17(3)(d)(iii):

- Grupul țintă este format din următoarele categorii și persoane:
- UAT,
- Angajații UAT, organizații private (antreprenori, ONG) pentru soluții de tip smart city,
- Locuitorii din zonele care beneficiază de implementarea proiectelor,
- Întreprinderi private din zonele care beneficiază de implementarea proiectelor,
- Antreprenori interesați de dezvoltare în zonele beneficiare,

Vizitatori și turiști care tranzitează orașele/localitățile beneficiare. *Specific territories targeted, including the planned use of territorial tools – Article 17(3)(d)(iv)*

Regiunea Centru

The interregional and transnational actions – Article – 17(3)(d)(v)

-

The planned use of financial instruments – Article – 17(3)(d)(vi)

-

2.A.3.2 Indicators

Reference: Article 17(3)(d)(ii) CPR

Priority	Specific objective (Investment for Jobs and Growth goal or EMFF)	Fund	Category of region	ID [5]	Indicator [255]	Measurement unit	Milestone (2024)	Target (2029)
O regiune cu orașe Smart	a (ii) Fructificarea avantajelor digitalizării, în beneficiul cetățenilor, al companiilor și al guvernelor	FEDR	Mai puțin dezvoltată	RCO 14	RCO 14 - Public institutions supported to develop digital services, products and processes	Număr instituții		

Priority	Specific objective (Investment for Jobs and Growth goal or EMFF)	Fund	Category of region	ID [5]	Indicator [255]	Measurement unit	Baseline or reference value	Reference year	Target (2029)	Source of data [200]	Comments [200]
1	a (ii) Fructificarea avantajelor digitalizării, în beneficiul cetățenilor, al companiilor și al guvernelor	FE DR	Mai puțin dezvoltată	RCR 11	RCR 11 - Users of new and upgraded public digital services, products and processes	Număr persoane					

				RC R 12	RCR 12 - Users of new and upgrad ed digital services , product s and process es develop ed by enterpri ses	Număr persoane					
--	--	--	--	---------------	--	-------------------	--	--	--	--	--

[Point 2.1.1.3 in the Commission proposal has been moved up following changes in Article 17(3)(c) CPR and it is now point 2.1.1.bis]

Prioritatea 3 - O regiune cu orașe prietenoase cu mediul

2.A.2 Indicative breakdown of the programmed resources (EU) by type of intervention (not applicable to the EMFF) [This was point 2.1.1.3 in the Commission proposal and has been moved up following changes in Article 17(3)(c) CPR]

Reference: Article 17(3)(c) CPR - **Articolul 17 (3)(c)** Fiecare program stabilește pentru fiecare prioritate, cu excepția asistenței tehnice, obiectivele specifice

Table 4: Dimension 1 – intervention field				
Priority No	Fund	Category of region⁴³	Code	Amount (EUR)
3.1	FEDR	Mai puțin dezvoltate	025, 026, 029,030,032 033, 034, 034bis	
3.2	FEDR	Mai puțin dezvoltate	046, 048, 050	
3.3	FEDR	Mai puțin dezvoltate	048, 073, 074, 075, 076, 077	

Table 5: Dimension 2 – form of support

⁴³ Not relevant for CF

Priority No	Fund	Category of region ⁴⁴	Code	Amount (EUR)
3.0	FEDR	Mai puțin dezvoltate	01	

Table 6: Dimension 3 – territorial delivery mechanism and territorial focus				
Priority No	Fund	Category of region ⁴⁵	Code	Amount (EUR)
3.1	FEDR	Mai puțin dezvoltate	48	
3.2	FEDR	Mai puțin dezvoltate	42, 43	
3.3	FEDR	Mai puțin dezvoltate	42, 43	

Table 7: Dimension 6 – ESF+ secondary themes				
Priority No	Fund	Category of region	Code	Amount (EUR)

2.A.3 Specific objective⁴⁶ (Investment for Jobs and Growth goal) repeated for each selected specific objective for priorities other than technical assistance

OS 1b (i) Promovarea eficienței energetice și reducerea emisiilor de gaze cu efect de seră
SO 3.b (vii) Îmbunătățirea protecției naturii și a biodiversității, a infrastructurii verzi în special în mediul urban și reducerea poluării
SO 4.b (viii) Promovarea mobilității urbane multimodale sustenabile

2.A.3.1 Interventions of the Funds

Reference: Article 17(3)(d)(i),(iii),(iv),(v),(vi);

The related types of actions – Article 17(3)(d)(i) CPR; Article 6(2) ESF+

Promovarea eficienței energetice și reducerea emisiilor de gaze cu efect de seră

⁴⁴ Not relevant for CF

⁴⁵ Not relevant for CF

⁴⁶ Except for a specific objective set out in Article 4(1)(c)(xi) of the ESF+ Regulation.

Acțiunea 3.1. Renovarea fondului construit regional (clădiri rezidențiale și nerezidențiale, publice și private) sisteme energetice inteligente, proiecte de demonstrare și măsuri de sprijin ce contribuie la creșterea eficienței energetice în Regiunea Centru

Operațiuni cu caracter orientativ:

- *sprijin în vederea asigurării/îmbunătățirii eficienței energetice a clădirilor rezidențiale din Regiunea Centru, inclusiv măsuri de consolidare structurală în funcție de nivelul de expunere și vulnerabilitate la riscurile identificate, proiecte de demonstrare și măsuri de sprijin ce contribuie la creșterea ponderii de surse regenerabile în consumul de energie al acestor clădiri;*
- *sprijin în vederea asigurării/îmbunătățirii eficienței energetice a clădirilor publice din Regiunea Centru, inclusiv măsuri de consolidare structurală în funcție de nivelul de expunere și vulnerabilitate la riscurile identificate, proiecte de demonstrare și măsuri de sprijin ce contribuie la creșterea ponderii de surse regenerabile în consumul de energie al acestor clădiri.*
- *intervenții pentru dezvoltarea unor sisteme mici de producere/ distribuție a energiei termice (utilizând prioritar sisteme de cogenerare de înaltă eficiență) la nivelul unor grupuri noi de clădiri rezidențiale (blocuri noi) și/ sau a unor grupuri de clădiri publice – Schemă pilot – finanțare în baza unei liste predefinite de proiecte;*
- *intervenții privind iluminatul public regional, asigurarea/îmbunătățirea unor sisteme de iluminat public performant și eficient energetic și dezvoltarea unor sisteme inteligente (smart grids) de distribuție și stocare a energiei electrice produse din surse locale de energie regenerabilă.*

Îmbunătățirea protecției naturii și a biodiversității, a infrastructurii verzi în special în mediul urban și reducerea poluării

Acțiunea 3.2. – Regenerare urbană sustenabilă

Operațiuni cu caracter orientativ:

- *intervenții asupra spațiilor urbane degradate, inclusiv reintroducerea în circuitul urban a construcțiilor și terenurilor neutilizate/alte măsuri complementare privind economia circulară*
- *măsuri și investiții ce promovează infrastructura verde și/sau infrastructura albastră din zonele urbane/ zonelor urbane functionale din Regiunea Centru, inclusiv inovații tehnologice care susțin infrastructura verde/ infrastructura albastră;*
- *Înființarea/modernizarea/ extinderea spațiilor verzi/ spațiilor publice/ spațiilor recreative spațiilor /culturale din zonele urbane/ zonelor urbane functionale din Regiunea Centru*

Promovarea mobilității urbane multimodale sustenabile

Acțiunea 3.3 - Mobilitate urbană durabilă prin investiții bazate pe Planurile de Mobilitate Urbană Durabilă

Operațiuni cu caracter orientativ:

- *Dezvoltarea infrastructurii urbane curate (infrastructuri de transport, ciclism, material rulant, combustibili alternativi);*
- *Intervenții privind modernizarea materialului rulant din zonele urbane (troleibuze și autobuze ecologice);*
- *Dezvoltarea infrastructurii de transport public prin crearea de culoare/benzi dedicate transportului public;*
- *Dezvoltarea infrastructurii pentru pietoni;*
- *Investiții privind măsurarea poluanților în aerului ambiental.*

Contribuția preconizată la realizarea obiectivului de politica 2 O Europa mai verde

- *Tipurile de operațiuni indicate în ACȚIUNEA 3.1 din POR 2021-2027 Centru fac posibilă intervenția eficientă asupra fondului de clădiri publice și rezidențiale din Regiune, îmbunătățind eficiența energetică globală a teritoriului. Reabilitarea clădirilor rezidențiale (a locuințelor private din condominii, locuințelor sociale) și a clădirilor publice va face posibilă intervenția asupra fondului construit pentru a reduce sărăcia de combustibil, consumul de energie și nivelul emisiilor de gaze cu efect de seră în vederea conturării unei regiuni mai ecologice și mai durabile. Renovările pot, de asemenea, să stimuleze dezvoltarea sectorului construcțiilor și reprezintă o oportunitate de a sprijini IMM-urile și locurile de muncă locale. Dezvoltarea proiectelor demonstrative/ pilot care să aibă în vedere valorificarea surselor regenerabile de energie în funcție de specificul zonei (biomasă, energie solară etc.) constituie o oportunitate Regiune, deoarece acestea permit dezvoltarea de noi soluții tehnice și însușirea lor de către actorii regionali implicați în reabilitarea/ construirea (specialiști din sectorul clădirilor*

și construcțiilor, arhitectii, inginerii) și, inclusiv dezvoltarea unui portofoliu de exemple ce pot sprijini și autoritățile locale în abordarea obstacolelor în materie de renovare/ reabilitare a clădirilor. Pe fondul creșterii performanței energetice și reducerii emisiilor de carbon, acțiunile privind modernizarea sistemelor de iluminat indicate în cadrul acestei priorități contribuie la atingerea privind îmbunătățirea eficienței energetice. Pentru acțiunile din domeniul încălzirii centralizate, având în vedere datele regionale, în perioada 2021-2027 va fi demarată o **schemă pilot, cu finanțare în baza unei liste predefinite de proiecte**. Demararea acestei scheme constituie o oportunitate asigurând testarea celor mai bune soluții pentru restructurarea sistemelor de încălzire.

- Tipurile de operațiuni prevăzute în **ACȚIUNEA 3.2** din POR 2021-2027 Centru contribuie la dezvoltarea unor orașe verzi în Regiunea Centru, inclusiv la conservarea biodiversității în spațiile urbane, sprijinind totodată orașele să valorifice oportunitățile pe care le oferă economia circulară. Dezvoltarea unor soluții inovatoare și reducerea emisiilor de GES contribuie la creșterea calității vieții și îmbunătățirea condițiilor de locuire, asigurând și noi locuri de muncă.
- Acțiunile prevăzute în **OS 3.4** vor contribui la dezvoltarea unui transport modern, eficient și accesibil la nivel urban sau de zonă urbană funcțională, cu accent pe infrastructuri de transport, ciclism, material rulant, combustibili alternativi și spații pietonale.

Contribuția preconizată la realizarea strategiilor macroregionale și strategiilor privind bazinele maritime, precum și planurilor teritoriale pentru o tranziție justă, prevăzute la articolul [7] din Regulamentul (UE) [Regulamentul FTJ] sprijinite de FTJ, după caz:

Acțiunile indicate în AP 3 din POR 2021-2027 Centru vor contribui la implementarea Strategiei Uniunii Europene pentru Regiunea Dunării (SUERD), prin promovarea unor investiții în conformitate cu ariile prioritare SUERD în scopul maximizării impactului acestora la nivel regional. Aceste operațiuni sunt în concordanță cu ariile prioritare SUERD, definite în Planul de acțiune ce însoțește Comunicarea Comisiei către Parlamentul European, Consiliu, Comitetul Economic și Social European și Comitetul Regiunilor⁴⁷, respectiv aria prioritară 2 „Energie Sustenabilă”, pentru OS. 3.1 și OS.3.2, ariile prioritare 5 „Gestionarea riscurilor de mediu” și 6. „Conservarea biodiversității, a peisajelor și a calității aerului și solurilor” (pentru OS 3.3) și aria prioritară 1.B „Îmbunătățirea mobilității și a multimodalității - legături rutiere, feroviare și aeriene” pentru OS. 3.4.

The main target groups - Article 17(3)(d)(iii):

Text field [1 000]

- *comunitățile locale/locuitorii din mediul urban*
- *autoritățile locale din mediul urban*
- *Operatori de transport*
- *autorități publice centrale și locale*

Specific territories targeted, including the planned use of territorial tools – Article 17(3)(d)(iv)

Text field [2 000]

Regiunea Centru

The interregional and transnational actions – Article – 17(3)(d)(v)

Articolul 17(3)(d) Fiecare program stabilește pentru fiecare obiectiv specific:

(v) acțiunile interregionale și transnaționale ai căror beneficiari se află în cel puțin un alt stat membru;

Text field [2 000]

Cooperarea este un element esențial în dezvoltarea regională și un obiectiv al politicii de coeziune. De-a lungul timpului, Regiunea Centru a dezvoltat o rețea de parteneriate cu regiuni și organizații din UE care i-au facilitat participarea în 34 de proiecte de cooperare transnațională și interregională. Implicarea în aceste programe a oferit și oferă regiunii oportunitatea de a participa la procese de învățare, schimb de experiență și împărtășire de bune practici cu alți

⁴⁷ Plan de acțiuni privind SUERD, publicat în Comunicarea Comisiei SWD(2020) 59 final, 2020, disponibil <https://danube-region.eu/wp-content/uploads/2020/04/EUSDR-ACTION-PLAN-SWD202059-final.pdf>

actori europeni implicați în valorificarea sustenabilă a energiei și creșterea eficienței energetice, dar și în alte domenii relevante pentru dezvoltarea durabilă a regiunii, precum: specializare inteligentă, adaptarea la schimbările climatice, mobilitate urbană durabilă, abordarea conceptului de economie circulară etc. Participarea la aceste programe a permis de-a lungul timpului realizarea de studii, organizarea de cursuri de formare pentru reprezentanții autorităților publice și/ sau potențiali solicitanți (de ex.: curs nZeB organizat la Sfântu Gheorghe, atelier de scriere proiecte organizat cu sprijinul Centrului Comun de Cercetare al Comisiei Europene), dar și întâlniri cu factorii cheie de la nivel regional (autorități publice locale și județene, universități, mediul de afaceri, clustere, organizații neguvernamentale etc.), includerea pe agenda publică a unor teme de interes, calibrarea documentelor de programare la tendințele și direcțiile de dezvoltare ale Europei și, nu în ultimul rând, a contribuit la promovarea Regiunii Centru la nivel european. Această demers va continua și în perioada de programare 2021-2027 prin participarea la Programele de Cooperare Teritorială, precum Interreg Europe 2021-2027, ce va permite implementarea unor acțiuni comune, schimb de practici și strategii de intervenție care să contribuie la dezvoltarea sustenabilă a regiunii.

The planned use of financial instruments – Article – 17(3)(d)(vi)

Text field [1 000]

2.A.3.2 Indicators

Reference: Article 17(3)(d)(ii) CPR

Table 2: Output indicators								
Prior ity	Specific objective (Investment for Jobs and Growth goal or EMFF)	Fund	Category of region	ID [5]	Indicator [255]	Measu rement unit	Milesto ne (2024)	Target (2029)
3.1.	<i>SO 1b (i) Promovarea eficienței energetice și reducerea emisiilor de gaze cu efect de seră</i>	FED R	Mai puțin dezvoltată	RCO 18	Gospodării care beneficiază de sprijin pentru îmbunătățirea performanței energetice a locuinței	Nr.		
				RCO 22	Capacitate de producție suplimentară pentru energia din surse regenerabile (din care: energie electrică, termică)	MW		
				RCO 19	Clădiri publice care beneficiază de sprijin pentru îmbunătățirea performanței energetic	Nr.		
				RCO 20	Rețele de încălzire și răcire centralizată nou construite sau îmbunătățite			
				RCO 23	Sisteme digitale de gestionare pentru rețelele inteligente			
				RCO 97	Numărul de comunități energetice și de comunități de energie din surse regenerabile care beneficiază de sprijin			
3.2.	<i>SO 3.b (vii) Îmbunătățirea protecției naturii și a biodiversității, a infrastructurii verzi în special în mediul urban și reducerea poluării</i>	FED R	Mai puțin dezvoltată	RCO 38	Suprafața de sol reabilitat care beneficiază de sprijin	mp		
				RCO 36	Suprafața infrastructurii verzi care beneficiază de sprijin în zonele urbane	mp		
				RCO 39	Sisteme de monitorizare a poluării aerului instalate	nr		

				RCO 74	RCO 74 - Populația care beneficiază de strategii de dezvoltare urbană integrată RCO 75 - Strategii integrate de dezvoltare urbană			
				RCO 75				
3.3	<i>b (viii) Promovarea mobilității urbane multimodale sustenabile</i>	FED R	Mai puțin dezvoltată	RCO 48	Cale ferată nou construită sau modernizată non TEN-T			
				RCO 55	Lungimea liniilor de tramvai și metrou – noi			
				RCO 56	Lungimea liniilor de tramvai și metrou – reconstruite/ modernizate			
				RCO 57	Material rulant ecologic pentru transportul public			
				RCO 58	Piste ciclabile care beneficiază de sprijin			
				RCO 59	Infrastructuri pentru carburanți alternativi (puncte de realimentare/ reîncărcare) care beneficiază de sprijin			
				RCO 60	Orașe și localități cu sisteme de transport urban digitalizate noi sau modernizate			
				RCO	Spații publice create sau modernizate în zone urbane			

Table 3: Result indicators											
Pri orit y	Specific objective (Investment for Jobs and Growth goal or EMFF)	Fund	Categor y of region	ID [5]	Indicator [255]	Meas urem ent unit	Basel ine or refer ence value	R ef er en ce ye ar	Tar get (20 29)	Source of data [200]	Comm ents [200]
3.1	<i>SO 1b (i) Promovarea eficienței energetice și reducerea emisiilor de gaze cu 55 efect de seră</i>	FED R	Mai puțin dezvoltată	RCR 26	<i>Consum final anual de energie (din care: utilizatori rezidențiali, privați nerezidențiali, publici nerezidențiali)</i>						

				RCR 29	<i>Emisii de gaze cu efect de seră estimate</i>						
				RCR 31	<i>Energie totală din surse regenerabile produsă (din care: energie electrică, termică)</i>						
				RCR 32	<i>Energie din surse regenerabile: capacități conectate la rețea (operaționale);</i>						
3.2	<i>SO 3.b (vii) Îmbunătățirea protecției naturii și a biodiversității, a infrastructurii verzi în special în mediul urban și reducerea poluării</i>	FED R	Mai puțin dezvoltată	RCR 52	<i>Sol reabilitat utilizat pentru zone verzi, locuințe sociale, activități economice sau la nivel de comunitate</i>						
				RCR 95	<i>Populația care are acces la infrastructuri verzi noi sau modernizate în zonele urbane</i>						
				RCR 50	<i>Populația care beneficiază de măsuri privind calitatea aerului</i>						
				RCR 76	<i>RCR 76 - Părțile interesate implicate în pregătirea și implementarea unor strategii de dezvoltare urbană</i>						
3.3	<i>SO 4.b (viii) Promovarea mobilității urbane multimodale sustenabile</i>			RCR 50	<i>Populația care beneficiază de măsuri privind calitatea aerului</i>						

				RCR 58	Numărul anual de pasageri care utilizează transportul pe calea ferată modernizată/ nou construită						
				RCR 62	Număr anual de pasageri ai transporturilor publice						
				RCR 63	Numărul anual de utilizatorii ai liniilor de tramvai și de metrou noi/ modernizate						
				RCR 64	Numărul anual de utilizatori ai pistelor ciclabile						

[Point 2.1.1.3 in the Commission proposal has been moved up following changes in Article 17(3)(c) CPR and it is now point 2.1.1.bis]

Prioritatea 4 - O regiune accesibilă

2.A.2 Indicative breakdown of the programmed resources (EU) by type of intervention (not applicable to the EMFF) [This was point 2.1.1.3 in the Commission proposal and has been moved up following changes in Article 17(3)(c) CPR]

Reference: Article 17(3)(c) CPR

Table 4: Dimension 1 – intervention field				
Priority No	Fund	Category of region ⁴⁸	Code	Amount (EUR)
4.0	FEDR	Mai puțin dezvoltată	059	
			062	

Table 5: Dimension 2 – form of support

⁴⁸ Not relevant for CF

Priority No	Fund	Category of region ⁴⁹	Code	Amount (EUR)
4.0	FEDR	Mai puțin dezvoltată	01	

Table 6: Dimension 3 – territorial delivery mechanism and territorial focus				
Priority No	Fund	Category of region ⁵⁰	Code	Amount (EUR)
4.0	FEDR	Mai puțin dezvoltată	48	

Table 7: Dimension 6 – ESF+ secondary themes				
Priority No	Fund	Category of region	Code	Amount (EUR)

2.A.3 Specific objective⁵¹ (Investment for Jobs and Growth goal) repeated for each selected specific objective for priorities other than technical assistance

OS c (iii) Dezvoltarea unei mobilități naționale, regionale și locale durabile, reziliente în fața schimbărilor climatice, inteligente și intermodale, inclusiv îmbunătățirea accesului la TEN-T și a mobilității transfrontaliere

2.A.3.1 Interventions of the Funds

Reference: Article 17(3)(d)(i),(iii),(iv),(v),(vi);

The related types of actions – Article 17(3)(d)(i) CPR; Article 6(2) ESF+

<p><i>Text field [8 000]</i></p> <p><i>În cadrul acestei priorități este vizată finanțarea următoarele categorii de infrastructuri:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ○ legături rutiere secundare reabilitate și nou construite către rețeaua rutieră și nodurile TEN-T (drumuri județene, drumuri expres, centuri ocolitoare cu statut de drum județean care asigură conectivitatea directă sau indirectă la rețeaua de bază – TEN-T) care vor fi prioritizate la nivel regional în baza unei Hotărâri a
--

⁴⁹ Not relevant for CF

⁵⁰ Not relevant for CF

⁵¹ Except for a specific objective set out in Article 4(1)(c)(xi) of the ESF+ Regulation.

CDR Centru. Pentru acest tip de intervenție se va aplica un apel necompetitiv pe bază de portofoliu de proiecte prioritare.

- o soluții pentru decongestionarea/ fluidizarea traficului (pasaje, extinderi la 4 benzi, măsuri de siguranță) cu aplicant UAT municipii reședință de județ, UAT - Consiliile Județene, Parteneriate. La acest tip de intervenție se vor implementa acele soluții de decongestionare/ fluidizare a traficului de la nivelul municipiilor reședință de județ (în cazul și altor orașe) care sunt prioritizate în cadrul PMUD-urilor și care vor face obiectul unui apel competitive.

Finanțarea intervențiilor propuse va determina o mai bună conectivitate la nivel regional. Implementarea proiectelor pe partea de infrastructură de transport județean se va face în baza unei liste de proiecte prioritare aprobate prin Hotărâre de CDR Centru și care va include proiecte ce vor realiza conectivitatea la rețeaua TEN-T, completând investițiile realizate până în momentul de față prin POR, luând în considerare conectivitatea zonelor încă rămase izolate la nivel regional sau a zonelor cu potențial turistic ridicat, completând investițiile în domeniul turismului propuse prin Prioritatea 6.

De asemenea, prin aceste investiții se va sprijini și implementarea măsurilor de mobilitate urbană integrate în PMUD-uri și se vor crea condiții pentru fluidizarea traficului, atât la nivelul municipiilor și orașelor, cât și la nivelul ZUF sau zonei metropolitane.

Proiectele de reabilitare/ modernizare/ extindere a infrastructurilor de transport finanțate prin POR vor identifica toate presiunile existente și potențialele amenințări asupra infrastructurii verzi și vor include măsuri pentru reducerea/ evitarea impacturilor semnificative. O atenție sporită va fi acordată refacerii conectivității ecologice în zona coridoarelor ecologice (detalii: <http://corehabs.ro/ro/rapoarte-produse>). Proiectarea măsurilor de menținere/ refacere a conectivității ecologice, pentru fiecare proiect POR, se va realiza într-o manieră integrată, ținând cont de impactul cumulat cu alte presiuni și amenințări din zona de implementare a proiectelor, precum și de contribuția schimbărilor climatice. Măsurile de evitare a fragmentării și/ sau de defragmentare trebuie să fie eficiente la nivelul coridorului ecologic și nu doar la nivelul zonei de proiect.

The main target groups - Article 17(3)(d)(iii):

Text field [1 000]

Grupurile țintă vizate:

Locuitorii zonelor traversate de drumurile finanțate, turiștii și operatorii economici din zonele respective.

Specific territories targeted, including the planned use of territorial tools – Article 17(3)(d)(iv)

Text field [2 000]

Regiunea Centru

The interregional and transnational actions – Article – 17(3)(d)(v)

Text field [2 000]

The planned use of financial instruments – Article – 17(3)(d)(vi)

Text field [1 000]

2.A.3.2 Indicators

Reference: Article 17(3)(d)(ii) CPR

Priority	Specific objective (Investment for Jobs and Growth goal or EMFF)	Fund	Category of region	ID [5]	Indicator [255]	Measurement unit	Milestone (2024)	Target (2029)
4.0	OS c (iii) Dezvoltarea unei mobilități naționale, regionale și locale durabile, reziliente în fața schimbărilor climatice, inteligente și intermodale, inclusiv îmbunătățirea accesului la TEN-T și a mobilității transfrontaliere	FEDR	<i>Mai puțin dezvoltată</i>	RCO 44	Length of new or upgraded roads –non-TEN-T	km		
				<i>RCO 46</i>	Length of roads reconstructed or modernised - non-TEN-T	km		

Priority	Specific objective (Investment for Jobs and Growth goal or EMFF)	Fund	Category of region	ID [5]	Indicator [255]	Measurement unit	Baseline or reference value	Reference year	Target (2029)	Source of data [200]	Comments [200]
----------	--	------	--------------------	--------	-----------------	------------------	-----------------------------	----------------	---------------	----------------------	----------------

4.0	<i>OS c (iii) Dezvoltare a unei mobilități naționale, regionale și locale durabile, reziliente în fața schimbărilor or climatice, inteligente și intermodale, inclusiv îmbunătățirea accesului la TEN-T și a mobilității transfrontaliere</i>	FE DR	Mai puțin dezvoltată	RCR 55	Annual users of newly built, reconstructed, upgraded or modernised roads	<i>nr</i>					
				RCR 56	Time savings due to improved road infrastructure						

[Point 2.1.1.3 in the Commission proposal has been moved up following changes in Article 17(3)(c) CPR and it is now point 2.1.1.bis]

Prioritatea 5 - O regiune educată

2.A.2 Indicative breakdown of the programmed resources (EU) by type of intervention (not applicable to the EMFF) [This was point 2.1.1.3 in the Commission proposal and has been moved up following changes in Article 17(3)(c) CPR]

Reference: Article 17(3)(c) CPR

Table 4: Dimension 1 – intervention field				
Priority No	Fund	Category of region ⁵²	Code	Amount (EUR)
5.1	ERDF	less developed	085, 086	

⁵² Not relevant for CF

5.2	ERDF	less developed	088	
5.3	ERDF	less developed	087	

Table 5: Dimension 2 – form of support				
Priority No	Fund	Category of region ⁵³	Code	Amount (EUR)
5.0	ERDF	less developed	01	

Table 6: Dimension 3 – territorial delivery mechanism and territorial focus				
Priority No	Fund	Category of region ⁵⁴	Code	Amount (EUR)
5.0	ERDF	less developed	48	

Table 7: Dimension 6 – ESF+ secondary themes				
Priority No	Fund	Category of region	Code	Amount (EUR)

2.A.3 Specific objective⁵⁵ (Investment for Jobs and Growth goal) repeated for each selected specific objective for priorities other than technical assistance

OP 4: OS 4.ii Îmbunătățirea accesului la servicii de calitate și favorabile incluziunii în educație, formare și învățarea pe tot parcursul vieții prin dezvoltarea infrastructurii

2.A.3.1 Interventions of the Funds

Reference: Article 17(3)(d)(i),(iii),(iv),(v),(vi);

The related types of actions – Article 17(3)(d)(i) CPR; Article 6(2) ESF+

⁵³ Not relevant for CF

⁵⁴ Not relevant for CF

⁵⁵ Except for a specific objective set out in Article 4(1)(c)(xi) of the ESF+ Regulation.

Intervențiile prevăzute în cadrul acestui obiectiv specific au în vedere creșterea participării la educație a populației de vârstă școlară de la învățământul antepreșcolar până la cel terțiar, prin creșterea calității condițiilor de învățare și a relevanței conținutului educațional pentru piața muncii.

Vor fi realizate următoarele tipuri de apeluri pe categorii de unități de învățământ pentru:

- învățământul antepreșcolar și preșcolar,
- învățământul primar, gimnazial și liceal cu excepția învățământului profesional și tehnic,
- învățământul profesional și tehnic,
- învățământul terțiar.

Acțiunea 5.1 Creșterea gradului de participare la nivelul educației timpurii și învățământului obligatoriu-cu excepția ÎPT (învățământ antepreșcolar, preșcolar, primar, gimnazial, inclusiv, , înv. Liceal, învățământul special)

Tipuri de operațiuni:

- Asigurarea accesului la serviciile de educație în unitățile școlare din Regiunea Centru prin: Îmbunătățirea accesului la servicii de educație în zonele insuficient deservite și în unitățile de învățământ supraaglomerate, o mai bună utilizare a spațiilor, flexibilizarea spațiilor, Creșterea capacității de școlarizare în învățământul antepreșcolar (creșe și grădinițe); Îmbunătățirea condițiilor de cazare și posibilităților de transport pentru elevi și studenți;
- Creșterea calității, condițiilor de siguranță și funcționare în unitățile școlare din Regiune prin respectarea unor standarde minime pentru infrastructură și alinierea modului de proiectare a facilităților la principiile de învățare; adecvarea utilităților școlare, în care se includ sistemele de încălzire și de ventilație, canalizarea, colectarea deșeurilor și condițiile sanitare. Infrastructura de educație trebuie să fie solidă din punct de vedere structural pentru a putea asigura un mediu de învățare sigur și protejat pentru elevi.
- Îmbunătățirea calității și relevanței mediilor de învățare prin Asigurarea și dezvoltarea unor medii de învățare de calitate care să sprijine procesul de învățare și stimularea dezvoltării competențelor solicitate pe piața forței de muncă sau a celor fundamentale pentru succesul în viață și în societate: asigurarea spațiilor necesare și dotărilor pentru biblioteci școlare, laboratoare etc.

Acțiunea 5.2 Creșterea gradului de participare la învățământul profesional și tehnic

Tipuri de operațiuni:

Intervențiile din cadrul acestei axe vizează creșterea gradului de participare la ÎPT prin asigurarea condițiilor și cadrului necesar dobândirii competențelor și calificărilor în acord cu cerințele pieței muncii.

- Intervenții în infrastructura unităților școlare din ÎPT, inclusiv în sistem dual, care vizează creșterea standardelor sau conformarea cu standardele de funcționare în vigoare, adaptarea infrastructurii pentru accesul elevilor cu deficiențe/ nevoi speciale, investițiile vor viza dotarea și atelierelor școlare, laboratoarelor, bibliotecilor, sălilor și terenurilor de sport etc

Sustinerea parteneriatelor între unitățile de învățământ și companii/ organizații care reprezintă angajatorii pentru a dezvolta noi programe de formare în acord cu cerințele acestora și pentru adaptarea condițiilor și conținutului de învățare la nevoile actuale și evoluția tehnologică.

Un element important de care se va ține cont este asigurarea accesului elevilor din localitățile de reședință către infrastructura școlară prin amenajarea sau extinderea locurilor de cazare din internatele școlare și/ sau asigurarea mijloacelor de transport pentru a facilita accesul tuturor categoriilor de elevi la serviciile de educație și formare.

Creșterea numărului de unități școlare din ÎPT care corespund din punct de vedere al standardelor de funcționare și asigură un mediu de învățare atractiv și relevant pentru elevi va contribui la: scăderea abandonului școlar și creșterea gradului de cuprindere în învățământ a populației din grupa de vârstă 15-18.

Acțiunea 5.3 Creșterea relevanței învățământului terțiar

Tipuri de operațiuni:

Intervențiile vizate în această prioritate vor duce la consolidarea poziției universităților din Regiune ca furnizori de cunoaștere și competențe în sprijinul economiei regionale.

- intervenții asupra infrastructurii educaționale din învățământul terțiar pentru aducerea bazei materiale și a dotărilor la standarde comparabile cu universitățile din Europa, în acord cu nevoile de specializare inteligentă și competențele cerute pe piața regională.
- crearea condițiilor pentru atragerea de noi studenți (din mediul rural sau din alte localități sau județe), prin asigurarea condițiilor de cazare și alte facilități care sunt complementare actului educațional (săli de sport, terenuri de sport), precum și prin accesibilizarea infrastructurii pentru persoanele cu dizabilități.

Investițiile propuse trebuie să asigure creșterea accesului la învățământul universitar, precum și a calității și relevanței specializărilor pentru piața muncii.

Investiția în infrastructura din învățământul superior va spori capacitatea universităților de a anticipa și a răspunde cerințelor pieței privind standardele și calitatea academică, de a dezvolta noi programe, beneficiind de tehnologie modernă și echipamente pentru a oferi studenților competențe cros-disciplinare. Investițiile se vor face cu prioritate în domenii cu potențial de creștere care contribuie la creșterea angajabilității absolvenților învățământului superior în sectoare competitive și în domeniile de specializare inteligentă.

Contribuția intervențiilor la realizarea obiectivului specific

Măsurile prevăzute în cadrul acestei priorități vor duce la

- creșterea accesului la educație al populației de vârstă școlară și reducerea abandonului școlar, ca urmare a îmbunătățirii condițiilor de siguranță și confort pentru elevi;
- reducerea diferențelor și decalajelor dintre unitățile școlare în termeni de calitate a mediului de învățare prin asigurarea de spații de învățare adecvate și a dotărilor corespunzătoare formării competențelor de bază, tehnice și a celor socio-emoționale;
- creșterea capacității de adaptare și răspuns a unităților școlare la cerințele pieței muncii și creșterea relevanței conținutului educațional prin dezvoltarea de calificări, specializări și competențe în acord cu tendințele;
- consolidarea poziției universităților din Regiune în ecosistemul regional de inovare.

Contribuția la strategia regională

Măsurile prevăzute în cadrul acestei priorități vor contribui în mod direct la realizarea obiectivelor **PDR Centru 2021/2027**, Direcția Strategică 3 – Prioritatea 3.1. Îmbunătățirea calității, eficacității și relevanței ofertei educaționale regionale, a serviciilor și accesului la educație la toate nivelurile precum și la: Strategia privind reducerea părăsirii timpurii a școlii, Strategia Națională Pentru Învățământ Terțiar 2015–2020, Planul Regional de Acțiune pentru Învățământ Profesional și Tehnic.

The main target groups - Article 17(3)(d)(iii):

Text field [1 000]

Grupul țintă vizat, în principal, este reprezentat de copiii, elevii și studenții care beneficiază de infrastructura de învățământ și formare profesională asupra căreia se va interveni din: creșe, grădinițe, unități de învățământ primar și gimnazial, licee, inclusiv școli speciale, școli profesionale și licee tehnologice, universități etc

Specific territories targeted, including the planned use of territorial tools – Article 17(3)(d)(iv)

Text field [2 000]

Teritoriul vizat de aceste intervenții este Regiunea Centru, România, **cu zona urbană și rurală** aferentă unităților administrativ teritoriale componente.

The interregional and transnational actions – Article – 17(3)(d)(v)

Text field [2 000]

The planned use of financial instruments – Article – 17(3)(d)(vi)

Text field [1 000]

2.A.3.2 Indicators

Reference: Article 17(3)(d)(ii) CPR

Table 2: Output indicators								
Priority	Specific objective (Investment for Jobs and Growth goal or EMFF)	Fund	Category of region	ID [5]	Indicator [255]	Measurement unit	Milestone (2024)	Target (2029)
5.1	4.ii îmbunătățirea accesului la servicii de calitate și favorabile incluziunii în educație, formare și învățarea pe tot parcursul vieții prin dezvoltarea infrastructurii	FEDR	Mai puțin dezvoltate	RCO 66	Capacitatea claselor din cadrul infrastructurilor pentru îngrijirea copiilor care beneficiază de sprijin (noi sau modernizate)			
				RCO 67	Capacitatea claselor din cadrul infrastructurilor din domeniul învățământului care beneficiază de sprijin (noi sau modernizate)			
5.2	4.ii îmbunătățirea accesului la servicii de calitate și favorabile incluziunii în educație, formare și învățarea pe tot parcursul vieții prin dezvoltarea infrastructurii	FEDR	Mai puțin dezvoltate	RCO 66	Capacitatea claselor din cadrul infrastructurilor pentru îngrijirea copiilor care beneficiază de sprijin (noi sau modernizate)			
				RCO 67	Capacitatea claselor din cadrul infrastructurilor din domeniul învățământului care beneficiază de sprijin (noi sau modernizate)			
5.3	4.ii îmbunătățirea accesului la servicii de calitate și favorabile incluziunii în	FEDR	Mai puțin dezvoltate	RCO 66	Capacitatea claselor din cadrul infrastructurilor pentru îngrijirea copiilor care beneficiază de			

	educație, formare și învățarea pe tot parcursul vieții prin dezvoltarea infrastructurii				sprijin (noi sau modernizate)				
				RCO 67	Capacitatea claselor din cadrul infrastructurilor din domeniul învățământului care beneficiază de sprijin (noi sau modernizate)				

Table 3: Result indicators											
Priority 5	Specific objective (Investment for Jobs and Growth goal or EMFF)	Fund	Category of region	ID [5]	Indicator [255]	Measurement unit	Baseline or reference value	Reference year	Target (2029)	Source of data [200]	Comments [200]
5.1	Îmbunătățirea accesului la servicii de calitate și favorabile incluziunii în educație, formare și învățarea pe tot parcursul vieții prin dezvoltarea infrastructurii	FE DR	Mai puțin dezvoltate	RCR 70	Numărul anual al copiilor care utilizează infrastructurile pentru îngrijirea copiilor ce beneficiază de sprijin						
				RCR 71	Numărul anual al elevilor care utilizează infrastructurile din domeniul învățământului ce beneficiază de sprijin						
5.2	Îmbunătățirea accesului la		Mai puțin dezvoltate	RCR 71	Numărul anual al elevilor care						

	servicii de calitate și favorabile incluziunii în educație, formare și învățarea pe tot parcursul vieții prin dezvoltarea infrastructurii				utilizează infrastructurile din domeniul învățământului ce beneficiază de sprijin						
5.3		FE DR	Mai puțin dezvoltate	RC R 71	Numărul anual al elevilor care utilizează infrastructurile din domeniul învățământului ce beneficiază de sprijin						

[Point 2.1.1.3 in the Commission proposal has been moved up following changes in Article 17(3)(c) CPR and it is now point 2.1.1.bis]

Prioritatea 6 - O regiune atractivă

2.A.2 Indicative breakdown of the programmed resources (EU) by type of intervention (not applicable to the EMFF) [This was point 2.1.1.3 in the Commission proposal and has been moved up following changes in Article 17(3)(c) CPR]

Reference: Article 17(3)(c) CPR

Table 4: Dimension 1 – intervention field				
Priority No	Fund	Category of region⁵⁶	Code	Amount (EUR)
6.1	FEDR	Mai puțin dezvoltate	128, 129, 130	
6.2	FEDR	Mai puțin dezvoltate	131, 131bis, 132, 133	

⁵⁶ Not relevant for CF

Table 5: Dimension 2 – form of support				
Priority No	Fund	Category of region⁵⁷	Code	Amount (EUR)
6.0	FEDR	Mai puțin dezvoltate	01	

Table 6: Dimension 3 – territorial delivery mechanism and territorial focus				
Priority No	Fund	Category of region⁵⁸	Code	Amount (EUR)
6.1	FEDR	Mai puțin dezvoltate	32, 33, 37	
6.2	FEDR	Mai puțin dezvoltate	32, 33	

Table 7: Dimension 6 – ESF+ secondary themes				
Priority No	Fund	Category of region	Code	Amount (EUR)

2.A.3 Specific objective⁵⁹ (Investment for Jobs and Growth goal) repeated for each selected specific objective for priorities other than technical assistance

2.A.3.1 Interventions of the Funds

Reference: Article 17(3)(d)(i),(iii),(iv),(v),(vi);

The related types of actions – Article 17(3)(d)(i) CPR; Article 6(2) ESF+

Ațiunea 6.1. - Dezvoltarea patrimoniului cultural, natural și a infrastructurilor de turism din zonele cu potențial turistic ridicat

Fără a se limita la acestea, acțiunile sprijinite pentru dezvoltarea patrimoniului cultural, natural și a infrastructurilor de turism se referă la:

- Conservarea, protecția și valorificarea durabilă a patrimoniului cultural;
- Îmbunătățirea infrastructurii de turism, în special în zone care dispun de un potențial turistic valoros;
- Dezvoltarea turismului balnear și de agrement;

⁵⁷ Not relevant for CF

⁵⁸ Not relevant for CF

⁵⁹ Except for a specific objective set out in Article 4(1)(c)(xi) of the ESF+ Regulation.

- Modernizare/ extindere/ dotare tabere școlare / centre multidisciplinare de tineret;
- Promovarea unor nise turistice inovative;
- Îmbunătățirea accesului către resursele și obiectivele turistice (ca activitate complementară celorlalte);
- Dezvoltarea infrastructurilor integrate cu rol în administrare, protejare, informare și exploatare turistică sustenabilă;
- Investiții în infrastructura din domeniul cultural.

În vederea prioritizării proiectelor regionale de protejare, conservare, restaurare și promovare a obiectivelor de patrimoniu de la nivelul Regiunii Centru, se pornește de la premisa că, deși toate obiectivele de patrimoniu au valoare intrinsecă, valoarea de patrimoniu nu se suprapune totdeauna cu potențialul turistic. De aceea, vor fi considerate prioritare acele obiective de patrimoniu UNESCO și de importanță națională (categoria A) care sunt sau pot deveni atractive din punct de vedere turistic și care pot fi parte a unor trasee tematice, indiferent dacă acestea sunt localizate în mediul urban sau rural.

Beneficiarii de sprijin în cadrul acestei axe vor realiza în mod obligatoriu planuri de conservare/ mentenanță a obiectivelor de patrimoniu. Totuși, faptul că un obiectiv de patrimoniu valoros este corect restaurat și întreținut nu este suficient dacă publicul nu este angajat deplin în explorarea și înțelegerea acestuia. De aceea, vor beneficia de sprijin activitățile care au ca finalitate dezvoltarea planurilor de interpretare pentru public, cu respectarea adevărului istoric.

Tot în acest scop, se va finanța digitalizarea obiectivelor de patrimoniu și utilizarea mijloacelor tehnologice de ultimă oră pentru promovarea patrimoniului, care pot asigura atât atragerea unui număr mai mare de turiști, cât și conservarea laturii imateriale a patrimoniului național.

În materie de investiții în turism, această prioritate de investiții va sprijini dezvoltarea turismului balnear și balneoclimateric în stațiuni, dar și dezvoltarea turismului balnear în alte localități cu resurse balneare importante, chiar dacă acestea nu dețin în prezent statutul de stațiune balneară sau balneoclimatică conform H.G. 1016/2011.

Dezvoltarea infrastructurii pentru turismul balnear va presupune investiții în rețele de captare și transport, modernizare și creare baze de tratament, parcuri balneare, crearea și extinderea infrastructurii de agrement, inclusiv a utilităților aferente, amenajarea obiectivelor turistice naturale de utilitate publică, precum și crearea/modernizarea infrastructurilor conexe de utilitate publică, dezvoltarea de infrastructuri publice la scară mică pentru valorificarea atracțiilor turistice, activități de marketing și promovare turistică ale obiectivului finanțat, îmbunătățirea accesului către resursele turistice (ca activitate complementară celorlalte).

Portofoliul de proiecte al Regiunii Centru relevă existența unor nevoi reale de dezvoltare a turismului montan, fiind vizate investiții ca înființare/ modernizare/ extindere centre de vizitare pentru situri Natural 2000 sau creare/modernizare/ extindere/ dotare de baze și adăposturi Salvamont.

Posibile proiecte fanion la nivelul Regiunii sunt proiectele care vizează dezvoltarea unei rețele de piste de biciclete care să lege mai multe județe. Infrastructura creată astfel oferă condiții optime de practicare a cicloturismului și facilitează introducerea în circuitul turistic a mai multor obiective turistice culturale și naturale aflate pe traseul vizat de piste. Este vorba despre proiecte complexe, care vor putea fi elaborate în complementaritate cu axele adresate IMM-uri și digitalizării, prin dezvoltarea de aplicații de tipul ghid turistic virtual pe traseul pistelor sau dezvoltarea infrastructurii de cazare adaptată acestei forme de turism. Intervențiile pot viza reabilitarea și extinderea pistelor existente, precum și crearea unor noi piste de biciclete.

Ca și principiu de ierarhizare a investițiilor în domeniul turismului, vor avea prioritate investițiile în obiectivele turistice care pot genera creștere economică, printr-o creștere importantă a numărului de turiști.

Totodată, infrastructura centrelor de agrement pentru tineret necesită investiții pentru creșterea calității serviciilor de cazare și masă oferite copiilor și tinerilor, beneficiari ai taberelor școlare, dar și pentru creșterea calității serviciilor oferite prin diversificarea paletei de activități educaționale și recreative pe care le oferă copiilor și tinerilor.

În acest scop, este necesară finanțarea de lucrări de extindere/ modernizare/ reabilitare/ dotare a infrastructurii centrelor de agrement pentru tineret: a spațiilor de cazare din aceste centre, amenajarea, modernizarea și dotarea de spații adecvate pregătirii și servicii mesei, precum și a infrastructurii pentru activități educaționale și de recreere (terenuri de sport, alte spații pentru activități sportive, săli de conferință/ evenimente etc).

Totodată, prin intermediul acestui obiectiv specific se dorește finanțarea infrastructurii culturale. Pe lângă reabilitarea/ modernizarea/ dotarea spațiilor actuale cu destinație culturală, va fi nevoie în unele centre urbane mari și mijlocii din regiunea noastră de crearea și dotarea de noi spații/ clădiri multifuncționale care să servească nevoile de dezvoltare a sectorului cultural.

Ațiunea 6.2. - Dezvoltarea mediului urban prin implementarea de investiții rezultate din Strategiile Integrate de Dezvoltare Urbană

Fără a se limita la acestea, operațiunile sprijinite sunt:

- Sprijinirea dezvoltării și implementării Strategiilor integrate de dezvoltare urbană;
- Investiții în infrastructuri necesare care nu sunt incluse în alte priorități;

- Dezvoltarea capacităților autorităților urbane în dezvoltarea și implementarea de strategii integrate

În cadrul acestei Priorități se propune a se avea în vedere dezvoltarea cadrului dezvoltării urbane, inclusiv finanțarea elaborării/actualizării documentelor strategice, în principal SIDU și PMUD. În acest sens se va dezvolta un Document Cadru care va include linii directoare atât pentru municipii reședință de județ, cât și pentru celelalte orașe și municipii.

Prin intermediul acestei priorități se dorește finanțarea de proiecte prioritare ce rezultă din SIDU și care nu pot fi finanțate pe celelalte Axe prioritare, dar care sunt necesare pentru implementarea SIDU la nivel local.

The main target groups - Article 17(3)(d)(iii):

Text field [1 000]

Locuitorii zonelor respective, autoritățile locale, Turiștii, elevii și tinerii care utilizează centrele de agrement pentru tineret, consumatorii de cultură

Locuitorii zonelor urbane modernizate

Autoritățile locale și partenerii socio-economici

Specific territories targeted, including the planned use of territorial tools – Article 17(3)(d)(iv)

Text field [2 000]

6.1 - Regiunea Centru în funcție de zonele prioritare identificate

6.2 – Municipiile și orașele

The interregional and transnational actions – Article – 17(3)(d)(v)

Text field [2 000]

The planned use of financial instruments – Article – 17(3)(d)(vi)

Text field [1 000]

2.A.3.2 Indicators

Reference: Article 17(3)(d)(ii) CPR

Table 2: Output indicators								
Prior ity	Specific objective (Investment for Jobs and Growth goal or EMFF)	Fund	Category of region	ID [5]	Indicator [255]	Measu rement unit	Milesto ne (2024)	Target (2029)
6.1.	<i>e (ii) Promovarea dezvoltării integrate în domeniul social, economic și al mediului la nivel local, a patrimoniului cultural și a securității</i>	FED R	Mai puțin dezvoltata	<i>RCO 77</i>	<i>Număr de obiective culturale și turistice finanțate</i>	<i>Nr.</i>		
6.2.	<i>SO e (i) Promovarea dezvoltării</i>	FED R	Mai puțin dezvoltata	<i>RCO</i>	<i>Population covered by projects in the framework of strategies for</i>	<i>Nr.</i>		

	<i>integrate în domeniul social, economic și al mediului, a patrimoniului cultural și a securității în zonele urbane</i>			74	integrated territorial development					
				RCO 75	Strategies for integrated territorial development supported	Nr.				
				RCO (new)	Open space created or rehabilitated in urban areas	mp.				

Table 3: Result indicators											
Pri orit y	Specific objective (Investment for Jobs and Growth goal or EMFF)	Fund	Categor y of region	ID [5]	Indicator [255]	Meas urem ent unit	Basel ine or refer ence value	R ef er ence ye ar	Tar get (20 29)	Source of data [200]	Comm ents [200]
6.1.	<i>e (ii) Promovarea dezvoltării integrate în domeniul social, economic și al mediului la nivel local, a patrimoniului cultural și a securității</i>	FED R	Mai puțin dezvoltată	RCR 77	<i>Vizitatori ai obiectivelor culturale și turistice finanțate</i>	Nr.					
6.2.	<i>SO e (i) Promovarea dezvoltării integrate în domeniul social, economic și al mediului, a patrimoniului cultural și a securității în zonele urbane</i>	FED R	Mai puțin dezvoltată	RCR 77	<i>Vizitatori ai obiectivelor culturale și turistice finanțate</i>	Nr.					

[Point 2.1.1.3 in the Commission proposal has been moved up following changes in Article 17(3)(c) CPR and it is now point 2.1.1.bis]

2.B.2 Priority for technical assistance pursuant to Article 32 – repeated for each TA priority

Reference: Article 17(3)(e)

2.B.2.1 Description of technical assistance under financing not linked to costs – Article 32

Text field [3 000]

2.B.2.2. Indicative breakdown of the programmed resources (EU) by type of intervention

Reference: Article 17(3)(e)

Table 8: Dimension 1 – intervention field				
Priority No	Fund	Category of region	Code	Amount (EUR)
<u>7</u>	<u>FEDR</u>	<u>Mai puțin dezvoltate</u>	<u>140, 141, 142, 143</u>	

3. Financial plan

Reference: Article 17(3)(f)(i)-(iii); Article 106(1)-(3), Article 10; Article 21; CPR

3.A Transfers and contributions⁶⁰

Reference: Article 10; Article 21; CPR

☐ Programme amendment related to Article 10, CPR (contribution to Invest EU)
☐ Programme amendment related to Article 21, CPR (transfers to instruments under direct or indirect management or between shared management funds)

⁶⁰ Applicable only to programme amendments in line with Article 10 and 21, CPR.

Table 15: Contributions to InvestEU*

	Category of regions	Window 1 (a)	Window 2 (b)	Window 3 (c)	Window 4 (d)	Window 5 (e)	Amount (f)=(a)+(b)+(c)+(d)+(e)
ERDF	More developed						
	Less developed						
	Transition						
	Outermost and northern sparsely populated						
ESF+	More developed						
	Less developed						
	Transition						
	Outermost and northern sparsely populated						
JTF*	More developed						
	Less developed						
	Transition						
CF							
EMFF							
Total							

* Initial JTF allocation (without complementary resources transferred) within the limits set in Article 21.

Table 16: Transfers to instruments under direct or indirect management*

Fund	Category of regions	Instrument 1 (a)	Instrument 2 (b)	Instrument 3 (c)	Instrument 4 (d)	Instrument 5 (e)	Transfer amount (f)=(a)+(b)+(c)+(d)+(e)
ERDF	More developed						
	Transition						
	Less developed						
	Outermost and northern sparsely populated						
ESF+	More developed						
	Transition						
	Less developed						

	Outermost and northern sparsely populated						
CF							
EMFF							
Total							

* Cumulative amounts for all transfers during programming period.

Table 17: Transfers between shared management funds*

Receiving fund / instrument Transferring fund /instrument		ERDF				ESF+				CF	EMFF	AMIF	ISF	BMVI	Total
		More developed	Transition	Less developed	Outermost and northern sparsely populated	More developed	Transition	Less developed	Outermost and northern sparsely populated						
ERDF	More developed														
	Transition														
	Less developed														
	Outermost and northern sparsely populated														
ESF+	More developed														
	Transition														
	Less developed														
	Outermost and northern sparsely populated														
CF															
EMFF															
Total															

* Cumulative amounts for all transfers during programming period.

Table 18: Initial JTF allocation to the programme¹

Reference: Article 21 a

	Initial JTF allocation to the programme* per category of region		
	More developed	Transition	Less developed
Initial JTF allocation in the programme*			

* Programme with the JTF allocation.

¹ When JTF is the ‘fund concerned’ (basic data on the programme, p.1 of programme template).”

(5) Under point 3.A, a new ticking box is inserted, after Table 18:

“Obligatory transfer of ERDF and ESF+ resources as complementary support to the Just Transition Fund²

Transfer to JTF	☐ concerns internal transfers within the programme with JTF allocation (Table 18A)
	☐ concerns transfers from other programmes to the programme with JTF allocation (Table 18B)
	☐ N/A (ie no support from JTF to the programme)

² In case a programme supported by the JTF receives complementary support (cf Article 21a) within the programme and from other programmes both Tables 18A and 18B need to be filled in.”

Table 18A: Transfer of ERDF and ESF+ resources to the Just Transition Fund (JTF) within the programme

		JTF allocation in the programme* per category of region		
		More developed	Transition	Less developed
Transfer within the programme* (complementary support) per category of region				
ERDF	More developed			
	Transition			
	Less developed			
	Outermost and northern sparsely populated			
ESF+	More developed			
	Transition			
	Less developed			
	Outermost and northern sparsely populated			
Total	More developed			
	Transition			
	Less developed			
	Outermost and northern sparsely populated			

* Programme with the JTF allocation.”

Table 18B: Transfer of ERDF and ESF+ resources from other programme(s) to the Just Transition Fund (JTF) in this programme

		Complementary support to the JTF in this programme (CCI number)* per category of region		
		More developed	Transition	Less developed
Transfer(s) from other programme(s)** per category of region				
Programme 1 (CCI number)				
ERDF	More developed			
	Transition			
	Less developed			
	Outermost and northern sparsely populated			
ESF+	More developed			
	Transition			
	Less developed			
	Outermost and northern sparsely populated			
Programme 2 (CCI number)				
Programme 3 (CCI number)				
Total ERDF	More developed			

	Transition			
	Less developed			
	Outermost and northern sparsely populated			
Total ESF+	More developed			
	Transition			
	Less developed			
	Outermost			
Total				

* programme with JTF allocation, which receives complementary support from the ERDF and ESF+.

** programme providing the complementary support from the ERDF and ESF+ (source)."

3.1 Financial appropriations by year

Reference: Article 17(3)(f)(i)

Fund	Category of region	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	Total
ERDF	More developed								
	Transition								
	Less developed								

	Outermost and northern sparsely populated								
Total									
ESF+	More developed								
	Transition								
	Less developed								
	Outermost and northern sparsely populated								
Total									
Cohesion Fund	N/A								
EMFF	N/A								
Total									

3.2. Total financial appropriations by fund and national co-financing *

Reference: Article 17(3)(f)(ii), Article 17(6)

For the Investments for Jobs and Growth goal:

Table 11: Total financial appropriations by fund and national co-financing										
Policy/JTF objective or TA	Priority	Basis for calculation EU support (total or public)	Fund	Category of region**	EU contribution (a)	National contribution (b)=(c)+(d)	Indicative breakdown of national contribution		Total (e)=(a)+(b)***	Co-financing rate (f)=(a)/(e)***
							public (c)	private (d)		
	Priority 1	P/T	ERDF	Less developed						
				More developed						
				Transition						
				Special allocation for outermost and northern sparsely populated regions						
	Priority 2		ESF+	Less developed						
				More developed						
				Transition						
				Outermost and northern sparsely populated regions						
	Priority 3		JTF****	Less developed						
				More developed						
				Transition						
	Priority 4		CF							
TA	TA Art. 29 CPR		ERDF or ESF+ or CF or JTF							
	TA Art. 30 CPR		ERDF or ESF+ or CF or JTF							
Total ERDF				More developed						
				Transition						
				Less developed						
				Special allocation for outermost and northern sparsely populated regions						
Total ESF+				More developed						
				Transition						
				Less developed						

			Outermost and northern sparsely populated regions						
Total JTF			More developed						
			Transition						
			Less developed						
Total CF		N/A							
Grand total									

* Prior to the mid-term review in 2025 for the ERDF, the ESF+, the CF and the JTF, financial appropriations for the years 2021 to 2025 only.

**For ERDF: less developed, transition, more developed, and, where applicable special allocation for outermost and northern sparsely populated regions. For ESF+: less developed, transition, more developed and, where applicable, additional allocation for outermost and northern sparsely populated regions. For CF: not applicable. For technical assistance, application of categories of region depends on selection of a fund.

*** Where relevant for all categories of region.

**** Indicate the total JTF resources as a result of Table 18 (i.e. a JTF allocation and the complementary support transferred from the ERDF and the ESF+).”

4. Enabling conditions

Reference: Article 17(3)(h)CPR

Table 12: Enabling conditions							
Enabling conditions	Fund	Selected specific objective (N/A to the EMFF)	Fulfilment of enabling condition	Criteria	Fulfilment of criteria	Reference to relevant documents	Justification
Buna guvernanta a strategiei nationale sau regionale de specializare inteligenta	FED R	(i) Dezvoltarea capacitatilor de cercetare si inovare si adoptarea tehnologiilor avansate (ii) Fructificarea avantajelor digitalizarii, in beneficiul cetatenilor, al companiilor si al guvernelor (iii) Impulsionarea cresterii si competitivitatii IMM-urilor (iv) Dezvoltarea competentelor pentru specializare inteligenta, tranzitie industrială si antreprenariat		<i>Strategia (strategiile) de specializare inteligenta trebuie sa fie sprijinita (sprijinite) de:</i> C1. O analiza la zi a factorilor care impiedica diseminarea inovarii, inclusiv digitalizarea C2. Existenta unei institutii sau a unui organism national/regional competent responsabil cu managementul strategiei de specializare inteligenta C3. Instrumente de monitorizare si evaluare pentru a măsura performantele in directia atingerii obiectivelor strategiei C4. Functiunea eficace a procesului de descoperire antreprenorială C5. Actiuni necesare pentru imbunatatarea sistemelor de cercetare si inovare nationale sau regionale, daca este relevant C6. Actiuni pentru managementul tranzitiei industriale, daca este relevant C7. Măsuri in sprijinul	Y/N	[500]	[1 000]

				colaborării internaționale			
					Y/N		
Un cadru de politică strategic pentru sprijinirea renovărilor destinate să îmbunătățească eficiența energetică a clădirilor rezidențiale și nerezidențiale		b (i) Promovarea eficienței energetice și reducerea emisiilor de gaze cu efect de seră		<p>C1. Este adoptată o strategie națională de renovare pe termen lung pentru sprijinirea renovării parcului național de clădiri rezidențiale și nerezidențiale, în conformitate cu cerințele Directivei 2010/31/UE privind performanța energetică a clădirilor, care:</p> <ul style="list-style-type: none"> a. implică obiective de etapă orientative pentru 2030 și 2040, și ținte pentru 2050 b. oferă o descriere orientativă a resurselor bugetare necesare pentru a sprijini implementarea strategiei c. definește mecanisme eficiente pentru promovarea investițiilor în renovarea clădirilor <p>C2. Măsuri de îmbunătățire a eficienței energetice pentru a</p>			

				realiza economiile de energie necesare			
Planificarea globală a transporturilor la nivelul corespunzător		<p>c (iii) Dezvoltarea unei mobilități naționale, regionale și locale durabile, reziliente în fața schimbărilor</p> <p>climatice, inteligente și intermodale, inclusiv îmbunătățirea accesului la TEN-T și a mobilității transfrontaliere</p>		<p>Se efectuează o cartografiere multinodală a infrastructurilor existente și a celor planificate până în 2030, care:</p> <p>C1.conține o justificare economică a investițiilor planificate, susținută de o analiză solidă a cererii și de o modelare a traficului, care ar trebui să ia în considerare impactul preconizat al liberalizării sectorului feroviar</p> <p>C2.reflectă planurile privind calitatea aerului, ținând seama în special de planurile naționale de decarbonizare</p> <p>C3.include investițiile în coridoarele rețelei centrale TEN-T, astfel cum sunt definite în Regulamentul (UE) nr. 1316/2013, în conformitate cu respectivele planuri de lucru ale rețelei TEN-T</p> <p>C4.în ceea ce privește investițiile din afara rețelei centrale TEN-T, garantează complementaritate a prin asigurarea unei conectivități suficiente la rețeaua centrală TEN-T și la nodurile acesteia pentru regiunile și comunitățile locale</p> <p>C5. unde este cazul, raportează implementarea</p>			

				<p>ERTMS conform cu Regulamentul de implementare al Comisiei EU 2017/6 din 5 ianuarie 2017 referitor la planul de implementare ERTMS.</p> <p>C6.promovează multimodalitatea, identificând nevoile de terminale multimodale sau de transbordare din cadrul transportului de pasageri sau marfă, precum și nevoile de moduri active de transport</p> <p>C7.include măsuri vizând promovarea combustibililor alternativi, în conformitate cu cadrele naționale de politici C8.</p> <p>Include un rezumat al evaluării riscurilor de siguranță rutieră, în conformitate cu strategiile naționale de siguranță rutieră existente, împreună cu o cartografiere a drumurilor și secțiunilor afectate și furnizarea cu prioritate a investițiilor corespunzătoare relevante</p> <p>C9. furnizează informații privind resursele bugetare și de finanțare corespunzătoare investițiilor planificate și necesare pentru acoperirea costurilor de exploatare și de întreținere a infrastructurilor existente și a celor planificate</p>			
--	--	--	--	---	--	--	--

<p>Un cadru de politică strategic pentru sistemul de educație și formare, la toate nivelurile</p>	<p>d (ii) îmbunătățirea accesului la servicii de calitate și favorabile incluziunii în educație, formare și învățarea pe tot parcursul vieții prin dezvoltarea infrastructurii ;</p>	<p>Existența unui cadru de politică strategic la nivel național și/ sau regional pentru sistemul de educație și formare, care cuprinde: C1.sisteme de anticipare și previziuni privind competențele, bazate pe date concrete, precum și mecanisme și servicii de monitorizare C2.măsuri care să garanteze un acces egal, participarea și absolvirea unor programe de educație și formare de calitate, relevante și incluzive și dobândirea de competențe-cheie la toate nivelurile, inclusiv în învățământul superior C3.un mecanism de coordonare la toate nivelurile sistemului de educație și formare, inclusiv la nivelul învățământului terțiar, și o atribuire clară a responsabilităților între autoritățile naționale relevante și/sau organismele regionale C4.modalități de monitorizare, evaluare și revizuire a cadrului de politică strategic C5.măsuri care să vizeze adulții cu calificări și competențe reduse și persoanele provenind din medii socioeconomice dezavantajate, și</p>			
---	--	--	--	--	--

				<p>parcursuri de perfecționare profesională C6. Măsuri de sprijinire a cadrelor didactice, a formatorilor și a personalului universitar în ceea ce privește metode de învățare adecvate, evaluarea și validarea competențelor-cheie măsuri destinate a promova mobilitatea cursanților și a personalului și colaborarea transnațională a formatorilor și a personalului didactic, inclusiv prin recunoașterea rezultatelor studiilor și a calificărilor.</p>			
--	--	--	--	---	--	--	--

5. Programme authorities

Reference: Article 17(3)(j); Article 65, Article 78 CPR

Table 13: Programme authorities			
Programme authorities	Name of the institution [500]	Contact name [200]	E-mail [200]
Managing authority	ADR Centru		
Audit authority	Autoritatea de Audit		
Body which receives payments from the Commission			
Where applicable, body or, bodies which receive payments from the Commission in case of technical assistance pursuant to Article 30(5)			
Accounting function in case this function is entrusted to a body other than the managing authority	Autoritatea de Certificare si Plata din cadrul Ministerului Finantelor Publice		

Reference: 4th subparagraph of Article 17(3)

The repartition of the reimbursed amounts for technical assistance pursuant to Article 30(5) if more bodies are identified to receive reimbursements

The portion of the percentages set out in Article 30(5)(b) that would be reimbursed to the bodies which receive payments from the Commission in case of technical assistance pursuant to Article 30(5) (in percentage points)	
Body 1	p.p.
Body 2	p.p.

6. Partnership

Reference: Article 17(3)(g)

Text field [10 000]

7. Communication and visibility

Reference: Article 17(3)(i) CPR, Article 42(2) CPR

Text field [4 500]

8. Use of unit costs, lump sums, flat rates and financing not linked to costs

Reference: Articles 88 and 89 CPR

Table 14: Use of Union contribution based on unit costs, lump sums, flat rates and on financing not linked to costs

Indication of use of Articles 88 and 89 CPR*	Priority No	Fund	Specific objective (Jobs and growth goal) or area of support (EMFF)
Use of reimbursement of eligible expenditure based on unit costs, lump sums and flat rates under priority according to Article 88 CPR	Priority 1	ERDF	SO 1
			SO 2
	Priority 2	ESF+	SO 3
			SO 4
	Priority 3	CF	SO 5
			SO 6
	Priority 4	JTF	SO JTF
	Use of financing not linked to costs according to Article 89 CPR	Priority 1	ERDF
SO 8			
Priority 2		ESF+	SO 9
			SO 10
Priority 3		CF	SO 11
			SO 12
Priority 4		JTF	SO JTF

Appendix 1: Union contribution based on unit costs, lump sums and flat rates

Template for submitting data for the consideration of the Commission

(Article 88)

Date of submitting the proposal	
Current version	

A. Summary of the main elements

Priority	Fund	Specific objective	Category of region	Estimated proportion of the total financial allocation within the priority to which the SCO will be applied in % (estimate)	Type(s) of operation		Corresponding indicator name(s)		Unit of measurement for the indicator	Type of SCO (standard scale of unit costs, lump sums or flat rates)	Corresponding standard scales of unit costs, lump sums or flat rates
					Code	Description	Code	Description			

B. Details by type of operation (to be completed for every type of operation)

Did the managing authority receive support from an external company to set out the simplified costs below?

If so, please specify which external company: Yes/No – Name of external company

Types of operation:

1.1. Description of the operation type	
1.2 specific objective	
1.3 Indicator name ⁶¹	
1.4 Unit of measurement for indicator	
1.5 Standard scale of unit cost, lump sum or flat rate	
1.6 Amount	
1.7 Categories of costs covered by unit cost, lump sum or flat rate	
1.8 Do these categories of costs cover all eligible expenditure for the operation? (Y/N)	
1.9 Adjustment(s) method	
1.10 Verification of the achievement of the unit of measurement - what document(s) will be used to verify the achievement of the unit of measurement? - describe what will be checked during management verifications	

⁶¹ Several complementary indicators (for instance one output indicator and one result indicator) are possible for one type of operation. In these cases, fields 1.3 to 1.11 should be filled in for each indicator.

<p>(including on-the-spot), and by whom.</p> <p>- what arrangements to collect and store the data/documents described?</p>	
<p>1.11 Possible perverse incentives or problems caused by this indicator, how they could be mitigated, and the estimated level of risk</p>	
<p>1.12 Total amount (national and EU) expected to be reimbursed</p>	

C: Calculation of the standard scale of unit costs, lump sums or flat rates

1. Source of data used to calculate the standard scale of unit costs, lump sums or flat rates (who produced, collected and recorded the data; where the data are stored; cut-off dates; validation, etc.).

2. Please specify why the proposed method and calculation is relevant to the type of operation.

3. Please specify how the calculations were made, in particular including any assumptions made in terms of quality or quantities. Where relevant, statistical evidence and benchmarks should be used and attached to this annex in a format that is usable by the Commission.

4. Please explain how you have ensured that only eligible expenditure was included in the calculation of the standard scale of unit cost, lump sum or flat rate.

5. Assessment of the audit authority(ies) of the calculation methodology and amounts and the arrangements to ensure the verification, quality, collection and storage of data.

Appendix 2: Union contribution based on financing not linked to costs

Template for submitting data for the consideration of the Commission

(Article 89)

Date of submitting the proposal	
Current version	

A. Summary of the main elements

Priority	Fund	Specific objective	Category of region	The amount covered by the financing not linked to cost	Type(s) of operation	Conditions to be fulfilled/results to be achieved	Corresponding indicator name(s)		Unit of measurement for the indicator	Envisaged reimbursement to the beneficiaries
							Code	Description		
The overall amount covered										

B. Details by type of operation (to be completed for every type of operation)

Types of operation:

1.1. Description of the operation type			
1.2 specific objective			
1.3 Conditions to be fulfilled or results to be achieved			
1.4 Deadline for fulfilment of conditions or results to be achieved			
1.5 Indicator definition for deliverables			
1.6 Unit of measurement for indicator for deliverables			
1.7 Intermediate deliverables (if applicable) triggering reimbursement by the Commission with schedule for reimbursements	Intermediate deliverables	Date	Amounts

1.8 Total amount (including EU and national funding)	
1.9 Adjustment(s) method	
<p>1.10 Verification of the achievement of the result or condition (and where relevant, the intermediate deliverables)</p> <ul style="list-style-type: none"> - describe what document(s) will be used to verify the achievement of the result or condition - describe what will be checked during management verifications (including on-the-spot), and by whom. - describe what are the arrangements to collect and store the data/documents 	
1.10a Use of grants in the form of financing not linked to costs	
<p>1.11 Arrangements to ensure the audit trail</p> <p>Please list the body(ies) responsible for these arrangements.</p>	

Appendix 2a: List of planned operations of strategic importance- Article 17(3)

Text field [2 000]

Appendix 4: EMFF action plan for each outermost region

Template for submitting data for the consideration of the Commission

Date of submitting the proposal	
Current version	

1. Description of the strategy for the sustainable exploitation of fisheries and the development of the sustainable blue economy

<i>Text field [30 000]</i>

2. Description of the main actions envisaged and the corresponding financial means

Description of the main actions	EMFF amount allocated (EUR)
Structural support to the fishery and aquaculture sector under the EMFF <i>Text field [10 000]</i>	
Compensation for the additional costs under Article 21 of the EMFF <i>Text field [10 000]</i>	
Other investments in the sustainable blue economy necessary to achieve a sustainable coastal development <i>Text field [10 000]</i>	

3. Description of the synergies with other sources of Union funding

<i>Text field [10 000]</i>
